

zpravodaj

OKRESNÍHO VLASTIVĚDNÉHO
MUZEA VE VSETÍNĚ
1988

O B S A H :

1	Tvůrčím elánem k obohacení kulturního života
2—17	Hana Jabůrková: Kronikáři naší současnosti
18—22	Vanda Kolmačková: 120 let sklárny ve Vsetíně
23—30	Tomáš Moravec: K jednomu zajímavému starému tisku ve sbírce ve Val. Meziříčí
31—35	Tomáš Mikulaštík: Odkaz Adolfa Suchomela
35—36	Vanda Kolmačková: K inventarizaci fondu platiel ze sbírek ve Valašském Meziříčí
37—42	Eva Urbachová: Vsetínské sukně vlněnky a kanafasky
42—45	Marcel Smetana: Vývoj muzejnictva v okrese Stará Lubovňa
45—50	Jiří Demel: Odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí a její přínos výtvarnému umění
51—58	Pavel Marek: Příspěvek k počátkům českého divadla na Vsetínsku v 60. a 70. letech minulého století
58—63	Jindřich Janoušek: Valašskomeziříčské tiskárny
64—68	Karel Jakeš: Bednáři z Velkých Karlovic
68—70	Vilma Volková: Památce Cyrila Macha
70—72	Rudolf Kubela: Vzpomínka na Josefa Heju
73	Oldřich Křenek: O vsetínských včelařích
74—75	Jan Pavelka: Z činnosti ornitologického klubu v r. 1987
76—77	Helena Mičkalová: 110 let amatérského divadla ve Vel. Karlovicích
77	Vlasta Šimková: Pavel Číp, mistr lidové umělecké výroby ze Zubří

zpravodaj
OKRESNÍHO VLASTIVĚDNÉHO MUZEA VE VSETÍNĚ
ČERVEN 1988
Zodpovědný redaktor: Aloisie Rambossková
Grafická úprava: Břetislav Dadák
Foto: Miroslav Langer
Počet výtisků: 1000 kusů
Vytiskly MTZ, závod 26 Valašské Meziříčí
o 3810 074 88
Neprodejné

Z fotodokumentace oslav 40. výročí Vítězného února ve Vsetíně

T V Ú R Č I M E L Ā N E M K O B O H A C E N Í K U L T U R N Í H O Ž I V O T A

Čtvrté číslo Zpravodaje OVM ve Vsetíně je určeno všem zájemcům o výsledky odborné, výzkumné a sběratelské činnosti muzejních a dobrovolných vlastivědných pracovníků. Autoři čerpají ve svých příspěvcích z problematiky regionální historie, národopisu i současného kulturního a společenského života.

Zpravodaj vychází v roce významných politických výročí, zvláště pak 40. výročí Vítězného února. Svým posláním — propagaci muzejní práce — má přispět k jejich oslavě vedle dalších úkolů, určených k plnění plánem činnosti muzea na rok 1988. Patří k nim dokončení generální opravy zámku Kinských ve Valašském Meziříčí a s ní spojené stěhování sbírkových předmětů z nevyhovujících depozitářů do nových prostor, zahájení revizí sbírek, příprava a instalace nových expozic. V plánovaných a plněných úkolech obou oddělení nechybí ani sbírkotvorná činnost na úseku dokumentace současnosti, vědeckovýzkumná, publikační, kulturněvýchovná a metodická činnost. Uzavřená dohoda o spolupráci a vzájemných stycích i první uskutečněné akce na poli kulturněvýchovném a publikačním slibují prohloubení vztahů mezi pracovníky Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně a Okresního vlastivědného muzea druhého okresu ve Staré Lubovni.

Oddělení společenských věd muzea připravilo v letošním roce ke shlédnutí deset výstav. Dvě z nich jsou muzejní, šest výtvarných a 15. bienále fotografií s mezinárodní účastí „Interfotoklub“.

Tento cestou zveme všechny návštěvníky muzea k jejich prohlídce. Přáli bychom si od veřejnosti jen taková hodnocení, jaké vyjádřili v knize návštěv předváleční členové KSČ ze Západočeského kraje po prohlídce expozice 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky: „Odcházíme posíleni v boji za mír!“ Nebo jen prosté: „Dík za estetické zážitky“.

KRONIKÁŘI NAŠÍ SOUČASNOSTI

HANA JABŮRKOVÁ

Práce je to veliká a nevděčná pro dobu nynější. Snad po padesáti i více letech ten, který bude čísti, uzná tu práci vykonanou.

Z kroniky obce Valašské Příkazy, 1926

Jedním ze základních písemných pramenů, zachycujících současný život obyvatel našich měst a obcí v celé jeho rozmanitosti a šíři, jsou obecní kroniky. Hodnotit u kronik jejich funkci doku-

mentární a politicky výchovnou nelze všeobecně. Každá z nich má svou vlastní obsahovou, stylistickou i grafickou podobu, vychází z různých místních kulturních a společenských tradic, slouží více či méně potřebám veřejnosti.

V okrese Vsetín působí 51 kronikářů ve 49 obcích a ve městech Vsetín a Rožnov pod Radhoštěm. Jejich počet však není ustálený. K poklesu počtu kronikářů došlo v souvislosti s uzavíráním kronik při integraci obcí¹⁾. Zápis o těchto obcích se staly součástí městských kronik nebo kronik střediskových obcí.

I když polovina z počtu dnešních kronikářů je už v důchodovém věku, neovlivňuje to v žádném případě kvalitu zápisů²⁾. Národní výbory by však měly projevit větší zájem o vedení kronik a věnovat stálou pozornost výběru a výchově nových nástupců, připravených kdykoliv zastoupit předchozího kroni-

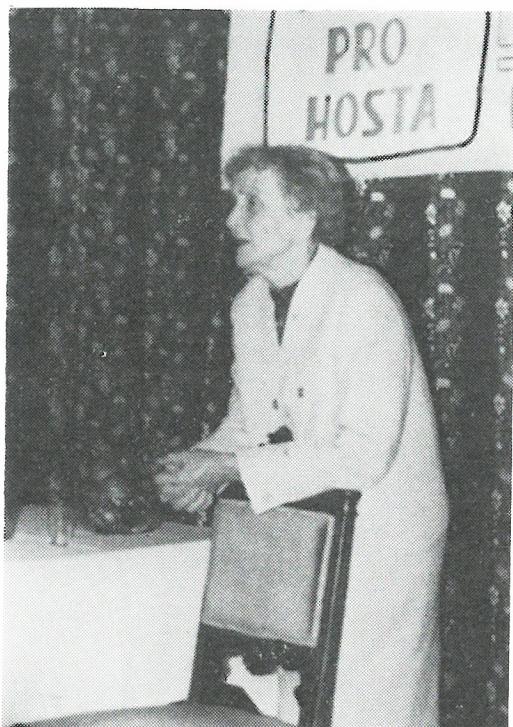
káře. Nedocházelo by ke zbytečným mezerám v zápisech a nesnadnému získávání podkladů pro dodatečné záznamy.

Z celkového počtu 51 kronikářů je 19 žen a 32 mužů. 26 kronikářů jsou důchodci, zbývající kronikáři jsou zaměstnaní jako učitelé a vychovatelé středních, základních a mateřských škol (10), technicko-hospodářští pracovníci (13) a dělníci (2).

Kronikáři patří k lidem, kteří se většinou živě zajímají o dění kolem sebe, dobře znají prostředí, v němž žijí, a jsou politicky vyspělí. Je mezi nimi 23 členů KSČ a SSM, ostatní jsou organizováni ve složkách Národní fronty a zastávají funkce v komisích národních výborů. Někteří z kronikářů vedle obecních kronik³⁾ vedou nebo pomáhají při zakládání pamětních knih a kronik různých organizací, škol, družstev a podniků.

Uzavřením dohody o pracovní činnosti⁴⁾ se kronikáři stávají zaměstnanci Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně a zajišťují tak prakticky dokumentaci současnosti v městech svého bydliště. Díky znalosti místních poměrů a obyvatel se podílejí na vyhledávání pamětníků, zachycování jejich vzpomínek, pořizují fotodokumentaci, spolupracují s odbornými pracovníky muzea při záchranném sběru historických předmětů vytvářejících muzejní sbírky, i při průzkumu zachovávání a udržování tradičních lidových obyčejů. Někteří z nich ve funkci zpravodajů památkové péče a ochrany přírody odboru kultury ONV a jiných organizací dohlížejí ve svém obvodu na stav historických a uměleckých památek a péči o čistotu přírodního prostředí.

Na půdě muzea se dvakrát ročně schází k jednání Okresní kronikářská rada (metodicky řízená Krajskou kronikářskou radou), která svolává celookresní aktiv kronikářů. Pracovní aktivity už tradičně probíhají za účasti většiny kronikářů, kteří se zde scházejí, aby společně řešili problémy, předávali si získané zkušenosti a hodnotili výsledky své práce. Schůzky kronikářů bývají

V pořadu Křeslo pro hosta ve Vsetíně-Janově zasloužilá umělkyně spisovatelka Marie Podešovová

doplňovány promítáním národopisných filmů, aktuálními besedy, někdy i kulturním pořadem.

Kronikáře obcí jmenují rady národních výborů, které rovněž schvalují koncepty ročních zápisů, poskytují informace o plánovaných akcích i písemný materiál ke kronikářskému zpracování. Proto je zapotřebí, aby kronikáři byli s národními výbory v úzkém kontaktu. Zkušenosti kronikářů potvrzují ve většině případů dobrou spolupráci s národními výbory. Horší bývá získávání informací od místních složek Národní fronty⁵⁾. Národní výbory většině kronikářů vycházejí vstříc, umožňují jim účast na schůzích, zvou je ke sledování významných akcí, zajišťují nutné vybavení, starají se o doplňování fotodokumentace. V některých obcích jsou kronikáři každoročně odměňováni za svou práci veřejným poděkováním, jinde peněžní částkou z fondu rozvoje a rezerv MNV.

Z aktivity kronikářů v OVM Vsetín 15. prosince 1987

Jsou však v našem okrese i takové národní výbory, kde se najde jen málo pochopení a času pro spolupráci s kronikářem, jeho činnost je opomíjena a odsouvána do pozadí. Nezájem o vedení kroniky ze strany národních výborů se často projeví její horší kvalitou. Přestože obecní kroniky vznikly z potřeby zaznamenat a uchovat současnost pro poznání příštích generací, nezůstávají po svém uzavření nevyužity. Kronikáři z nich často vycházejí ve své kulturně výchovné práci. Nejčastějším způsobem osvěty ze strany kronikářů bývají besedy nad kronikou. Jsou určeny školní mládeži a dětem v letních pionýrských táborech k hlubšímu poznání obce a oblasti, kde žijí nebo pobývají o prázdninách, ale i dospělým zájemcům. U příležitosti významných výročí, voleb a jiných politických a společenských událostí jsou pořádány výstavky s použitím fotodokumentace a ostatních příloh ke kronikám. Občané některých obcí mají možnost pravidelně se seznamovat s různými zajímavostmi z historie i současnosti obce prostřednictvím vývěsních skříněk MNV, o něž pečují kronikáři. Ti nejaktivnější se podílejí i na přípravě podkladů pro vydání příležitostních brožur, sami publikují v regionálním tisku, pomáhají při zřizování síní tradic, provádějí exkurze, organizují setkání rodáků nebo pomáhají studentům při výběru studijního materiálu pro písemné práce v rámci SOČ a SVOČ.

Mnozí z kronikářů byli za svou iniciativní a obětavou práci nejen na poli kronikářské činnosti oceněni řadou stranických a veřejných vyznamenání. Kvalitu vlastní kronikářské práce v celém jejím rozsahu mohou naši kronikáři prokázat ve IV. celonárodní kronikářské soutěži, vyhlášené u příležitosti oslav 40. výročí Vítězného února v letošním roce.

K SOUPISU OBECNÍCH KRONIK OKRESU VSETÍN

Okresní vlastivědné muzeum ve spolupráci s Okresním archívem ve Vsetíně

v průběhu roku 1987 uskutečnilo systematický průzkum stavu a vedení obecních kronik okresu. Výsledky průzkumu byly základem pro vypracování soupisu. Soupis se vztahuje na všechny zjištěné kroniky obcí vsetínského okresu, a to i těch obcí, které byly v rámci integračního procesu administrativně přičleněny jako místní části do správy národních výborů jiných obcí a měst. U archivovaných kronik obcí, které po integraci dále nepokračovaly ve vedení vlastní kroniky, však uvádíme pouze jejich abecední seznam v závěru soupisu⁶). Údaje v soupisu se vztahují k 31. prosinci 1986⁷).

Ke dni uzávěrky soupisu bylo zjištěno ve 49 obcích s národním výborem a ve 4 obcích bez národního výboru 53 kronik (tj. 190 svazků). Spolu s kronikami archivovanými v Okresním archívě ve Vsetíně je v okrese známo celkem 76 obecních kronik (tj. 279 svazků). V obci Velká Lhota a městě Valašském Meziříčí není v současné době (k 15. 2. 88) kronika vedena vůbec.

Vlastní soupis je uspořádán abecedně podle obcí okresu bez ohledu na správní rozdelení⁸). Každý svazek je rádně určen podle požadovaných hledisek. Je popsán vnější vzhled kronik, určeni kronikáři, podílející se na vedení kroniky, je zaznamenán stručný věcný obsah zápisů, časové mezery a zjištěné retrospektivní zápisu. Další údaje pomohou při vytvoření představy o kvalitě a úplnosti kroniky.

Soupis byl sestaven tak, aby sloužil k rychlé orientaci při získávání základních informací o hledané kronice. Doufáme, že pomůže kulturně výchovnému využití obecních kronik i stále se zvýšujícímu zájmu veřejnosti o hlubší poznání regionu.

P O Z N Ā M K Y

¹⁾ Integrace obcí vsetínského okresu probíhala v několika fázích. Nejvíce obcí integrovalo v období let 1972—1985.

Beseda R. Malého se školní mládeží v Karolince

²⁾ V r. 1981 — do 60 let: 35 kronikářů, nad 60 let: 23 kronikářů, v roce 1988 — do 60 let: 24 kronikářů, nad 60 let — 27 kronikářů.

³⁾ 9 kronikářů působí ve funkci více než 20 let.

⁴⁾ Zařazení do tarifní třídy T7 s odměnou 10,— Kčs na hodinu podle počtu obyvatel v obci.

⁵⁾ Skutečnosti zjištěné na základě dotazníkového průzkumu činnosti kronikářů i jejich spolupráce s NV a složkami NF.

⁶⁾ Komplexní zpracování údajů o těchto kronikách je součástí připravovaného soupisu všech obecních kronik Severomoravského kraje.

⁷⁾ Rok posledních zápisů v době průzkumu.

⁸⁾ Výjimku tvoří výše zmíněné archivované kroniky, jejichž výčet je k nahlédnutí na konci soupisu.

STRUKTURA SOUPISU KRONIK (NÁVOD K ORIENTACI)

Název obce

a) datum založení kroniky

b) do roku 1986 má kronika díly (díl č., formát, počet stran, obsahuje roky, uložena kde)

c) jazyk zápisů

d) obsah kroniky

e) ve kterých dílech kroniky jsou rejstříky, obsahy, přehledy

f) kronikáři obce (jméno a příjmení, kronikářem za léta)

g) písemná dokumentace vedena od kdy

h) fotodokumentace vedena od kdy

ch) časové mezery za roky

i) výzdoba

j) další známé kroniky v obci

k) poznámka

SOUPIS OBECNÍCH KRONIK OKRESU VSETÍN

B R A N K Y

- a) 1924
- b) 3 díly (1., A4, 185 s., 1924—1946, OA, 2., A4, 306 s., 1947—1981, MNV, 3., A4, 386 s., 1981—1986, MNV)
- c) český
- d) německá opatření v době okupace, poválečná situace v obci, stav zemědělské výroby, činnost JZD, zvyšování životní úrovně obyvatelstva, výstavba
- e) ve 3. dílu od r. 1985 obsahy za jednotlivá léta
- f) Josef Filip (1924—1947), Oldřich Žlebčík (1956—1962), Rostislav Hradil (1963—1973), Josef Včelařík (1974—1984), Emilie Pitronová (1985—dosud)
- g) —
- h) 1959
- ch) 1948—1955, dodatky za léta 1940—1949, retrospektivně 1963—1974
- i) —
- jj) ZŠ, MŠ, JZD
- k) obec s NV

B Y S T R I Č K A

- a) 1925
- b) 7 dílů (1., A4, 580 s., 1925—1931, kronikář, 2., A4, 709 s., 1932—1961, kronikář, 3., A4, 224 s., bez ročních zápisů, popis obyčejů a zvyků místního lidu, kronikář, 4., A4, 214 s., 1962—1965, kronikář, 5., A4, 201 s., 1966—1968, kronikář, 6., A4, 416 s., 1969—1977, kronikář, 7., A4, 240 s., 1978—1983, kronikář)
- c) český
- d) běžné roční zápis
- e) v 1. dílu jmenný a věcný rejstřík
- f) Jan Rous (1925—1931), František Bartoň (1932—1961), Karel Bartoň (1962—dosud)
- g) —
- h) —
- ch) —
- i) —
- jj) JZD
- k) od r. 1978 psána strojem; obec s NV

D O L N Í B E Č V A

- a) 1929
- b) 3 díly (1. ztracer, 2., A4, 93 nesvázaných listů, různorodé zápis, MNV, 3., A4, 213 s., 1974—1981, MNV, 4., A4, nesvázané a nečíslováno, 1982 až 1986, kronikář)
- c) český

- d) chronologické přehledy fojtů, starostů, předsedů, významných událostí v obci od poč. 20. stol. do r. 1939, běžné roční zápis
- e) ve 3. dílu věcný rejstřík
- f) Antonín Mochola (1929—1933), Jindřich Frankovič (1933—1936), Václav Tvarůžek (1936—1938), Eduard Škorníček (1939 až 1943), Bedřich Křenek (1946—1970), Vojtěch Macháň (1970—1973), Václav Mlčoch (1974—dosud)
- g) —
- h) — (pouze několik fotografií)
- ch) —
- i) —
- jj) ZŠ, ČSPO, ČSMS
- k) 1. svazek kroniky se ztratil; zápis za léta 1967—1970 a od r. 1974 psány strojem; obec s NV

F R A N C O V A L H O T A

- a) 1920
- b) 3 díly (1. ztracer, 2., A4, 236 s., 1948—1964, MNV, 3., A4, 356 s., 1965—1978, MNV, 4., A4, 400 s., 1979—1986, MNV)
- c) český
- d) založení JZD, výstavba obce, integrace obcí
- e) ve 2. a 3. dílu obsahy
- f) Antonín Kocourek (zapisoval v 1. dílu), Zdeněk Horalík (1948—1951), Jan Matušinec (1952—1957), Josef Václavík (1958 — dosud)
- g) 1970
- h) 1963
- ch) —
- i) grafická úprava titulních listů
- jj) ZŠ, JZD
- k) účast v okresních kolech všech tří celonárodních kronikářských soutěží; obec s NV

Beseda J. Václavíka, kronikáře z Francovy Lhoty, s pionýry v letním táboře Radost ve Valašské Senici 1986

H A L E N K O V

- a) 1923
- b) 3 díly (1, A4, 134 s., 1923—1959, kronikář, 2., A4, 124 s., 1925—1945 (doplňky), kronikář, 3., A3, nečíslováno, 1977—1986, kronikář)
- c) český
- d) historie obce, běžné roční zápis
- e) —
- f) František Berger (1923—1924), Emil Krušlich (1934), Josef Koňárik (1935), František Skoupil (1958—1959), Olga Šuláková (1977 až dosud)
- g) —
- h) —
- ch) 1959—1976, retrospektivní zápis za 1925 až 1933, 1936—1957
- i) —
- jj) ZŠ, MŠ, ZvlŠ
- k) od roku 1977 kronika psána strojem; obec s NV

H O R N Í B E Č V A

- a) 1923
- b) 9 dílů (1., A4, 391 s., 1923—1932, MNV, 2., A4, 394 s., 1933—1950, MNV, 3., A3, 446 s., 1951—1970, MNV, 4., A3, 399 s., 1971—1973, MNV, 5., A3, 400 s., 1974—1976, MNV, 6., A3, 377 s., 1977—1979, MNV, 7., A3, 392 s., 1980—1982, MNV, 8., A3, 401 s., 1983—1985, MNV, 9., A3, 128 s., 1986, MNV)
- c) český
- d) dějiny obce od nejstarších dob, zajímavosti ze života na Valašsku a v obci, pořekadla a pranostiky, průběh okupace a krizových událostí v r. 1968, zápis za jednotlivé roky
- e) v 1. dílu tematický rejstřík, v 8. a 9. dílu obsahy
- f) Miroslav Horečka (1923—1950), Vilma Paseková (1951—1963), Anna Stodálková (1964 až 1975), Marie Bártková (1976—1986)
- g) v 1. a 2. dílu součástí zápisů v kronice
- h) 1976
- ch) —
- i) od 3. dílu drobná grafická úprava v úvodu každého roku
- jj) ZŠ, ČSPO, JZD (přidružená výroba)
- k) účast ve 2. a 3. celonárodní soutěži kronikářů; kronikářka M. Bártková obdržela 2. čestná uznání odboru kultury ONV Vsetín; obec s NV

H O R N Í L I D E Č

- a) 1925
- b) 9 dílů (1., A4, 394 s., 1925—1953, OA, 2., A4, 592 s., 1954—1965, OA,

- 3., A4, neuvedeno, 1965—1966, OA, 4., A4, neuvedeno, 1966—1967, OA, 5., A4, neuvedeno, 1968—1970, OA, 6., A4, neuvedeno, 1970—1973, OA, 7., A4, 401 s., 1974—1976, kronikář, 8., A4, 384 s., 1977—1982, kronikář, 9., A4, 113 s., 1983—1986, kronikář)
- c) český
- d) běžné roční zápis, budování obce, stavba železnice, počátky JZD
- e) od r. 1977 obsahy za jednotlivými ročními zápis
- f) Jan Evangelista Trávníček (1925—1976), Marie Slováková (1977—dosud)
- g) 1977
- h) 1963—1983
- ch) —
- i) —
- jj) ZŠ, ZvlŠ, MŠ, SPOZ, ČSPO
- k) obec s NV

H O Š T Ā L K O V Á

- a) 1925
- b) 3 díly (1., A4, 188 s., 1925—1952, MNV, 2., A3, 530 s., 1953—1984, MNV, 3., A3, 400 s., 1985—1986, MNV)
- c) český
- d) běžné roční zápis
- e) přehledy
- f) Josef Činčera (1925—1934), Jan Kovář (1934 až 1936), Anežka Krůtilková (1936—1950), Josef Kučera (1951—1952), Jan Zemánek (1952—1975), Leopold Beneš (1975—1980), Ingeborg Březinová (1982—1984), Irena Machálková (1985—dosud)
- g) —
- h) — (několik fotografií vloženo v 1. dílu)
- ch) —
- i) —
- jj) ZŠ, MŠ, JZD, SPOZ, n. p. Rostex
- k) obec s NV

H O V Ě Z Ī

- a) 1923
- b) 9 dílů (1., A4, 782 s., 1923—1966, MNV, 2., A3, 198 s., 1967, MNV, 3., A4, 401 s., 1968—1972, MNV, 4., A3, 104 s., 1973—1976, MNV, 5., A3, 84 s., 1977—1978, MNV, 6., A3, 73 s., 1979—1980, MNV, 7., A3, 111 s., 1981—1982, MNV, 8., A3, 81 s., 1983—1984, MNV, 9., A3, nečíslováno, 1985—1986, MNV)
- c) český
- d) nejstarší dějiny obce, běžné roční zápis
- e) —
- f) Rostislav Třískala (1923—1929), L. Chuděj (1930—1952), Růžena Chudějová (1953 až 1958), Vojtěch Hon (1959—1970), Jan Matu-

šů (1971—1972), Marta Ondrová (1973 až 1978), Zdeněk Ondra (1979—dosud)

g) 1977

h) 1977

ch) —

i) drobná grafická výzdoba titulních listů i dalších zápisů

j) JZD, TJ Sokol — odbor turistický, ČSMS

k) od r. 1973 psána strojem; obec s NV

H U S L E N K Y

a) 1950

b) 3 díly (1., A3, 200 s., 1950—1975, kronikář, 2., A4, 394 s., 1976—1982, kronikář, 3., A4, nečíslováno, 1983—1986, kronikář)

c) český

d) založení JZD a jeho hospodaření, historie požárního sboru, historie školství v obci, odbojová činnost, významní rodáci, běžné roční zápisy

e) —

f) Bohumil Zelinka (1950—1963), Josef Mikuřenák (1964—dosud)

g) —

h) —

ch) —

i) grafická výzdoba titulních listů

k) obec s NV

H U T I S K O - S O L A N E C

a) kronika obce Solanec: 1929
kronika obce Hutisko: 1945

b) 1 díl (Solanec): A4, 402 s., 1929—1956, MNV,
2 díly (Hutisko): (1., A4, 236 s., 1945 až 1957, MNV,
2., A4, 34 s., 1959—1960, MNV)

c) český

d) historie obce, školství, události února 1948, založení a činnost JZD, okupace, partyzánský odboj, běžné roční zápisy

e) —

f) Jaroslav Fiurášek (1929—1930), František Malíř (1949—1956), Bohumír Klobouk (1945 až 1958), Josef Baroš (1959—1960)

g) —

h) —

ch) —, retrospektivní zápis v kronice obce Solanec od r. 1914—1928, 1930—1948

i) v 1. a 2. dílu kroniky obce Hutisko titulní listy s kolorovanými kresbami F. Podešvy

j) —

k) současný kronikář obce Hutisko-Solanec Rudolf Mikunda (jmenovaný r. 1972) neumožnil průzkum posledních dvou svazků kroniky obce od r. 1961—1986; obec s NV

Kronikář R. Malý z Karolinky a A. Hroch z Jablunky, kteří postoupili ve III. soutěži kronikářů do krajského kola

C H O R Y N Ě

a) 1914

b) 5 dílů (1., A4, 150 s., 1914—1928, kronikář, 2., A4, 182 s., 1954—1968, kronikář, 3., A4, 400 s., 1969—1983, kronikář, 4., A4, 400 s., 1984—1985, kronikář, 5., A4, 217 s., 1986, kronikář)

c) český

d) dějiny obce od založení, období 2. svět. války ve vzpomínkách, založení JZD, běžné roční zápisy

e) v 5. dílu obsah

f) Jirko (1914—1928), F. Buriánek (1928 až 1938), F. Randula (1954—1962), Bohuslav Hadvičák (1966—dosud)

g) součástí 2. a 3. dílu

h) součástí 2. a 3. dílu

ch) 1938—1954

i) ve 2. dílu doplňuje zápis drobná grafická výzdoba

jj) ZŠ, ČSPO

k) obec s NV

J A B L Ú N K A

a) 1930

b) 11 dílů (1., A4, 400 s., 1930—1936, MNV, 2., A4, 300 s., 1937 a mimořádné zápis, MNV, 3., A4, 338 s., 1938—1944, MNV, 4., A4, 320 s., 1944—1945, MNV, 5., A4, 296 s., 1950—1957, MNV, 6., A4, 380 s., 1958—1966, MNV, 7., A4, 577 s., 1967—1972, MNV, 8., A4, 400 s., 1973—1976, MNV, 9., A4, 316 s., 1977—1980, MNV, 10., A3, 396 s., 1981—1984, MNV, 11., A4, 259 s., 1985—1987, MNV)

c) český

d) historie obce i okolí, vzhled a výstavba, významné osobnosti, vznik průmyslových závodů, založení a hospodaření JZD, běžné roční zápisy

e) ve všech dílech obsahy kromě 6. a 7. dílu

Beseda s nár. umělcem Karlem Hoffmannem v Jablunce u příležitosti jeho 80. narozenin

f) Jan Rous (1930—1945), Vlad. Kývala (1950), Jan Fojtík (1951—1958), Jan Kratochvíl (1959—1966), Jar. Malík (1967—1976), Alois Hroch (1977—dosud)

g) 1945

h) 1945

ch) —

i) grafická úprava titulních listů

jj) ZŠ, MŠ, TJ Sokol-Spartak, JZD

k) účast ve 2. a 3. celonárodní kronikářské soutěži, dvakrát 1. místo v okresním kole, dvakrát čestné uznání v krajském kole; od r. 1985 kronika psána strojem; obec s NV

J A R C O V Ā

a) 1924

b) 6 dílů (1., A4, 356 s., 1924—1961, OA, 2., A4, 606 s., 1962—1970, OA, 3., A4, 300 s., 1970—1975, OA, 4., A4, 200 s., 1976—1978, MNV, 5., A4, 183 s., 1978—1980, MNV, 6., A4, nečíslováno, 1981—1985, MNV, 7., A4, 250 s., 1986, kronikář)

c) český

d) historie obce, osvobození, počátky JZD, oslavy výročí, přírodní poměry, změny v tradičních lidových obyčejech, život v obci

e) —

f) Jaroslav Dušek (1924—1932), František Zeleňka (1933—1947), Jan Onderka (1948 až 1959), Engelbert Konvičný (1960—1970), Augustin Stolař (1970—1978), Karel Martiněk (1979—1985), Jan Kaluža (1986)

g) —

h) —

ch) —

i) —

jj) —

k) obec s NV

K A R O L I N K A

a) 1949

b) 6 dílů (1., A3, 392 s., 1949—1978, MNV, 2., A3, 400 s., 1978—1982, MNV, 3., A4, 145 s., 1983, MNV, 4., A4, 148 s., 1984, MNV, 5., A4, 185 s., 1985, MNV, 6., A4, 210 s., 1986, MNV)

c) český

- d) osamostatnění obce, budování, hospodaření podniků, budování vodního díla, okresní díadelní festival
e) ve 2.—5. dílu obsahy
f) František Bambuch (1949—1975), Rudolf Malý (1976—dosud)
g) 1978
h) 1976
ch) —
i) v 1. dílu grafická úprava titulního listu, ve 2. dílu kresby akad. malíře I. Hartingra
j) ZŠ, BSP Moravských skláren
k) od r. 1983 psána strojem; v okresních kolejích 2. a 3. celonárodní kronikářské soutěže 1. místo, v krajských kolejích obou soutěží čestná uznání; kronikář R. Malý obdržel ocenění odboru kultury ONV Vsetín; obec s NV

KATEŘINICE

- a) 1928
b) 2 díly (1., A4, 138 s., 1920—1979, kronikář, 2., A4, 396 s., 1979—1986, kronikář)
c) český
d) sociální situace obyvatel v r. 1932, období 1939—1945, běžné roční zápisy
e) —
f) František Turek (1928—1929), Jiří Opočenský (1932—1935), Josef Konečný (1935 až 1939), Jan Žabčík (1939—1945), Miloslav Kyncl (1955—1962), Zdeněk Skýpala (1962 až dosud)
g) —
h) 1957
ch) 1950—1962
i) —
j) ZŠ
k) obec s NV

KELČ

- a) 1922
b) 3 díly (1., A4, 592 s., 1922—1945, OA, 2., A3, 590 s., 1958—1980, MNV, 3., A3, 291 s., 1981—1986, kronikář)
c) český
d) historie obce, osvobození, zápisy návštěv, seznam řemesel a živností v r. 1945, historie školní družiny a stravování, historie školství, běžné roční zápisy
e) ve 2. a 3. dílu obsahy
f) Antonín Svérák (1922—1935), Jan Perutka (1936—1937), Jaroslav Očenášek (1938 až 1945), Františka Hýžová (1958—1968), Antonín Viche (1971—1982), Otakar Flajšar (1986)
g) —
h) 1971
ch) 1946—1957, 1969—1970
i) —
j) ZŠ, ZOU, TJ
k) obec s NV

KLADEŘUBY

- a) 1983
b) 1 díl (A3, nečíslováno, 1983—1986, kronikář)
c) český
d) běžné roční zápisy
e) —
f) František Mánek (1983—dosud)
g) —
h) —
ch) —
i) —
j) —
k) původní pamětní kniha obce se ztratila; obec s NV

LAČNOV

- a) 1966
b) 2 díly (1., A4, 380 s., 1966—1982, kronikář, 2., A4, 282 s., 1983—1987, kronikář)
c) český
d) historie obce, tradice a udržování starých lidových zvyků a obyčejů, běžné roční zápisy
e) obsahy
f) František Šarálek (1966—1970), Jan Zádraha (1971—dosud)
g) —
h) —
ch) —
i) drobná grafická výzdoba
j) JZD, ZŠ, MŠ, ČSMS
k) obec s NV

LESKOVEC

- a) 1927
b) 2 díly (1., A4, 117 s., 1927—1934, MNV, 2., A3, nečíslováno, 1976—1986, MNV)
c) český
d) běžné roční zápisy
e) —
f) Bohumil Slováček (1927—1934), Eva Muchová (1976—dosud)
g) —
h) —
ch) 1935—1975, retrospektivní zápisy 1919 až 1926
i) —
j) ZŠ, MŠ, ČSPO
k) obec s NV

LEŠNÁ

- a) 1936
b) 12 dílů (1., A4, 200 s., 1936—1956), OA, 2., A4, 200 s., 1957—1965, OA,

- 3, A4, 198 s., 1966—1970, OA,
4, A4, 400 s., bez ročních zápisů, úvahy kronikáře nad událostmi v obci, MNV,
5, A4, 374 s., úvahy kronikáře, MNV,
6., A4, 300 s., 1971—1973, MNV,
7., A4, 400 s., 1974—1976, MNV,
8., A4, 262 s., 1977—1978, MNV,
9., A4, 300 s., bez ročních zápisů, přehled o pozemkové držbě, přehled nemovitostí obce, MNV,
10., A4, 394 s., 1979—1981, MNV,
11., A4, 116 s., 1982, MNV,
12., A4, 400 s., 1983—1986, MNV)

- c) český
d) historie obce a její pamětihodnosti, počátky a vývoj školství, zřízení osvětového sboru, běžné roční zápisy kromě dílů 4., 5. a 9.
e) v 1.—6. a v 8. dílu obsahy
f) František Hlaváček (1936), Květoslav Novosad (1950—1956), František Šindler (1956 až 1982), Cyril Fojtášek (1983—dosud)
g) součástí zápisů v 1.—8. dílu
h) 1970
ch) —
i) drobné perokresby v posledních dílech
j) JZD
k) obec s NV

LHOTA U VSETÍNA

(VSETÍN - LHOTA)

- a) 1918
b) 2 díly (1., A4, 194 s., 1918—1977, kronikář, 2., A4, 300 s., 1977—1986, kronikář)
c) český
d) názvy polností před kolektivizací, valašská přísloví, přízviska lhoteckých občanů, běžné roční zápisy
e) —
f) Josef Dospěl (1918—1926), Jan Urban (1938 až 1955), Josef Goláň (1977—dosud)
g) —
h) 1977
ch) —, retrospektivní zápisy 1927—1937, 1955 až 1977
i) —
j) —
k) obec bez NV

LIDEČKO

- a) 1924
b) 2 díly (1., A4, 293 s., 1924—1964, MNV, 2., A3, 287 s., 1965—1986, MNV)
c) český
d) léta 1914—1918, ze života italského legionáře — rodáka obce, zahájení provozu na železniční trati Horní Lideč — Púchov, okupace, průběh zakládání JZD, běžné roční zápisy

- f) Augustin Kašpárek (1924—1932), Jan Mikulaj (1933—1939), Antonín Bartušek (1954 až 1959), Štěpán Vaculčík (1964—1966), Albert Unzejtig (1980—dosud)
g) částečně součástí kroniky
h) částečně v kronice
ch) —, retrospektivní zápisy za období let 1940—1948, 1960—1963, 1967—1980
i) —
j) —
k) obec s NV
e) v 1. dílu obsah

LIPATÁL

- a) 1926
b) 5 dílů (1., A4, 256 s., 1926—1964, kronikář, 2., A4, 204 s., 1965—1970, kronikář, 3., A4, 287 s., 1971—1976, kronikář, 4., A4, 100 s., 1977—1979, kronikář, 5., A4, 122 s., 1980—1983, kronikář)
c) český
d) hospodářský, politický a společenský život v obci
e) od r. 1975 obsahy
f) František Plachý (1926—1929), Augustin Ríša (1929—1937), Zdeněk Sadílek (1948 až 1964), Milada Mrnuštíková (1964—1975), Ludmila Chrástecká (1976—dosud)
g) —
h) 1975
ch) 1937—1948
i) —
j) JZD, VD Lipta, ZŠ, MŠ, ZvlŠ
k) od r. 1977 kronika psána strojem; obec s NV

LOUČKA

- a) 1898
b) 2 díly (1., A4, 318 s., 1898—1974, MNV, 2., A4, 103 s., 1975—1985, MNV)
c) český
d) průběh válečných let 1914—1918, nekrolog k úmrtí T. Bati (čestného občana obce), historie školství v obci, udržování tradičních lidových obyčejů a novodobé oslavy svátků a výročí, výstavba obce, veřejný život
e) —
f) Josef Kundrát (1912—1928), František Zmydlený (1920—1935), Božena Kašparová (1945—1949), Pavel Sovák (1956—1963), František Vévoda (1963—1986)
g) —
h) —
ch) —
i) —
j) ZŠ, SPOZ, Svaz zahrádkářů
k) obec s NV

L U Ž N Ā

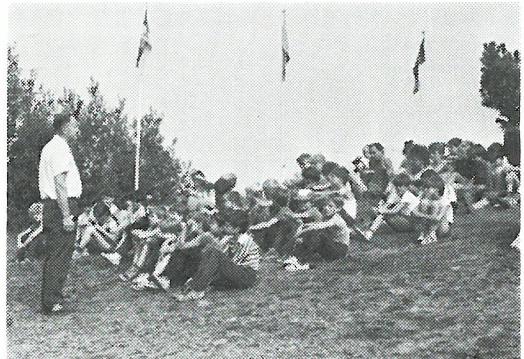
- a) 1934
- b) 4 díly (1., A4, 291 s., 1934—1966, MNV,
2., A4, 420 s., 1967—1975, MNV,
3., A4, 360 s., 1976—1985, MNV,
4., A4, nečíslováno, 1985—1986, MNV)
- c) český
- d) z pamětí a vyprávění starých občanů, období hospodářské krize, běžné roční zápisy
- e) ve 2. a 3. dílu obsahy
- f) Ludvík Chuděj (do r. 1930) — sběr materiálu pro 1. díl kroniky, Josef Juřica (1930 až 1939), Josef Martinek (1940—1952), Jan Scheuer (1953—1985), Josef Vacek (1986 až dosud)
- g) —
- h) —
- ch) —
- i) v 1. a 2. dílu kaligrafické nápisy
- j) —
- k) obec s NV

M A L Ā B Y S T Č I C E

- a) 1914
- b) 5 dílů (1., A4, 27 s., 1914—1932, MNV,
2., A4, 230 s., 1938—1959, MNV,
3., A4, 67 s., 1960—1963, MNV,
4., A4, 73 s., 1940—1945, MNV,
5., A4, 70 s., 1964—1986, MNV)
- c) český
- d) činnost JZD, běžné roční zápisy
- e) —
- f) Ludvík Novák (1914—1932), Josef Škabraha (1940—1963), Miroslav Záruba (1964 až dosud)
- g) —
- h) 1964
- ch) 1933—1937
- i) —
- j) —
- k) od r. 1964 kronika psána strojem; obec s NV

M I K U L Ú V K A

- a) 1971
- b) 1 díl (A3, 269 s., 1972—1986, MNV)
- c) český
- d) vznik JZD, vzpomínky a paměti starousedlíků, osvobození obce, kritika aktuálních problémů současného života v obci, zvyky a obyčeje, běžné roční zápisy
- e) obsah
- f) Anastázie Marková (1971—1986)
- g) —
- h) 1971
- ch) —
- i) výtiskné ilustrace, úhledná grafická úprava
- jj) ZŠ, Valašský kroužek
- k) 1. díl kroniky za léta 1909—1970 se v roce 1971 ztratil; obec s NV

Beseda Al. Šmidáka, kronikáře z Nového Hrozenkova, s pionýry na Kohútce 1986

N O V Ķ H R O Z E N K O V

- a) 1933
- b) 5 dílů (1., A4, 246 s., 1933—1944, OA,
2., A4, 296 s., 1945—1958, OA,
3., A3, 358 s., 1959—1967, OA,
4., A3, 387 s., 1968—1979, OA,
5., A3, nečíslováno, 1980—1986, kronikář)
- c) český
- d) dějiny obce, poměry za 1. republiky, flóra a fauna, okupace a osvobození, návštěvy významných osobností, stěhování do pohraničí, životopis Rudolfa Marečka a zápis z průběhu návštěv D. Marečkové, zápis z otevření pamětní síně A. Strnadla, záZNAM valašské svatby i s notovým přepisem, zápisy za jednotlivé roky
- e) —
- f) Josef Tajzler (1933—1939), František Šedý (1940—1963), Karel Vodička (1964—1972), Alois Šmidák (1973—dosud)
- g) 1936
- h) 1936
- ch) —
- i) v 1. dílu titulní list od nář. um. A. Strnadla
- jj) JZD, ČSPO, ZŠ, ČSMS, Sdružené klubové zařízení, CHKO
- k) účast v celonárodních soutěžích kronikářů v okresních kolech; čestná uznání OK ONV; obec s NV

O Z N I C E

- a) 1923
- b) 2 díly (1., A4, 254 s., 1923—1979, MNV,
2., A4, 159 s., 1980—1986, MNV)
- c) český
- d) události po vzniku ČSR, založení a hospodaření JZD, vzpomínky přímého účastníka partyzánského odboje v obci, běžné roční zápisy
- e) ve 2. dílu obsah a tematický rejstřík

- f) Josef Kubín (1923—1927), Alois Kerle (1928 až 1931), František David (1931—1933), Alois Frühauf (1934—1944), Josef Šimčík (1945 až 1979), Vojtěch Kelárek (1980—dosud)
- g) —
- h) 1983
- ch) —, retrospektivní zápisy 1918—1923, 1933 až 1944, 1945—1968
- i) grafická úprava ve 2. dílu
- j) —
- k) obec s NV

P O Z D Ě C H O V

- a) 1927
- b) 3 díly (1., A4, 200 s., 1927—1962, MNV,
2., A4, 198 s., 1965—1970, MNV,
3., A4, 535 s., 1971—1986, MNV)
- c) český
- d) okupace, osvobození, v zápisu za rok 1970 úvahy o životě v obci za posledních 25 let, běžné roční zápisy
- e) —
- f) František Vlček (1927—1938), Josef Chmela (1939—1962), Vlasta Polčáková (1965—dosud)
- g) 1965
- h) 1965
- ch) 1962—1965
- i) drobná grafická úprava
- jj) ČSPO
- k) obec s NV

P R L O V

- a) 1928
- b) 3 díly (1., A4, 138 s., 1928—1945, MNV,
2., A4, 198 s., 1956—1981, MNV,
3., A3, 80 s., 1981—1987, MNV)
- c) český
- d) hospodářská krize, odbojová činnost, seznam upálených občanů v době okupace, běžné roční zápisy
- e) —
- f) Antonín Surý (1928—1945), Jaroslav Polčák (1945), Josef Šťastný (1956—1981), Dana Holbová (1981—dosud)
- g) —
- h) 1970 (částečně i v 1. a 2. dílu)
- ch) 1946—1955
- i) ve 2. dílu výzdoba titulního listu, ve 3. dílu drobná grafická úprava
- jj) ČSPO, TJ Partyzán, SPOZ
- k) obec s NV

P R O S T Ě D N Ī B E Č V A

- a) 1928
- b) 2 díly (1., A4, 604 s., 1928—1970, OA,
2., A3, 300 s., 1971—1986, kronikář)

- c) český
- d) historie obce a školy, protifašistický odboj, zamýšlení nad 40. výročím osvobození obce, 350. výročí založení obce, běžné roční zápisy
- e) —
- f) Alois Student (1928—1935), Bedřich Vašek (1946—1974), Eva Hudková (1975—1979), Alena Křenková (1980—1982), Věra Gálíková (1983—1985), Dana Kretková (1986)
- g) —
- h) 1971
- ch) —
- i) výzdoba úvodních listů u jednotlivých roků
- jj) ZŠ, MŠ, SPOZ
- k) obec s NV

P U L Č Č I N

(F R A N C O V A L H O T A - P U L Č Č I N)

- a) 1923
  - b) 4 díly (1., A4, 125 s., 1920—1938, kronikář,
2., A4, 90 s., 1940—1966, kronikář,
3., A4, 100 s., 1967—1975, kronikář,
4., A4, nečíslováno, 1975—1986, kronikář)
  - c) český
  - d) historie obce a školy, okupace, socializace obce, pořekadla, zvyky a obyčeje, běžné roční zápisy
  - e) —
  - f) Josef Koryčánek (1923—1926), Stanislav Janeček (1927—1929), Antonín Deněk (1930 až 1933), Jaroslav Halašta (1934—1938), Julius Daněk (1940—1945), Josef Fojtů (1946 až 1953), Bohumil Vychodil (1954), Jan Vrážel (1960—1975), Ludmila Vráželová (1976 až dosud)
  - g) 1978
  - h) 1978
  - ch) 1955, retrospektivní: 1939, 1956—1960
  - i) —
  - jj) školní (v OA)
  - k) obec bez NV
- ## R A T I B O Č
- a) 1923
  - b) 4 díly (1., A4, 276 s., 1923—1955, OA,
2., A4, 200 s., 1956—1963, OA,
3., A4, 380 s., 1964—1982, MNV,
4., A4, 430 s., 1983—1986, MNV)
  - c) český
  - d) okupace, zakládání JZD, běžné roční zápisy
  - e) —
  - f) Josef Frydrych (1932—1966), Jaroslav Sošák (1967—1969), Milena Kalinová (1970 až dosud)
  - g) —, ve 2. dílu vlopeny výstřížky z novin
  - h) —
  - ch) 1930—1931, 1970—1973, retrospektivní zápisy 1919—1929
  - i) —
  - jj) ZŠ, JZD
  - k) obec s NV

ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

- a) 1945
- b) 4 díly psané kroniky + 65 fotoalb
(1., A3, 150 s., 1945—1948, MěstNV,
2., A4, 115 s., 1983, MěstNV,
3., A4, 250 s., 1984—1985, MěstNV,
4., A4, 135 s., 1986, kronikář)
- c) český
- d) události kulturního, společenského, sportovního a politického života, činnost průmyslových a zemědělských závodů, činnost obchodních organizací, roční obraty, ukazatele životní úrovně pracujících
- e) přehledy
- f) Vašek (1945—1948), Václav Remeš (1967 až 1980), Bohumír Rýgl (1983—dosud)
- g) 1983
- h) 1967 (v 65 svazcích, A1, 2245 s.)
- ch) 1949—1966, období let 1967—1980 zpracováno pouze formou fotodokumentace s krátkými popisy
- i) drobná grafika ve všech svazcích
- j) k. p. Tesla, všechny školy
- k) město

RŮŽĎKA

- a) 1927
- b) 6 dílů (1., A4, 394 s., 1927—1949, OA,
2., A4, 234 s., 1950—1959, OA,
3., A4, 199 s., 1960—1973, MNV,
4., A4, 387 s., 1975—1980, MNV,
5., A4, 393 s., 1981—1985, MNV,
6., A3, 53 s. 1986, kronikář)
- c) český
- d) historie a osvobození obce, běžné zápisy za jednotlivé roky
- e) ve 3., 4. a 5. dílu obsahy
- f) Jan Žák (1927), Jiří Opočenský (1928—1930), František Hurta (1931—1953), Oldřich Hurta (1945—1959), Vladislav Kutěj (1960—dosud)
- g) —
- h) 1960
- ch) 1974
- i) —
- j) ZŠ, ČSPO, JZD
- k) obec s NV

STŘELENÁ

- a) 1926
- b) 3 díly (1., A4, 185 s., 1920—1954, MNV,
2., A4, 191 s., 1955—1978, MNV,
3., A4, 160 s., 1979—1985, kronikář)
- c) český
- d) válečné a poválečné události let 1914—1920 a 1939—1945, ceny potravin, demografické údaje, běžné roční zápisy
- e) —

- f) Ferdinand Kafka (1920—1925), Otto Nesvadba (1926—1936), František Liška (1937 až 1950), Oldřich Žlebčík (1951—1952), Josef Vitouš (1953—1982), Josef Matocha (1983 až dosud)
- g) —
- h) 1965
- ch) —
- i) drobná grafická úprava
- j) —
- k) obec s NV

ŠTUDLOV

- a) 1945
- b) 2 díly (1., A3, 282 s., 1945—1982, kronikář,
2., A4, 82 s. 1983—1986, kronikář)
- c) český
- d) historie obce, osvobození, založení JZD, životní styl obyvatel, tradiční lidové zvyky a obyčeje a jejich udržování, běžné roční zápisy
- e) —
- f) Jan Maček (1975—dosud)
- g) 1975
- h) 1975
- ch) —, retrospektivní zápisy 1945—1975
- i) —
- j) ZŠ, ČSPO
- k) původní kronika obce založená r. 1891 se ztratila v době okupace; obec s NV

VALAŠSKÁ BYSTRICE

- a) 1922
- b) 3 díly (1., A4, 101 s., 1922—1948, MNV,
2., A3, 394 s., 1970—1982, kronikář,
3., A3, 175 s., 1983—1985, kronikář)
- c) český
- d) běžné roční zápisy (veřejný život, zemědělství, výstavba, práce složek NF, činnost SPOZ, obyvatelstvo)
- e) obsahy ve 2. dílu, ve 3. dílu po ukončení zápisů
- f) Julius Románek (1922—1934), Josef Důjka (1935—1948), Augustin Zvonek (nezapsoval), Josef Pastorek (1970—dosud)
- g) 1978
- h) 1978
- ch) 1949—1969
- i) ve 2. dílu titulní list
- j) SPOZ, ČSŽ
- k) účast ve 2. a 3. celonárodní kronikářské soutěži; v r. 1984 v okresním kole 2. místo; obec s NV

VALAŠSKÁ POLANKA

- a) 1926
- b) 1 díl (A4, 605 s., 1926—1985, MNV)

- c) český
- d) odstěhování rodáků do Ameriky, 1. světová válka a její oběti, básně lidového básníka Josefa Kašpara, návštěva Leoše Janáčka, nezaměstnanost, okupace, založení JZD, tradiční lidové zvyky, nářečí, běžné roční zápisy
- e) —

- f) Rajner Pěnička (1926—1927), Antonín Šafařík (1928—1932), Jan Hronek (1933—1945), František Žák (1966—1967), Ludmila Žáková (1972—1986)
- g) shromážděna, ale nezpracovaná
- h) 1966

- ch) 1946—1965, 1968—1971 (dodatečně stručně doplněno)
- i) —
- j) JZD, ZŠ, knihovna
- k) obec s NV

VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ

- a) 1927
- b) 4 díly (1., A4, 230 s., 1927—1944, OA,
2., A3, neuvedeno, 1945—1953, OA,
3., A3, 520 s., 1954—1961, OA,
4., A3, nesvázáno a nečíslované, 1962 až 1977, MěstNV)
- c) český
- d) dějiny města a školství, okupace a osvobození, výstavba a budování města, politický a společenský život
- e) —
- f) Emil Kubiček (1927—1930), Otto Vaverka (1934—1945), Theodor Vraj, František Demmel, František Kraus (do r. 1961), Jiří Demmel (1962—1965), Jarmila Pipková (1967 až 1977)
- g) —
- h) —
- ch) 1978, 1979 zpracován v konceptu, od roku 1980 nevedeny zápisy
- i) v posledním nefol. dílu grafická úprava titulního listu
- j) školní (vedeny ve všech školách)
- k) od r. 1962 kronika psána strojem; zápisy od r. 1980 do r. 1986 budou retrospektivně dopisy, město

VALAŠSKÉ PŘÍKAZY

- a) 1922
- b) 2 díly (1., A4, 147 s., 1922—1926, MNV,
2., A4, 400 s., 1927—1975, MNV)
- c) český
- d) historie školství v obci, průběh válečných let 1914—1918, okupace a osvobození, udržování starých zvyků, hospodaření JZD, běžné roční zápisy
- e) —
- f) František Laksar (1922—1925), František Svrčina (1927), Alois Rozner (1938—1960),

Oldřich Zdráhal (1961—1965), Jiří Mládenka (1966—1968), Zdeněk Šerý (1969—1975), Ludmila Bartošková (1986)

- g) —
- h) —
- ch) 1926, 1976—1985
- i) ve 2. dílu drobná grafická úprava
- j) —
- k) kronika nebyla od r. 1976 vedena, v roce 1986 ustavena nová kronikářka, která zavede nový díl od r. 1986; obec s NV

VELKÁ LHOTA

- a) 1925
- b) 1 díl (A4, 117 s., 1925—1953, kronikář)
- c) český
- d) historie obce, lidové obyčeje a zvyky, lidová léčba, 1914—1918, živelné přírodní pochody, okupace, rozvoj obce po r. 1945
- e) —
- f) Jan Bechný (1925—1935), Jaroslav Hanák (1965), František Skalka (ve funkci od r. 1978 — nezapisuje)
- g) —
- h) —
- ch) od r. 1953 nejsou v kronice zápisy, až 1953 retrospektivní zápis
- i) —
- j) —
- k) pamětní kniha nese název Hrubá Lhota (lidový název obce); obec s NV

VELKÉ KARLOVICE

- a) 1945
- b) 8 dílů (1., A4, 406 s., 1945—1952, MNV,
2., A3, 389 s., 1953—1962, MNV,
3., A4, 473 s., 1963—1968, MNV,
4., A4, 412 s., 1969—1972, MNV,
5., A4, 469 s., 1972—1975, MNV,
6., A4, 397 s., 1975—1978, MNV,
7., A3, 372 s., 1978—1982, MNV,
8., A4, 379 s., 1983—1985, MNV)
- c) český
- d) založení JZD, vyznamenání obce Řádem růžedly hvězdy, celostátní akce konané v obci, titul nár. um. K. Hofmanovi, běžné roční zápisy
- e) od r. 1966 obsahy
- f) Antonín Zelenka (1945—1950), Jindřich Duša (1950—1966), Helena Mičkalová (1967 až dosud)
- g) 1979
- h) 1979
- ch) —
- i) ve 2. dílu malba F. Podešvy „Práce v lese“, ve 3. dílu kresba I. Hartingra, dále jen drobná výzdoba
- j) JZD, ZŠ I. a II., MŠ, Karlovské muzeum
- k) účast ve 2. a 3. celonárodní soutěži kronikářů, 2. místo v okr. kole v r. 1979 a 3. místo v okr. kole v r. 1984; obec s NV

V E S E L Ā (Z A Š O V Á-V E S E L Ā)

- a) 1929
- b) 5 dílů (1., A4, 282 s., 1919—1967, OA,
2., A4, 300 s., 1968—1977, OA,
3., A4, 300 s., 1977—1983, OA,
4., A4, 305 s., 1983—1984, OA,
5., A4, 56 s., 1985—1986, kronikář)
- c) český
- d) historie obce, počátky JZD, běžné roční zápisý
- e) —
- f) Michal Bechný (1929—1932), Richard Bechný (1956—1959), Jaroslav Horák (1961 až 1970), Evžen Bardoň (1971—dosud)
- g) 1979
- h) 1979
- ch) —
- i) —
- j) ZŠ, ČSPO
- k) účast v okresním kole 2. a 3. celonárodní kronikářské soutěže (3. a 2. místo); obec bez NV

V I D Č E

- a) 1956
- b) 2 díly (1., A4, 200 s., 1956—1960, MNV,
2., A4, 398 s., 1976—1986, kronikářka)
- c) český
- d) retrospektivní zápis průběhu okupace v obci, založení JZD, běžné roční zápisý
- e) —
- f) Jiří Jeřábek (1956—1959), Růžena Machulová (1960), Jiřina Fabiánová (1976—dosud)
- g) —
- h) 1984
- ch) 1960—1976
- i) ČSZ, ZRTV — Sokol Vidče, Jednota, PO při ZŠ
- k) původní kronika z 19. saol., vedená do 2. svět. války, se ztratila; obec s NV

V I G A N T I C E

- a) 1955
- b) 5 dílů (1., A4, 223 s., 1955—1958, MNV,
2., A4, 231 s., 1959—1966, MNV,
3., A4, 233 s., 1966—1972, MNV,
4., A4, 271 s., 1973—1980, MNV,
5., A4, 398 s., 1981—1986, MNV)
- c) český
- d) hospodaření MNV, poměry školské, kulturní, sociální a zdravotní, tělovýchova, výstavba, činnost složek NF, zajímavosti ze života obce
- e) ve 2.—5. dílu obsahy a přehledy
- f) Ludvík Orság (1955—1957), Metoděj Baroš (1957—1959), Karel Orság (1960—1964), Antonín Obšivač (1965—1966), Karel Orság (1967—dosud)
- g) 1983
- h) 1945
- ch) —
- i) kresby na úvodních listech ročních zápisů
- j) TJ Sokol, ČSPO, ZŠ, MŠ
- k) účast v okresním kole 2. celonárodní kronikářské soutěže (2. místo); původní kronika do r. 1939 se ztratila v době okupace, r. 1955 dopisany retrospektivně hlavní události obce podle kroniky „Rožnovsko“, dochovaných zápisů MNV a sdělení občanů; obec s NV

V S E T Ě N

- a) 1931
- b) 31 dílů (1., 526 s., 1850—1930, OA,
2., A4, 806 s., 1931—1945, OA,
3., A4, 706 s., 1946—1958, OA,
4., A4, 304 s., 1959, OA,
5., A4, 706 s., 1960, OA
6., A4, 449 s., 1961, OA,
7., A4, 526 s., 1962, OA,
8., A4, 584 s., 1963, OA,
9., A4, 410 s., 1964, OA,
10., A4, 520 s., 1965, OA,
11., A4, 536 s., 1966, OA,
12., A4, 418 s., 1967, OA,
13., A4, 604 s., 1968, OA,
14., A4, 365 s., 1969, OA,
15., A4, 434 s., 1970, OA,
16., A4, 508 s., 1971, MěstNV
17., A4, 479 s., 1972, MěstNV,
18., A4, 359 s., 1973, MěstNV,
19., A4, 172 s., 1974, MěstNV,
20., A4, 179 s., 1975, MěstNV,
21., A4, 267 s., 1976, MěstNV,
22., A4, 210 s., 1977, MěstNV,
23., A4, 277 s., 1978, MěstNV,
24., A4, 219 s., 1979, MěstNV,
25., A4, 251 s., 1980, MěstNV,
26., A4, 232 s., 1981, MěstNV,
27., A4, 226 s., 1982, MěstNV,
28., A4, 193 s., 1983, MěstNV,
29., A4, 267 s., 1984, MěstNV,
30., A4, 278 s., 1985, MěstNV,
31., A4, 315 s., 1986, MěstNV)
- c) český
- d) historie města, okupace, osvobození, výstavba, sociální poměry, politický a veřejný život, zápisý za jednotlivé roky
- e) obsahy, ve svazku z r. 1978 jmenný rejstřík za 1974—1977, ve svazku z r. 1985 seznam příloh
- f) Alois Trunkát (1931—1938), Richard Pavlík (1939—1953), Bohumil Peroutka (1954), Karel Krčmář (1955), B. Peroutka (1956—1957), Karel Pipek (1958), Václav Mikšovský (1959 až 1973), K. Krčmář (1974—1982), Oldřich Ondřejík (1983—dosud)
- g) —
- h) —, (fotodokumentace u jednotlivých odboru MěstNV ve Vsetíně)
- ch) —, období 1850—1930 retrospektivně zapsáno v r. 1960
- i) na titulních listech svazků z r. 1971 a 1977

- h) 1945
- ch) —
- i) kresby I. Hartingra, z r. 1978, 1979 a 1982
- A. Kaderky
- j) školní, průmyslových podniků a společenských organizací — celkem 22
- k) účast ve 3. celonárodní soutěži kronikářů; od r. 1946 do r. 1958 a od r. 1974 psána strojem; okresní město

Z A Š O V Ā

- a) 1926
- b) 2 díly (1., A4, 392 s., 1926—1962, MNV,
2., A3, 773 s., 1963—1985, kronikář)
- c) český
- d) nejvýznamnější historické události v obci, sčítání lidu, statistické údaje, osvobození obce, činnost JZD, kritika problémů a nedostatků současného způsobu života, běžné roční zápisý
- e) ve 2. dílu tematický rejstřík jako zvláštní příloha

- f) Josef Dubský (1926—1934), Ferdinand Wimmer (1934—1945), Ludvík Vítkovský (1951 až 1958), František Pavlica (1970—dosud)
- g) 1970
- h) 1970
- ch) —

- i) ve 2. dílu drobná výzdoba k jednotlivým zápisům
- j) ZŠ, Valašský kroužek
- k) účast v okresních kolech všech tří kronikářských soutěží, 2 čestná uznání OK ONV; obec s NV

Z D Ě C H O V

- a) 1920
- b) 2 díly (1., A3, 308 s., 1920—1971, MNV,
2., A3, 392 s., 1972—1986, kronikář)
- c) český
- d) tradiční lidová výroba — pečení chleba, vzpomínky pamětníků na partyzánský odboj, běžné roční zápisý
- e) —
- f) Josef Zich (1920—1938), Josef Hajdík (1939 až 1940), Jan Hajdík (1948—1970), Karel Hrbáček (1971—1981), Renata Hrbáčková (1982—dosud)
- g) —
- h) 1971
- ch) 1940—1947
- i) —
- j) ZŠ, MŠ, ČSPO
- k) původní kronika z r. 1891 se ztratila; obec s NV

Z U B Ě R Ī

- a) 1920
- b) 4 díly (1., A4, 700 s., 1920—1970, OA,
2., A4, 400 s., 1971—1976, MNV,
3., A4, 400 s., 1977—1981, MNV,
4., A3, 106 s., 1985—1986, kronikář)

- c) český
- d) doba okupace, kulturní dění, tradice, běžné roční zápisý
- e) obsahy
- f) Eugen Krist (1920—1931), Theodor Vraj (1932—1948), František Mikulenka (1949 až 1970), Jindřich Frankovič (1971—1977), Miroslav Ondřej (1978—1985), Vlasta Šimková (1986)
- g) 1950
- h) 1950
- ch) 1982—1984
- i) ve 4. dílu grafická úprava titulního listu
- jj) ČSPO, ČSČK
- k) od r. 1985 kronika psána strojem; obec s NV

SEZNAM OBECNÍCH KRONIK V OA VSETÍN:

- BYNINA** (2 díly, 1924—1977)
- HRACHOVEC** (1 díl, 1926—1945)
- JURINKA** (1 díl, 1925—1971)
- KOMÁROVICE** (1 díl, 1936—1958)
- KRHOVÁ** (1 díl, 1923—1940)
- KŘIVÉ** (1 díl, 1925—1960)
- KUNOVICE** (1 díl, 1918—1972)
- LHOTA U CHORYNĚ** (3 díly, 1923—1979)
- LHOTKA NAD BEČVOU** (3 díly, 1923—1978)
- MŠTĚNOVICE** (1 díl, 1923)
- NĚMETICE** (1 díl, 1924—1980)
- PERNÁ** (1 díl, 1926—1971)
- PODLEŠÍ** (1 díl, 1961—1979)
- PODOLÍ** (2 díly, 1924—1974)
- POLICE** (1 díl, 1923—1962)
- POLIČNÁ** (6 dílů, 1947—1977)
- PRŽNO** (7 dílů, 1924—1983)
- PŘÍLUKY** (1 díl, 1924—1962)
- SENINKA** (2 díly, 1924—1980)
- STŘÍTEŽ** (2 díly, 1924—1983)
- TYLOVICE** (1 díl, 1930—1949)
- VALAŠSKÁ SENICE** (1 díl, 1924—1945)
- VYSOKÁ** (1 díl, 1972—1977)

Získávání materiálu o zuberské výšivce kronikářkou V. Šimkovou ze Zubří 1986

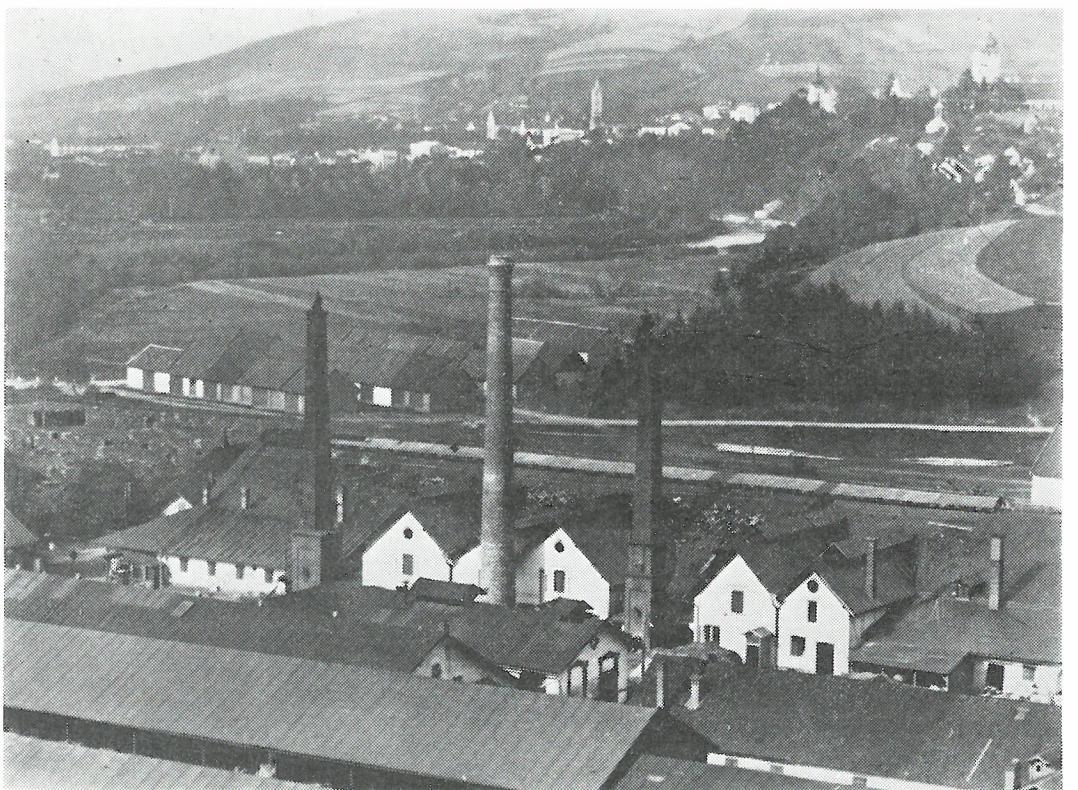
120 LET SKLÁRNY
VE VSETÍNĚ

VANDA KOLMAČKOVÁ

Počátky sklářské výroby na Valašsku se datují od 1. čtvrtiny 17. století. První dochovanou zmínkou je značka pro sklárnu; na mapě Moravy od J. A. Komenského (1627) se nalézá jižně od Radhoště. Připomíná se také existence sklárny ve Viganticích, na Hutisku a v Břežité u Nového Hrozenkova (obě posledně jmenované zanikly v 30. letech 18. stol.), k roku 1726 je doložena sklárna na Horní Bečvě. Tyto sklárny vyráběly okenní sklo.

Malé sklářské pece na Karlovicku existovaly již na přelomu 17. a 18. století, takže Františčina huť, postavená v roce 1826 rožnovským panstvím, vlastně navázala na místní tradici. Vyráběla tabulové a v menší míře i duté sklo. Roku 1842 nabídla rožnovská vrchnost nájem hutí židovské podnikatelské rodině Reichů. První nájemní smlouva byla uzavřena na 30 let. I další sklárnu, založenou Evženem hrabětem Kinským v Krásné u Valašského Meziříčí, najal a vybavil roku 1855 Samuel Reich. Následovala 1861 sklárna v Novém Hrozenkově (Karolinina huť, založil Salomon Reich, bratr předchozího) a pronájem Mariánské hutí ve Velkých Karlovicích-Léskovém (vyráběla sekáne černé korálky, od r. 1868 lampy a nádržky na petrolej, později i lisované sklo).

Bohaté zásoby dřeva jinak nevyužitého zlákaly obchodníka Jakuba Kohna

Vsetínská sklárna v r. 1935

Ceník firmy Reich z roku 1901

(ve Vsetíně od r. 1813), aby z výtěžků svého obchodu zřítil v r. 1861 pilu s výrobou sirek a dva roky nato novou sirkárnu, později doplněnou dílnou na výrobu nábytku. Oba podniky prosperovaly, proto se Jakub Kohn s nejstarším ze svých synů Josefem rozhodl investovat získaný kapitál do sklářské výroby. Pronajali si od městské rady pozemek na Ohradě a v r. 1860 zde vystavěli provizorní sklárnu o 3 pánevových pecích, vytápených dřevem. Tzv. Fernandova kronika uvádí, že výroba ve vsetínské sklárně byla zahájena „ve středu po hutských hodech“ (v r. 1868 připadla na 20. listopad); zdá se však, že šlo pouze o zkušební provoz, neboť teprve 1. ledna 1869 oznámili Kohnové okresnímu hejtmanství ve Valašském Meziříčí, že budovy sklárny byly postaveny a zkolaudovány.

Ve snaze nepodlehnut konkurenci skláren již zavedených počali Kohnové vyrábět široký sortiment zboží — sklo užitkové, brusné i tabulové. Ve sklářském podnikání se jim však nedařilo, a když jim v r. 1870 vyhořela pila a po roce i sirkárna, prodali vsetínskou sklárnu Reichům a za stržené peníze si vystavěli továrnu na ohýbaný nábytek (Vsetín-Trávníky; dnes na tom místě stojí Dům služeb).

Reichové v té době již vlastnili sklárnu v Novém Hrozenkově (Karolinina huť) a pronajaty měli hutě v Buchlově, Koryčanech, Velkých Karlovicích

(Františčina a Mariánská huť), v Úso-brně, Protivanově, Krásně, v Kyjově (Stará huť) a v Božkově u Potštátu. Odborné dělníky získávali ponejvíce z Čech a Dolních Rakous — obyčejně z továren, které pro nedostatek kapitálu nebo z jiných důvodů zastavily provoz. Dělníky si jezdil vybírat šéf firmy. Sám dokonale znalý sklářského řemesla, dokázal vybrat ty nejzručnější; těm pak poskytl zálohu na výdaje spojené se stěhováním.

Zní to téměř idylicky; jaká však byla skutečnost, o tom se dočteme v zápisích pamětníka¹:

„Vlak se šine svým jednotvárným tempem a v přeplněném voze tísňí se v rohu na lavici muž, žena a tři děti od 2 do 6 let. Těší se na okamžik, až dojedou na místo určení na Valašsku, kde je jim slíbena stálá práce. Konečně dojeli do Polomi, opustili vytopený vůz a octli se před malým nádražím se slabě otepenou, kouřem začazenou čekárnou, kam se celá rodina před mrazem uchýlila. Jeli na Vsetín, nevěděli však, jak daleko leží a jak se

Ceník firmy Reich

tam dostat. Děti byly ospalé, cestování nezvyklé. Jeli ze Šumavy. Muž sel do kanceláře a rádil se s přednostou stanice, co počít. Ten mu řekl, že denně do Polomu dojíždí fúry se zbožím a až ho složí, naloží sodu, písek, uhlí a jedou zpět. Že by se mohli svézt, ale že by si to museli vyjednat s dozorčím úředníkem firmy, který povozy vypravuje, a že by mohli počkat do rána v čekárně (sic). Tak se taky stalo a příští den v poledne vyjeli, aby o půl noci byli na Vsetíně. Tam šli k peci se ohřát a počkat až do rána, aby si mohli najít byt. Našli ho u jedné vdovy, která sice měla ve světici již 3 rodiny, ale řekla, že čtvrtý kout je ještě prázdný a tam by mohli bývat do té doby, než si byt najdou. ... Nábytek tam nebyl, peřiny neměli a tak se hodily do prázdného roku 2 otýpky slámy, na které večer lehlí a svými šaty se přikryli. Děti zdlohouhavou cestou a zimou se nachladily, 2 menší hoši zemřeli a nejstarší z nich, děvče, ozdravělo.

Díky úzké specializaci jednotlivých továren a značnému důrazu na vysokou odbornost zaměstnanců dařilo se Reichům vyrábět sklo vynikající kvality, v zahraničí velmi žádané. I ve vsetínské sklárně omezili sortiment na sklo užitkové (sklenice, láhve) a zavedli výrobu cylindrů k petrolejovým lampám. (Tento výrobní program se v podstatě neměnil.)

Mimo krátké období poklesu výroby v roce 1877, které postihlo všechny Reichovy závody, dávala vsetínská sklárna vysoký zisk. Co do rentability stála na 3. místě z tehdy jedenácti reichovských podniků².

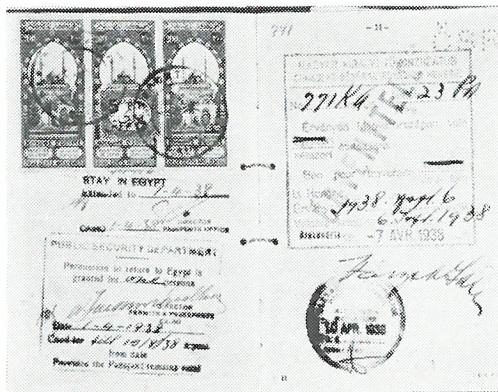
Dovoz surovin a odvoz hotových výrobků v letech před postavením železnice (dráha Hranice — Vsetín vznikla v letech 1884—5) obstarávali formani, kteří vozili sklo do nejbližší železniční stanice (Polom u Hranic), odkud pak přiváželi suroviny.

Pamětník o tom vypravuje: „Mnozí hospodáři, zlákláni slabním výdělkem, vypůjčili si peníze ze záložny, kupili vůz a koně a začali jezdit. Zvýšená frekvence silniční měla za následek vznik četných hostinců a kořalen, otevřených dnem i nocí. Lákaly jezdící na jídlo a hlavně na pití, což bylo za deště a zimy vitaným dopočinkem. Tyto zastávky se staly zvykem a pití pijáctví, při čemž se zanedbávaly koně i udržování vozů, takže někdy již za 3 roky musely být obnovovány, tedy ještě dříve, nežli byly první koně a vozy zaplaceny. Zase se další peníze vypůjčily a hospodářství se čím dál, tím více zatěžovalo. Jelikož hospodář jezdil, padla

tíha veškeré domácí a polní práce na ženu a děti, které však nestáčily a tak vznikalo mnoho neobdělaných úhorů, z neošetřených cvocích stromů zbyly pahýly, a poněvadž některým hospodářům dovozné nestáčilo na chlasti, pili na dluh a jejich majetky přišly do dražby. Pití navykli, práci odvylí a stali se laciňní a nedůstojními továrními dělníky, kteří v sobotu po výplatě plnili kořalny a v naplém stavu příspory. ... Zacházení s takovými lidmi v továrnách bylo horší jak s dobytkem. Když přišel do kanceláře o něco poníženě prosit, bylo běžné oslovení „co chceš ty svíň ožralá“ a když začal mluvit, hned dostal pár facek, kopanec a už letěl ze dveří. ... Někdy však odbytí zaměstnance se neodbylo tak hladce, ku příkladu: Přijde dělník na podzim a prosí o půjčení peněz k nákupu zemáků a zelí. Přijde ředitel a ptá se co chce, a když mu to řekne, zaře ředitel jak lev „táhni ty ožral“, nic ti nepůjčím“ a břínkne dveřmi. Tu se žadatel rozčílí a křičí: „dceru mně zmrvit, to ano, ale peníze půjčit, to zas ně, počkej chlape, však já tě naučím“ a jde do kantiny vypít si kořalky. Za chvíli přijde s dlouhým kuchyňským nožem v ruce a ptá se: „kde je starý“ a když se mu řekne, že přijde, tedy si počká. Ředitel, jak ho uvidí s nožem v ruce, dá se do běhu, dělník za ním, on běží do svého bytu, dělník za ním, ředitel proběhne bytem zpátky do kanceláře a křičí na pokladníku „dejte té svini ožralé ty peníze“ a utíká dál. Vtom vběhne do kanceláře žadatel s nožem v ruce a křičí „co říkal“, dostane odpověď „peníze dostanete“, on je vezme a s uspokojením povídá „vidíš ty svíň ředitelská, já ti dám, nepůjčit peníze.“ Takové a podobné výstupy s úředníky zpestrovaly jednotvárnost kancelářské práce. ... Jest to malá ukázka těch starých zlatých časů, kdy se pracovalo od 4 až 6 hodin ráno do 8 až 10 hodin v noci s jednohodinovou přestávkou v poledne.“

Jedním z předpokladů výroby ve sklárnách bylo zajistění stálého přísunu do statečného množství dřeva. Vedle potřeb reprezentačních to byl hlavní důvod koupě velkostatku Velké Karlovice v roce 1893. Oficiálně jej Reichové drželi do r. 1926, kdy byl prodán firmě Foresta, společnost pro průmysl dřevařský, v Praze. Reichové však časem získali ve Forestě všechny podíly, takže ve skutečnosti přešla i s velkostatkem do jejich vlastnictví.

Pro nedostatek archivního materiálu nelze pro roky 1877—1912 doložit, zda se něco měnilo na mzdách. Zdá se, že za 37 let se mzdy zvýšily jen nepatrně, přestože ceny potravin a ostatních potřeb mezičím značně stoupaly. V roce 1913 pobíral sklář 28—60 K týdenní

Cestovní pas skláře Huberta Kříže

mzdy (podle výkonu), pomocník 16—18 K, baňkař 12 K, odnašík 7,50—9 K, tavič 25—30 K, formař 22—25 K, vazačka 12—14 K, kartonážnice 10—11 K. V té době stál tříkilový pecen chleba 50 haléřů, 6 vajec 20 h, 1/2 l režné kořalky 16 haléřů³.

Od přelomu 20. století vyráběla vsetínská sklárna i sklo varné a laboratorní, krátký čas i tabulové. Počátek 1. světové války však znamenal snížení výroby i mezd. Svůj podíl na tom měly problémy s exportem, nedostatek uhlí a rovněž neshody mezi společníky firmy. Po válce sice nastala na 2-3 léta konjunktura, avšak nechut dědiců firmy investoval do modernizace výroby přinesla své ovoce v neschopnosti konkurovat nově vznikajícím podnikům v zahraničí. Uvedeme opět svědectví pamětníka:

„Továrny potřebovaly, jestliže se měly udržet v provozu, během doby různá zlepšení a v mnohem ohledu zmodernisování, ale nic se nedělo a nepodnikalo, poněvadž k takovým účelům nebylo peněz. ... Za starého majitele byli přijímáni do továrny pouze odborníci a mnoho jich bylo vychováváno z vlastních řad dělníků, taktéž to bylo při obsazování míst v ústředí a ve skladech hlavních měst evropských. ... Starý pán, který býval a žil v továrně s lidem... dovezl práci ocenit. Za něho sklár, brusíč nebo tavič byl lépe placen nežli bilanční úředník. ... Jednou se stalo, že sklad tabulového skla velmi vzrostl, jelikož nebylo odbytu a pod výrobní cenu nechtěl prodávat. V tu dobu se nad Vídni strhlo velké krupobití a vytoloukovalo miliony tabulí. Byl velký shon po tabulovém skle a celý velký sklad se za dobré ce-

ny prodal. Starý pán nařídil, aby se sklářům tabulářům za celý předešlý rok vypočetlo, kolik kop každý udělal, a nechal vyplnit příplatek na kupu 1/2 krejcaru, což činilo u jednotlivců 50—100 zlatých.

Do Karlovic přijel po otevření hospodářské školy v Rožnově tamější ředitel, poslanec Wenzl, a žádal starého pána, aby jako starosta obce svolal hospodáře, kteří mají syny, a vyzval je, by je posílali do hosp. školy. Tito měli všemožné výmluvy a poslední byla ta, že nemají na to peněz. Tu řekl starý pán „vy ty chlapce do hosp. školy poslat musíte a já to zaplatím“ a tak se stalo. Na postavení několika venkovských škol daroval cihly a vápno. ... Tento starý pán zemřel a po jeho smrti se ujali vedení centrální s 10 továrnami mladí páni, kteří s bývalými zaměstnanci nesympatisovali. V první řadě propustili centrálního ředitele, na jehož místo posadili lékaře, totiž doktora mediciny. Na místo technického ředitele ustanovili doktora filosofie, oba byli jejich spolužáci. Dle jejich mínění ten, kdo neměl doktorát, nestál za nic.

Když některý z technického personálu podal návrh na nějakou rekonstrukci nebo jiný zlepšovací návrh majiteli, [ten] odevzdal návrh centrálnímu řediteli, který obyčejně prohlásil, že firma o to nemá zájem a dle toho všechny takové návrhy se házely do koše. Za takových poměrů firma upadala. V jediné věci byl centrální ředitel nepřekonatelný, a to byla redukce mezd a redukce personálu. Přes to, že byl varován, že se tím kvalita výrobků a následkem toho též jich cena zhorší.

S penězmi (sic) firmy se hospodařilo nejinak. Za starého pána nemělo těchto 10 továren ani haléř dluhu, k nim patřil ještě velkostatek a bankovní rezervy rostly. Za mladých pánů a jimi dosazených ředitelů peníze byly za několik let stráveny, dělaly se dluhy a na konec banky zastavily úvěr. ... (Mladým pánum), kteří byli zvyklí spotřebovat mnoho, jako za časů, kdy jim banka ročně vyplácela velké úroky z rezerv, začalo se nedostávat peněžních hotovostí. Jeden začal podezírat druhého z neopatrnosti a došlo to až k nákladním procesům pomocí advokátů, a soudu pohlížit zbytek majetku, vše, co zůstalo, bylo exekučně zabaveno a z ohromného stamilionového majetku nezůstalo nic, jen dluhy. ... Koncern, který přičiněním zaměstnanců nabyl 10 továren, ... zůstal jako odměnu zaměstnancům mzdy a platy za mnoho týdnů dlužen.“

Firma se postupně zadlužovala, až roku 1933 jí banky definitivně vypověděly úvěr. Po zásahu ministerstva financí převzala v r. 1934 Reichův koncern Moravská banka v Brně, a firma byla bez likvidace přeměněna na akciovou společnost Českomoravské sklárny, dříve S. Reich & spol.

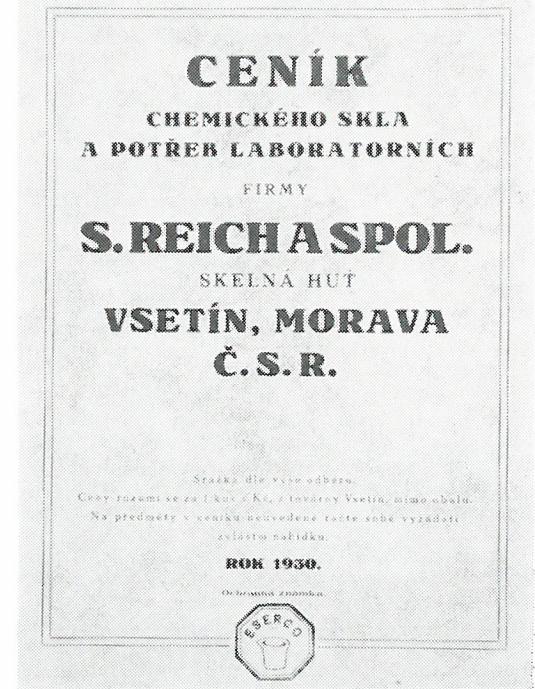
V tom roce začala vsetínská sklárna pokusně vyrábět izolační láhve. Sériová výroba byla zavedena od roku 1936 a postupně se rozšířila i na výrobu jídelních nádob.

Ani ČMS neměly snadné začátky. Nedostatečné možnosti odbytu, nízké ceny na zahraničních trzích a zastaralé výrobní zařízení vedly k bilančním ztrátám vyrovnaným snižováním akciového kapitálu. (V r. 1935 činil kapitál 10 milionů Kč, v r. 1937 již jen 2 miliony). Tepře po roce 1938 se začala společnost zotavovat, to však již přišla II. světová válka a s ní definitivní ztráta zahraničních odběratelů. Po německém záboru byly ČMS prohlášeny za válečně důležitý podnik.

Po osvobození došlo ke zrušení akciové společnosti. Vsetínský závod se stal součástí nového národního podniku Českomoravské sklárny se sídlem ve Valašském Meziříčí, později Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí. Základem národního podniku byly závody v Krásné nad Bečvou, Vsetíně, Novém Hrozenkově, Úsobrně, Jablunku nad Bečvou a Boru u České Lípy. Přičleněny byly bývalé firmy: 1. Sklárna Praděd, A. Richter & spol., komenditní společnost ve Vrbně ve Slezsku, 2. Skelné hutě, dříve J. Schreiber a synovci, akciová společnost, sklárna se sídlem v Rapotíně, okres Šumperk a 3. firma Ant. Koppa syn, sklárna se sídlem v Janštejně, pošta Horní Dubenky. Tak vznikl v té době největší podnik československého sklářského průmyslu.

POZNÁMKY

- 1 Citováno z rukopisu „Tatínské zápisky“, uloženého v podnikovém archívu OS Val. Meziříčí k. p., závod Vsetín. Jméno autora není uvedeno, pouze na obalu je v rohu poznámeno odlišným rukopisem: Schmidt.
- 2 Kronika krásenských skláren, díl I., str. 112, uvádí přehled zisků za léta 1874–1877, z něhož vysvítá, že vsetínská sklárna vynesla v r. 1874 37 000 zl., krásenská 43 000 zl., karolická 60 300 zl., v roce 1877 Vsetín už jen 11 400 zl., Krásno 13 200 zl. a Karolinka huf 20 200 zl. Naopak Františčina huf měla v l. 1875–77 značná pasiva, a i v jiných letech stála na samém konci žebříku zisků, proto — po přenesení výroby tabulového skla do Vsetína — byla v r. 1911 zastavena.
- 3 Kronika krásenských skláren, díl I., str. 127.
- 4 Po znárodnění byla tato část výroby převedena do závodů technického skla na Sázavě a náhradou za ni se započalo s výrobou skleněných tyčinek ku zpracování na vlákno.

Ceník firmy Reich

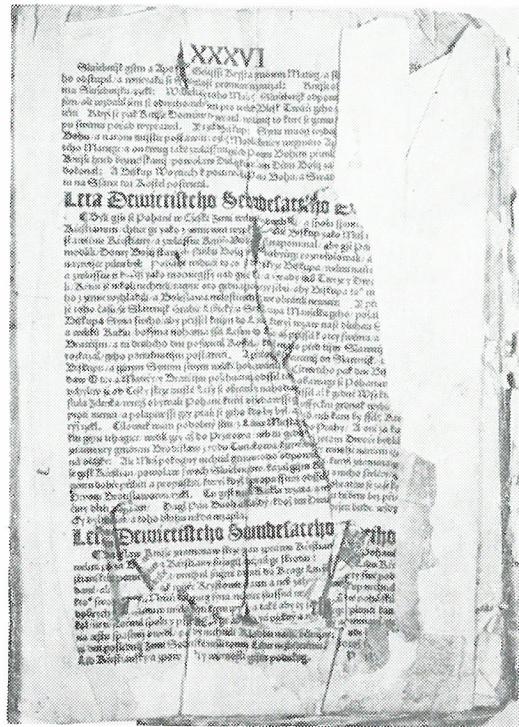
K JEDNOMU ZAJÍMAVÉMU STARÉMU TISKU VE SBÍRCE VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ

TOMÁŠ MORAVEC

Ve sbírce starých tisků uložených ve Valašském Meziříčí se nachází zajímavý výtisk Hájkovy Kroniky české, hodnotný nejenom literárně, ale i historicky. Jde totiž o knihu, jejíž přípisy prozrazují, že putovala v minulých stálečích po Valašsku.

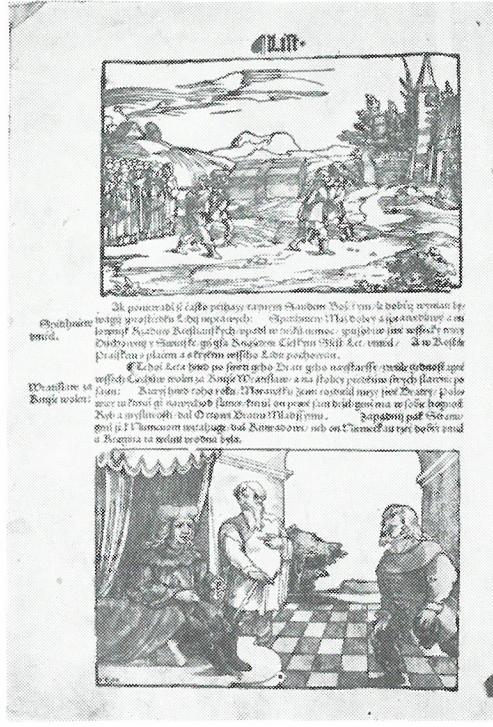
Hájkova Kronika česká patřila od středověku až téměř do našeho století k nejčtenější dějepisné literatuře. Byla po dlouhá staletí považována za skutečný pramen k českým dějinám. Vycházeli z ní už soudobí středověcí autoři, jako Daniel Adam z Veleslavína v Kalendářích Historických, Bartoloměj Paprocký z Hlohola při rodopisných pracích, olomoucký humanista biskup Dušanvius a další¹.

Později, už v době pobělohorské, byla podkladem českému exulantovi Pavlu Stránskému k práci na díle o všeobecných poměrech v zemi české, které bylo vydáno pod názvem Respublica Bohemica. Nemalý odborný význam měla ve druhé polovině 17. století na národnostně pročesky orientovaná díla z okruhu jezuitů — Bohuslava Balbína, který ji cituje v Obraně jazyka ... českého a v dalších spisech, a dějepisce Moravy Tomáše Přešinu z Čechorodu. Na konci sedmnáctého století ji pak přepracoval a doplnil křižovník František Jan Beckovský a byla vydána pod názvem Poselkyně starých příběhů českých. Přes množství faktografických námitek ke Kronice, které ji doprovázejí už od doby jejího vzniku, t. j. od

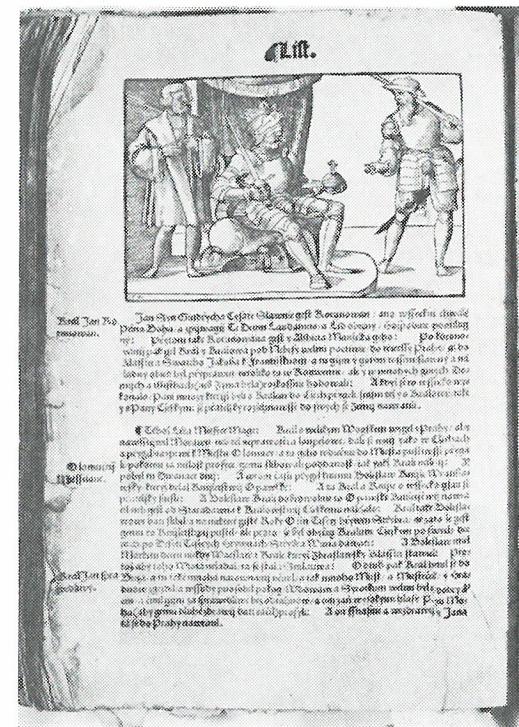
List 86 — první dochovaný list knihy

40. let 16. století²), byla přijímána po století velmi kladně. Teprve piařista Gelasius Dobner svými kritickými pracemi v poslední třetině 18. století údaje Hájkovy Kroniky zpochybnil a „Hájkování v dějinách našich konec učinil“³), takže František Palacký, otec našeho moderního dějepisectví, ji už používá velmi střídavě⁴. Přesto ještě v době našeho národního obrození patřila Kronika k oblíbené četbě a měla i značný význam při vytváření a uvědomování si vlastní svébytnosti. Běžnému čtenáři konce 18. a počátku 19. století většinou vyhovovalo, že Václav Hájek popisuje české dějiny letopiseckým způsobem od nepaměti až k roku 1526, a mělo už podružný význam, že jsou v textu uváděna přesná data a podrobnosti, o nichž není v žádné z předcházejících kronik ani zmínky. Pro příklad stačí uvést, že Václav Hájek zná z nejstarší české minulosti dopodrobna události týkající se např. Krokových dcer a kněžny Li-

Ve fondu starých tisků je uváděný výtisk Hájkovy Kroniky české zařazen do skupiny tzv. paleotypů⁶). Kniha přišla do sbírky v roce 1982 darem z knihovny gymnázia ve Valašském Meziříčí. Tobolkův Knihopis starých českých tisků⁷) ji uvádí pod číslem 2 287 a původní signaturou gymnázia ve Valašském Meziříčí — hH 13, neúpl. Byla vytiskena v roce 1541 v Menším Městě Pražském značným nákladem pod záštitou řady zemských úředníků a s povolením panovníkovým. Cenzory byli nejvyšší sudí Jan z Lobkovic a místosudí království českého Jan Hodějovský z Hodějova a Heřman Sedlecký od Dubu, kteří některé záznamy, týkající se politického stavu doby novější, pozměnili⁸). V dedikaci je uveden značný počet jmen významné české šlechty, jako Petra z Rožemberka, Jana z Vartemberka, Berky z Dubé a jiných. Ve své době měla mít Kronika charakter takřka oficiálního spisu.

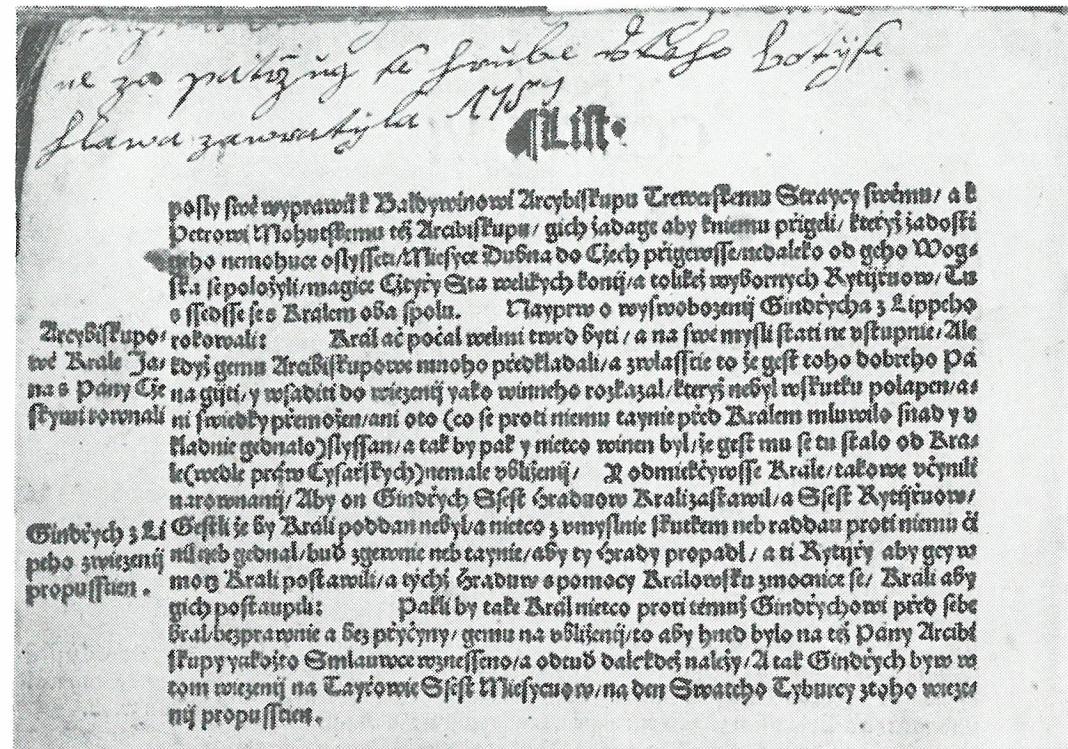
Kniha je většího formátu ve značně poškozené kožené vazbě, dochované na

Dřevoryty a tisk v Hájkově Kronice české, vytištěné r. 1541 v Menším Městě Pražském

ne znam z Jiraskovych Starých povestí a patří už do oblasti ne bájí, ale fantazie a výmyslů původce. Naproti tomu se řada medievalistů dnešní doby domnívá, že informace Hájkovy Kroniky, na základě kritického přístupu doby Dobnerovy i kritiky pozdější zatracované, je třeba přehodnotit. V každém případě už proto, že jde o historický pramen zachycující soudobý středověký pohled na české dějiny a zároveň je cennou ukázkou vývoje českého tiska a jeho významu v našich dějinách.

Exemplář, uložený dnes v muzeu ve Valašském Meziříčí pod přír. a katalogizačním číslem 199/82 — L 3 210, je toho příkladem. Obsahuje totiž řadu zajímavých přípisů, takže kniha nemá jen literárně-historickou hodnotu, ale je, díky svým glosám, zajímavým historickým dokladem užívání českého historického tisku v našem regionu^{5).}

Přípis na rubu listu 286: NEZAPATŘUJ SE HRUBĚ DO TEHO BO TI SE HLAVA ZAVRATILA
1757

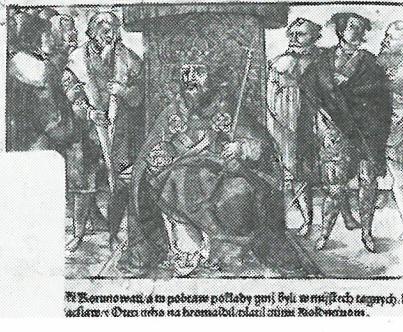
hřbetě a zčásti na deskách. Slepotiskem zdobená kůže desek byla později, asi během 19. století, odříznuta.

Paginace začíná až číslem 86 a končí na 423, chybí tedy jak titulní list s následující Hájkovou dedikací, tak také závěrečná část a impressum. Pravděpodobná je převazba z druhé půle 18. století, jak svědčí středně hluboká

Prípisy uvádíme v pravděpodobném časovém sledu, vyvozeném buď z paleografického srovnání písma nebo z datace zápisů.

okolo úvacej lístů". Celkove nese kniha stopy častého užívání. Množství lístů je poškozených, většina má v dolních rozích poškozené okraje a tmavé mapy, vzniklé při obracení pomocí slinami navlhčených prstů. Řada rytin je ručně kolorována, zpravidla neumělou, snad dětskou rukou, asi během 19. století, kdy kniha často měnila majitele.

Za nejstarší je považován český přípisek datovaný rokem 1757 na rubu lístu 286. Jde o archaickém kurentem psanou lineární poznámku, poškozenou pozdější knihařskou ořízkou, znějící překvapivě moderně a realisticky: „... NE ZA PATŘUJ SE HRUBĚ DO TEHO BO TI SE HLAVA ZAVRATILA 1757“.

Německý přípis na rubu listu 381, vztahující se ke korunovaci císaře Zikmunda

Vztahuje se zřejmě k následnému tex-
tu Kroniky, kde jsou popisovány udá-
losti z r. 1316, týkající se doby vlády
Jana Lucemburského a jeho politiky
v českém státě v čase, kdy se snažil
potlačit moc šlechtické oligarchie v če-
le s Jindřichem z Lipé.

Dalšími přípisy 18. století jsou dva kratší zápis v němčině na rubu listu 381, značně poškozené ořízkou a špatně čitelné, vztahující se k událostem roku 1420. První je pod textovou poznámkou „hádání městěnína Hradec-kého s knězem“ a zní: „... GROSS HABEN ... PFARER“. Druhá, psaná stejným rukopisem, je o něco níže vedle rytiny, zobrazující císaře Zikmunda Lu-cemburského, pod textovou poznámkou „Císař Zigmund českú korunu korunovan“ a zní: „... KAISSER SIGMUND GE KRONET WORDEN...“.

Uvedené tři přípisy jsou jediné, které byly poškozeny ořízkou. Znamená to, že kniha byla opravována a převázána někdy v letech 1760—90, poněvadž další glosy již poškozeny nejsou, naopak přesně sledují okraje knihy. Vzhledem k dochované původní vazbě přizpůsobené však novému formátu je zřejmé, že náš exemplář byl naposledy převázán ještě ve století osmnáctém a později, jak dokazují další záznamy, byla ien opravována vazba.

Následující datované přípisy pocházejí z počátku století devatenáctého

a prozrazují stanovisko pisatele časově z doby po vypuknutí Francouzské revoluce. Jsou psány zřejmě jednou rukou. První je na líci listu 224, kde je dole k událostem roku 1222 u textu „... byl v zemi veliký neřád, skrze zlehčení svátostí a řádů kostelních ... že někteří velikú křivdu činili ... lid obecný se jim protiví a poddanosti žádné činiti nechce ...“ přidán marginální přípisec psaný kurentem: „NB: TO JE VČÍL OD ROKÚ 1793, 794, 795, 796, 797, 798, 799 A 1800“. Vztahuje se zřejmě k vypjatým poměrům závěru doby josefínské a znamená: Notá bene, jako bylo dříve, je i nyní v letech ... čili historie se jen opakuje. . .

Přípisek zřejmě stejného autora se nachází ještě na rubu listu 316 pod tex- tovou poznámkou „Knihy Konfessor“. Je téměř zcela zaškrtán a jen díky vy- blednutí inkoustu se jej podařilo pře- číst¹¹). Náleží k textu pojednávajícímu

vali. Papěž mělo říci, že heretik
škodí a hřeje. Lidem Duchov
bočním Rostlum říkal, že až se mu
ak vysíle Cia. na Mostech, na
byl doslech posmrtného vymírce
z vysílby na Mostech Cia. datumu 26. června 1621
číže Denice a mužem radější Cia.
z toho byli velmi požádáni a to říká.
Hansel řekl, že nazýval.

Dwacateho II. 13. 10. 1909
mni byti veliky nevid. Prete skhod
svoich Duchovenych je misterij
z. A takto aym gzym prey ghch
gym protivnici a poddanosti sadna. 1795-84
gym dwacateho Sedlacy ne
jdu kde od Adama poslali wesky
zvetsiby Pamuon am Dalskou a
nuem nek konu gincemu.

Přípis z prvních let 19. stol. na lící listu
224: NB: TO JE VČIL OD ROKŮ 1793, 794, 795,
796, 797, 798, 799 a 1800

Protos pro Starostnosti Sierawskieho Rayku: Bard Dral Ksijmstę
a Ciechy rokazal tu ryn Blasster založiti a gey na rychlosť didlati a půlne staroveti: A vlastlab na
toto byl dokonan/nalezlo se na počtu a w Registrazech Brailowskych je gest řeč O sm Blasster Sier-
nac Ulys Sedm Star. City ředit a Sedm Grossuow a Ulys hukti to wsteclo na wanjsky.
Gely Grossa Rekla počitajuj.

Coho času: Byl velký Mor/po mnohých zemích a Braginách/metolitou mezi Řešovany/ale i mezi Pohanty/a trval několik let/taž; zde se ženie do druhého života/a taž mnoho nejedodělin Ldu w Světce/zemčo.

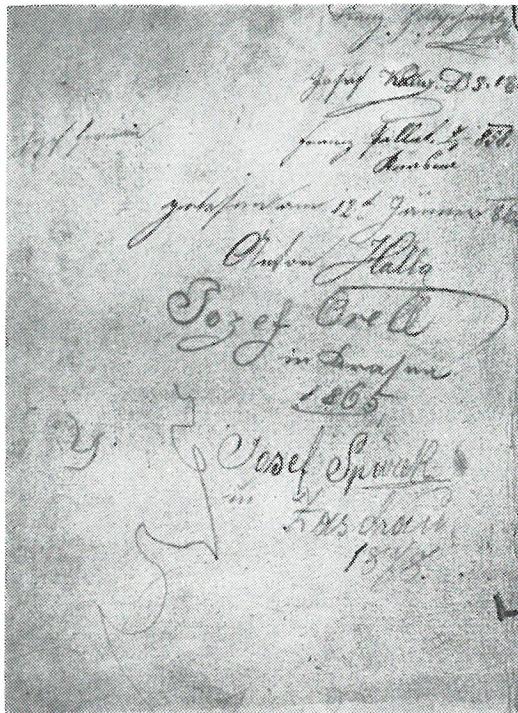
Císař Leopold: Přišli do Čech nějací Myslaci, od západu Slunce
si byli vlivanci, a Myslali se Dici toliko před lidmi a ti gđoni druhým se zpovídali

Wm Henry in writing when he was away from home
and ~~for~~ ⁱⁿ his business.

L. 319: NEDÁVEJ SE NIKDY DO TEHO NEBO BYS SVANTAZÍROVAL JAK JOSEF HERMAN a výše MOR V ČECHÁCH

o otázkách investitury a protipapežských názorech v Itálii v letech okolo r. 1347, kde se objevovaly snahy sjednotit městské státy pod císařským žezlem, kdy, jak uvádí Kronika: „... jeden bludný člověk ... položil ... že císař jest většího důstojenství než papež. A papež že má býti pod mocí císařovou ...“. A uvedený zaškrtaný přípisek zní: „NENÍ TO BLUD, NEŽ TAK MÁ BÝT, ŽE JE CÍSAŘ VĚTŠÍ PÁN NEŽ PAPEŽ V ŘÍMĚ“. Určit, kdo je autorem zápisu, připadně kdo jej zaškrtal, není možné. Dá se jen předpokládat, na základě srovnání inkoustu a vzhledem k tematické podobnosti, že ten, kdo zaškrtal tento přípisek, byl původce kratičkého záznamu na lící listu 383, kde je rukopisně opravován text vztauhující se k M. Janu Husovi a M. Jeronýmovi Pražskému. Před původní „dobrým mužům“ bylo připsáno: „NE“ a na

okraji řádku písemný povzdech: „O HISTÓRIE“. Další přípis je prvním, u kterého se dá předpokládat, že se týká přímo valašsko-meziříčského regionu. Je opět psán kurentem dole na lící listu 319. Jde o lineární poznámku k textu, kdy: „Času letního: přišli do Čech nějací mrskači od západu slunce ... a ti byli Němci a mrskali se biči tolíko před lidmi ...“, která zní: „NE DÁVEJ SE NIKDY DO TEHO NEBO BYS SVANTA-ZÍROVAL JAK JOSEF HERMAN“. Snad stejná ruka připsala o řádek výše k po-pisu morové rány v r. 1347 poznámku: „MOR V ČECHÁCH“. Poprvé se tu objevuje jméno Josefa Her- mana, jehož podpis se též nachází me-zi seznamem vlastníků knihy z minu-lého století uvedených na prvním lis- tě, a to vlevo vedle jména prvního ma- jitele. Mohl tedy být bud' prvním nebo

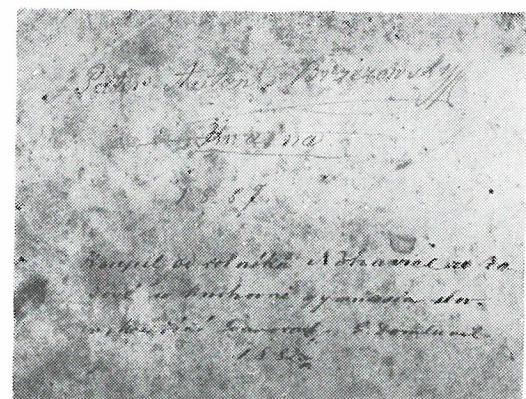

Zápis vlastníků z 19. stol. na 1. listě knihy

druhým zjištěným držitelem. Z tzv. sčítacích operátů, uložených ve fondech Okresního archivu Vsetín¹²), víme o rodině Hermanů, která žila v Krásné na konci 18. a v 19. století. Je pravděpodobné, že Josefem Hermanem, který z historie „svantazíroval“, je krásenský řevecovský mistr, narozený zde r. 1794 a žijící v době okolo poloviny století v domě č. 267. Kdo mohl být autorem příspisu, je však obtížné určit. Snad byl jeho pisatelem blíže nejistitelný vlastník Kroniky asi z třicátých let minulého století. Písmo by však mohlo patřit i Jos. Hermanovi nebo též dalšímu majiteli, jehož jméno se objevuje hned třikrát — na prvním listě v čele seznamu vlastníků, dvakrát je zřetelně čitelné na listě posledním, který byl zřejmě přidán při opravách ve čtyřicátých letech. Dva poslední listy byly při poslední opravě vazby slepeny, lepem spodního a zřejmě i staršího listu prosvítá jméno: „FRANZ HOLEŠOVSKÝ, KRASNA“, datum je nečitelné, stejně

je uvedeno i na listě horním, v knize posledním, jen s datem 1847. Zřejmě šlo i o datum poslední opravy. Původcem zápisů byl asi měšťan Franz Holešovský, narozený r. 1819, pocházející z rozvětvené krásenské rodiny Holešovských a vlastníci v Krásné dům s pekařstvím č. 59. Ve sčítacích operátech¹³) je uveden nejprve jako majitel domu v Krásné a rentiér, později jako obchodník s chlebem¹⁴). Pekařství Holešovských a rozsáhlý dům č. 59 se nacházely za čelní frontou krásenských domů zhruba v prostoru za radnicí. Knihu vlastnil až k roku 1855, kdy je jako její držitel zapsán blíže zatím nejistitelný Josef Kauz. V roce 1857 však již byla v rukou bývalého valašsko-maziřského kaplana P. Antonína Březovského, který zde žil na odpočinku a jehož jméno je uvedeno tužkou na předeští i s datem: „PATER ANTON BŘEZOVSKÝ KRASNA 1857“.

O rok později je již na prvním listě zapsáno jméno dalšího majitele: „FRANZ PALÁT 7/1 1858 KRASNA“. Jde pravděpodobně o řemeslnického mistra Fr. Paláta, narozeného r. 1814, vlastníka domu č. 122 v Krásné¹⁶). Jako další je zapsán majitel domu č. 78, krásenský řeznický mistr Anton Hála, narozený v r. 1832 v Ledči v Čechách¹⁷). U jeho jména na prvním listě knihy stojí: „GE-

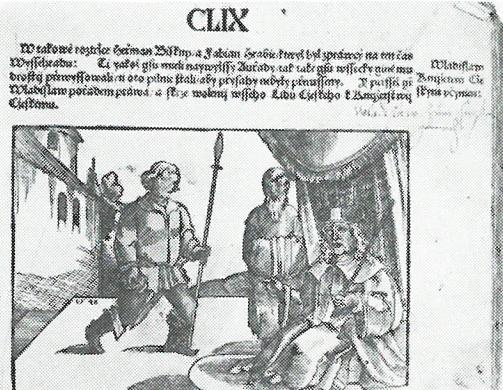

Zápis na předeští knihy rukou P. Březovského a záznam E. Domluvila o darování výtisku

LASSEN AM 12 JANUAR 1865 ANTON HALLA“. Ještě z téhož roku je pod jeho jménem další zápis znějící: „JOSEF ORELL IN KRASNA 1865“. Kronika tedy přešla do vlastnictví dalšího majitele a tím byl opět krásenský řeznický mistr Josef Orel, nar. v Krásně roku 1822, vlastník domu č. 203¹⁸). V rodině Orlů byl výtisk ještě během sedmdesátých let. V roce 1878 je však jako její držitel zapsán: „JOSEF ŠPUREK IN ZAŠOVÁ“. Přesné určení osoby tu je zřejmě obtížné. Z rozvětveného rodu zašovských Špurků žilo ve druhé polovině minulého století Josefa více. Snad zde jde o Josefa Špurka, rolníka z usedlosti č. 148¹⁹). K osobě Jos. Špurka se však vztahuje poslední zajímavý příspisek Kroniky. Je nahoře na rubu listu 102, kde je rozvleklým neumělým písmem, prozrazujícím těžkou ruku, modrou tužkou zápis podle písma přisouzený Jos. Špurkovi snad kolem roku 1880 a znějící: „DÁBLI VESELÉ“. Rukopisná poznámka se týká textu na str. 102, kde se píše, že: „dáblové kázali falešně v Čechách až ... nějaký velmi nábožný farář z Veselé dal se s nimi v hádání, a poznal že su dáblové, i zaklel je...“. Pisatel zřejmě usuzoval, že jde o valašskou ves Veselou ležící nedaleko Zašové, proto si dal práci, aby tento pro něj zajímavý fakt poznačil do knihy.

Brzy po roce 1880 přešla Kronika do vlastnictví některého ze zašovských Nohaviců, jehož podpis je na předsádce. K jeho osobě se pak vztahuje poslední datovaný zápis na předeští knihy. Je psán písmem pozdějšího zakladatele muzea a Muzejní společnosti, dlouholetého profesora gymnázia ve Val. Meziříčí p. E. Domluvila, a zní: „KOUPIL OD ROLNÍKA NOHAVICE ZE ZAŠOVÉ A KNIHOVNĚ SLOV. M. MEZIŘÍČÍ DA ROVAL E. DOMLUVIL 1882“. O kterého rolníka tohoto jména ze Zašové jde, je však ještě těžší určit než u předcházejícího Jos. Špurka. Mohlo jít o rolníky z usedlostí č. 72, 81, 147, 157 a dalších²⁰).

Do knihovny gymnázia ve Val. Meziříčí se tedy kniha dostala v r. 1882

Rytina a německý příspisek vztahující se ke knize Vladislavovi (viz pozn. 21)

a přesně o sto let později ji získalo muzeum ve Valašském Meziříčí.

Vlastníky knihy byly během století téměř dvě desítky osob, pokud vycházíme z paleografických poznatků při zkoumání jednotlivých příspisků, z nichž ovšem jsou výše uvedeny jen ty, které mají přímý vztah k pohybu tisku nebo jsou zajímavé textově, a nezmiňujeme se o řadě dalších drobných glos²¹).

Pro 16. a 17. století nemáme o Kronice žádných zpráv. Snad byly na původních prvních listech, které však jsou nenávratně ztraceny.

První zachované příspisky se objevují v polovině 18. století, kdy se již dá s určitou pravděpodobností předpokládat, že se daný výtisk pohyboval v našem regionu. Doklady pro to však máme až ze století devatenáctého, kdy mezi vlastníky knihy bylo 6—7 krásenských měšťanů a 2 rolníci ze Zašové.

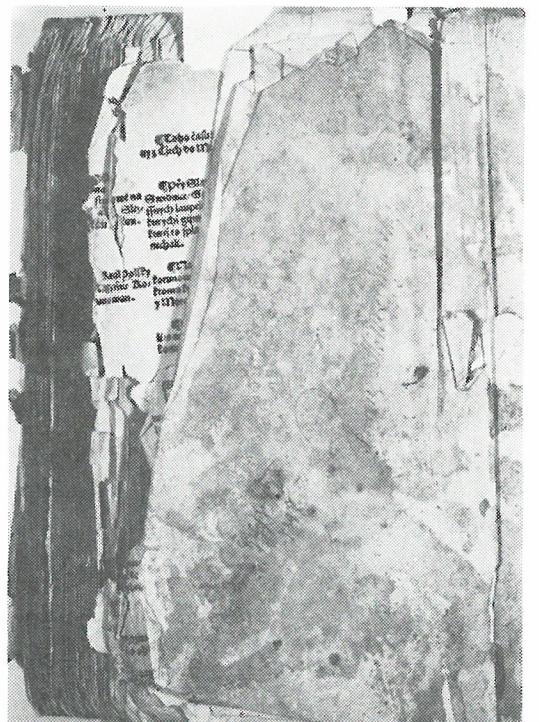
Popisovaný výtisk Hájkovy Kroniky české je dnes, spolu s desítkami dalších vzácných exemplářů, ozdobou a zajímavostí fondu starých tisků uložených v muzeu ve Valašském Meziříčí.

Na příkladu cesty tohoto tisku historii jsme poodkryli trochu tajemství, která se ve fondu mohou skrývat a mohou vést k bližšímu poznání historického vývoje našeho regionu.

POZNÁMKY K TEXTU:

1. Jde o autory z poloviny a druhé půle 16. století, jako byl olomoucký biskup, současník Hájkův, Jan Doubravský (+1553), tiskař Daniel Adam z Veleslavína (+1599), autor rodopisných prací „Štambuchu“, „Zrcadla“ a dalších Bartoloměj Paprocký (+1614) a jiní ...
2. Námitky proti údajům Kroniky se objevily hned od jejího vzniku, kdy byl Václav Hájek obviňován, že řadu údajů zkreslil a množství záznamů vůbec neuvedl a dokonče, že řadu kronik a listin, jež měl od měst, soukromých osob i institucí, nechal zničit. Viz. např. u Fr. Palackého in Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha 1908, s. 12 a následující.
3. PALACKÝ František: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha 1908, s. 13.
4. Tamtéž.
5. Ve fondu je dnes uloženo více než 1000 českých starých tisků, které tvoří jeden z nejvzácnějších historických souborů svého druhu v moravských muzeích. Zde fond charakterizuje vývoj ve valašském regionu. Viz. např. práci L. Baletky: Přípisy ve starých tiskách Vlastivědného ústavu Vsetín. In: Práce Vlastivědného ústavu Vsetín, 1972.
6. Pracovně rozdělujeme fond starých tisků ve Valašském Meziříčí na základě časového řazení do několika skupin, z nichž první jsou tzv. inkunábule, t. j. zde tisky do r. 1500, druhou tvoří tzv. paleotypy, zde tisky do r. 1550, další skupinou jsou tisky do r. 1650 apod.
7. TOBOLKA Zdeněk, HORÁK František: Knihopis českých a slovenských tisků. Díl II. Část III., písmeno D—J. Praha 1946.
8. TOBOLKA Zdeněk, HORÁK František: Knihopis ... c. d., s. 313.
9. Jde o listy 108, 162, 190, 213, 214, 225, 238, 294, 295, 313, 327, 402, 408, 409, 413, 422 a listy 97, 284 a 325 jsou značně poškozeny.
10. TOBOLKA Zdeněk, HORÁK František: Knihopis ... c. d., s. 313.
11. Dovoluji si na tomto místě poděkovat Dr. Ivo Imrýškovi za laskavou pomoc při interpretaci tohoto i dalších příspisků.
12. Okresní archiv Vsetín, fond Okresní úřad ve Valašském Meziříčí. Sčítací operáty, Krásno 1857, inv. č. 378 a 379, dále in: Sčítací operáty, Krásno 1869, inv. č. 435, 436. Děkuji tímto Dr. Aleně Podzemné za odborné přispění při zpracovávání uvedeného materiálu.
13. Tamtéž.

Poslední list se zapsaným jménem FRANZ HOLEŠOVSKÝ 1847

14. Tamtéž.

15. ŠIGUT František: Dějiny farnosti Valašské Meziříčí. Valašské Meziříčí 1940, s. 67.

16. Okresní archiv Vsetín, fond Okresní úřad Valašské Meziříčí. Sčítací operáty, Krásno 1857, inv. č. 378 a 379, dále in: Sčítací operáty, Krásno 1869, inv. č. 435, 436.

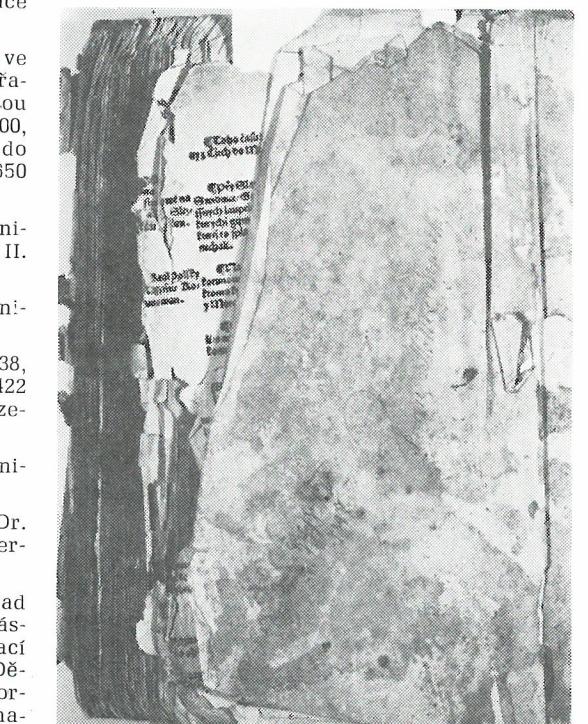
17. Tamtéž.

18. Tamtéž.

19. Okresní archiv Vsetín, fond Okresní úřad Valašské Meziříčí. Sčítací operáty, Zašová 1880, inv. č. 535.

20. Tamtéž.

21. Např. jako: „VOTANDUM OPAS“ na listě 99 či překlad textu poznámky na 159: „WLA-DISLAV ZUM FÜRSTEN GEMACHT, obě zřejmě z 19. stol. a další na l. 319, 327, 328 aj. Zajímavý z hlediska textu je kratičký přípis asi z 19. stol. na listě 341: „VIDE FOL. 346“, autor tu upozorňuje na mravokárný popis v Kronice, kdy: „lidé v Čechách sukničky krátké a velmi ohyzdné ... kázelali dělati ... a střevice s špicu ...“, opakující se na s. 346, kde je k textu: „špice u střeviců hrom urazil“ poznámka: „VIDE FOL. 341“. Rukopis nepatří zřejmě nikomu z uváděných majitelů.

ODKAZ

ADOLFA SUCHOMELA

TOMÁŠ MIKULAŠTÍK

V depozitáři pracoviště OVM ve Valašském Meziříčí je uložen soubor obrazů, kreseb a grafických listů, který pochází z daru a odkazu profesora Adolfa Suchomela.

Adolf Suchomel se narodil v Příboře 12. března 1884, brzy poté se však rodina odstěhovala do Křivého (nyní Valašské Meziříčí-Podlesí), kde byl jeho otec učitelem (Karel Suchomel byl v roce 1886 přeložen do Křivého jako správce obecné školy). Dětství a mládí prožil tedy na Valašsku, ve venkovském prostředí, ale také ve městě s bohatou kulturní činností a rozvíjejícím se školstvím. České gymnázium ve Valašském Meziříčí, založené v roce 1871, navštěvoval i A. Suchomel — maturoval roku 1904. Po absolvování filosofických studií v Praze našel zaměstnání na Obchodní akademii v Plzni, kde působil jako profesor až do svého odchodu do důchodu, kdy se odstěhoval k svému synovi do Prahy. Tam také 6. listopadu 1975, v devadesátém druhém roce svého života, zemřel.

I když životní dráha profesora Suchomela vedla mimo Valašsko, nikdy neustal být „Křivjanem“ (jak se někdy sám v dopisech tituloval). Valašské Meziříčí a jeho okolí mu bylo stále jistotou domova a proto začal po válce usilovat o zřízení galerie v tomto městě. Jeho úsilí nevyznlalo zcela naprázdno — galerie po určitou dobu existovala a byla zde vystavena díla pocházející z jeho daru, některá díla z depozitáře muzea a obrazy z majetku spořitelny ve Valašském Meziříčí. Reversem ze dne 17. července 1953 zapůjčila Okresní

spořitelna a záložna ve Valašském Meziříčí 18 uměleckých děl pro Suchomelovu galerii. Vrácení se uskutečnilo ve dvou etapách — 17. srpna 1961 a 12. března 1963. Dopis dr. Josefa Malivy A. Suchomelovi z roku 1955 hovoří mimo jiné i o návrhu na reorganizaci Suchomelovy galerie a v archívnu muzea je i zápis o jednání k získání vhodných místností pro tuto galerii z r. 1957. Z toho lze vyvodit, že tato galerie existovala od roku 1953 do přelomu padesátých a šedesátých let, kdy byla z prostorových důvodů zrušena.

Nicméně Adolf Suchomel myšlenku na samostatnou galerii ve Valašském Meziříčí neopustil a zabýval se ji (jak dokládá korespondence z roku 1971) i následně. V naposledy uvedeném roce se jednalo také o deponování další finanční částky ve prospěch muzea (resp. galerie) a o určení správce těchto peněz. Nakonec došlo k založení pobočky Klubu přátel výtvarného umění ve Valašském Meziříčí, Adolf Suchomel deponoval svůj finanční dar u Českého fondu výtvarných umělců a určil jejím správci právě valaškomeziříčskou pobočku KPVU. U jejího předsedy rovněž uložil několik uměleckých děl, která měla být také předána muzeu ve Valašském Meziříčí (předání se uskutečnilo v r. 1987).

V průběhu roku 1986 došlo k revizi nejen celého odkazu profesora Adolfa Suchomela, ale také prací uvedených na seznamu o 146 položkách. Tento seznam byl součástí zápisu o jednání, které se uskutečnilo dne 14. října 1985 na MěNV ve Valašském Meziříčí za přítomnosti zástupců MěNV, KPVU ve Val. Meziříčí, vedoucího odboru kultury ONV Vsetín a ředitelky Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. Seznam shromažďoval umělecká díla, která údajně pocházela ze Suchomelova odkazu. Všech 146 prací bylo konfrontováno se zápisem v muzejních knihách, se zápisem v Okresním archívnu Vsetín — pracovišti Lhotka nad Bečvou i se skutečným stavem v depozitáři muzea, a bylo zjištěno, že všechna díla uvede-

Bohumír Jaroněk: Valašský kraj, barevný dřevoryt

ná na seznamu se zde nacházejí, a že přes relativně provizorní uložení v muzejních depozitářích na zámku Žerotíně ve Valašském Meziříčí jsou celkově v dobrém stavu.

Avšak již konfrontace s uvedenými záznamy před nás postavila řadu nesnadno zodpověditeLNých otázek. U mnohých položek bylo zjištěno, že se do muzea dostaly jiným způsobem (darem či koupí od autorů nebo jiných původních majitelů), u největší skupiny se však původní provenienci vůbec nepodařilo zjistit. Jakékoliv záznamy — ať už na díle samotném či v archivních materiálech — chybějí u 72 položek. Ostatně i v případě, že zápis existuje, je často velmi obtížné je s konkrétními díly ztotožnit. (V knize „Záznamy o darovaných předmětech Musejní společnosti ve Val. Meziříčí od r. 1897-1945“ je kupříkladu uvedeno, že v roce 1933 daroval B. Jaroněk jeden dřevoryt a J.

Baruch dva dřevoryty, není zde však nic bližšího, a proto nelze s jistotou určit, o který sbírkový předmět se jedná. Obdobně v knize „Výrobky průmyslné 1897-1918“ nacházíme záznamy, u nichž nelze jednoznačně říci, ke kterým sbírkovým předmětům se vztahují.) Jen u 49 položek z daného seznamu tedy můžeme přesně určit, jakým způsobem a od koho je muzeum získalo, i to, že nepochází ze Suchomelova odkazu. U 25 položek pak je zcela zřejmé, že je muzeum získalo díky profesoru Suchomelovi.

První tři položky na přiloženém seznamu daroval Adolf Suchomel muzeu přímo — grafický list Jana Konůpka v roce 1944 (viz děkovný dopis ze dne 17. ledna 1944), obraz Františka Kavána a barevný dřevoryt Bohumíra Jaroňka neznámo kdy. Na počátku padesátých let (před měnovou reformou) bylo za částku 100 000,— Kčs, kterou muzeu

A. Suchomel na tento účel věnoval, zakoupeno 22 uměleckých děl. Nákup provedl tehdejší předseda Musejní společnosti a správce muzea ve Valašském Meziříčí Miloš Kašík (jsou to položky 4—25 přiloženého seznamu).

Po uzavření revize, plynoucí ze zápisu výše uvedeného společného jednání na MĚNV, byla v lednu 1987 vypracována podrobná závěrečná zpráva a přednesena kulturní komisi MĚNV ve Valašském Meziříčí. Zpráva byla rovněž předána valašskomeziříčské pobočce KPVU. V prvním pololetí roku 1987 byly za úroky z částky 50 000,— Kčs, kterou ve prospěch muzea ve Valašském Meziříčí v roce 1971 uložil Adolf Suchomel, zakoupeny dva obrazy Josefa Brože (č. seznamu 26 a 27) a dne 26. května byly do muzea předány tři obrazy, čtyři grafické listy a jedno album reprodukcí (č. seznamu 28—35), které byly do té doby uloženy u předsedy pobočky KPVU ve Valašském Meziříčí prof. Jiřího Demla. Mimo to daroval Jiří Demel do vyčleněné sbírky prof. Suchomela (darovací listina nese stejné datum) tři obrazy, čtyři kresby, sto čtyřicet tři grafické listy a sedm tisků.

Darovací listinou ze dne 13. ledna 1988 převzalo muzeum dvě díla malíře Adolfa Zábranského, zakoupená z peněz, které prof. Suchomel k tomuto účelu určil, a na začátku března pak pracovníci muzea převzali portrétní bustu Hanuše Schwaigera, jejímž autorem je ak. soch. Jožka Antek. Jelikož na tuto sochu nebyla dosud Dílem vystavena faktura, nelze přesně říci, jaká částka z odkazu je ještě k dispozici.

Společně s KPVU ve Valašském Meziříčí budeme usilovat, abychom v průběhu letošního roku peníze, které profesor Adolf Suchomel ve prospěch muzea uložil, ve smyslu jeho odkazu využili. Zprávu o tom, jak bylo se zbylou částkou naloženo, uveřejníme v příštím Zpravodaji OVM Vsetín.

Velkorysý dar profesora Adolfa Suchomela nás také zavazuje. V současné době není z prostorových důvodů možné zřídit ve Valašském Meziříčí galerii, jak bylo dárkovým úmyslem. Po ukon-

čení rekonstrukce zámku Kinských ve Valašském Meziříčí-Krásně budou všechna uvedená díla uložena v nových depozitářích v této budově. Kromě studijního využití pro badatele i pracovníky muzea předpokládáme — abychom úmysl dárce alespoň z části naplnili —, že uspořádáme výstavu těchto prací po jejich odborném zpracování a případném ošetření. Část z těchto děl také zpřístupníme veřejnosti umístěním do chodby a knihovny muzea ve Valašském Meziříčí. Sbírky muzea budou i nadále systematicky doplňovány, aby nic nebránilo případnému uskutečnění snu profesora Adolfa Suchomela, aby město, které tak miloval, mělo svou vlastní galerii.

PRAMENY A LITERATURA

1. Archivní materiály z Okresního archívu Vsetín, pracoviště Lhotka nad Bečvou (fond Musejní společnost ve Valašském Meziříčí) a z archívu Okresního vlastivědného muzea Vsetín, pracoviště Valašské Meziříčí.
2. Adolf Suchomel, Jak jsem dostal karcer. Almanach ke stému výročí gymnasia ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1971, s. 77—80
3. M. Baláš, Zdravíme Vás, pane profesore! (K 87. narozeninám Adolfa Suchomela). Kulturní zpravodaj, Valašské Meziříčí 1971, č. 4, s. 10—12
4. JD, Klub přátel výtvarného umění Kulturní zpravodaj, Valašské Meziříčí 1972, č. 2, s. 8
5. Dr. M. B., Pozdravení k devadesátce panu profesoru Adolfu Suchomelovi. Kulturní zpravodaj města Valašského Meziříčí 1974, č. 3, s. 21—23
6. J. D., — (bez názvu) tamtéž, s. 23
7. J. D., Za profesorem Adolmem Suchomellem. Kulturní zpravodaj města Valašského Meziříčí 1975, č. 12, s. 17
8. Jiří Demel, Valašské Meziříčí. Panorama, členský věstník KPVU, 1986, č. 3, s. 17
9. JD, Výstava obrazů z darů profesora Adolfa Suchomela městu Valašskému Meziříčí, katalog výstavy v JKZ, Valašské Meziříčí 1977

SEZNAM UMĚLECKÝCH DĚL
Z ODKAZU PROFESORA
ADOLFA SUCHOMELA

1. 91 František Kaván, Lysá hora v Beskydách
olej, lepenka, 39x52 cm, vlevo dole: Kaván, Lysá hora v Beskydách
2. 583 Jan Konůpek, Valašsko
suchá jehla, papír, 281x227 mm (deská), 500x353 mm (papír), vpravo dole: Konůpek 1918.
3. 613 Bohumír Jaroněk, Valašský kraj
barevný dřevoryt, 445x604 mm, papír 580x721 mm, vpravo dole tužkou: B. Jaroněk.
4. 58 Jožka Baruch, Ilustrace ke Slezským písním
barevný dřevoryt, papír, 306x360 mm (výřez pasparty), vpravo dole: J. Baruch.
5. 66 Jan Kobzáň, Zbojník
kresba uhlem, zažloutlý papír, 495x345 mm, vpravo dole: Kobzáň 50.
6. 67 Jožka Baruch, Návrh na plakát
kolorovaná kresba tuší, papír, 310x505 mm (výřez pasparty), vpravo dole na paspartě: JBaruch 51.
7. 92 František Ondrášek, Tetička z Rusavy
pastel, karton, 373x303 mm (světlost rámu), vpravo dole: Fr. Ondrášek.
8. 93 František Ondrášek, Martin Hrešil z Velké
pastel, karton, 388x337 mm (světlost rámu), vpravo nahoře: Fr. Ondrášek 27
9. 107 Jožka Baruch, Jen jedenkrát
barevný dřevoryt, papír, 316x486 mm (štoček), vpravo dole: J. Baruch.

Antonín Hudeček: Jaro, tempura

Arnošt Paderlík: Sváteční zátiší, olej

10. 110 František Podešva, Chlapec ze salaše
olej, plátno, 70x50 cm, vpravo dole: F. Podešva.
11. 111 Karel Hofman, Předjaří
kvaš na lepence, 39,5x67 cm (výřez pasparty), vpravo dole: K Hofman.
12. 112 Karel Hofman, Valašská pec
kvaš na lepence, 38x59 cm (výřez pasparty), vpravo dole: K Hofman
13. 113 Josef Hrnčárek, Zimní krajina
olej, plátno, 60,5x70 cm, vpravo dole: J. Hrnčárek. 52.
14. 120 Josef Hapka, Podzimní krajina
tempera, papír, 39,5x56,5 cm (výřez pasparty), nesignováno
15. 133 Jan Kobzáň, Valaška u stolu
kresba rukou, papír, 438x298 mm, vpravo dole: Kobzáň 49
16. 134 Jan Kobzáň, Stojící Valaška
lavírovaná kresba tuší, papír, 428x298 mm, vlevo dole: Kobzáň 49
17. 135 Jan Kobzáň, Portrét Jarmily Šulákové
kresba rukou, papír, 440x300 mm, vpravo dole: 51 Kobzáň
18. 136 Dagmar Baruchová, Josef Palička v kroji
kresba uhlem a akvarel, papír, 532x340 mm, vpravo dole: Baruchová
19. 137 Dagmar Baruchová, Mařenka Redlová
kresba tužkou a akvarel, papír, 443x324 mm, vpravo dole: Mařenka Redlová z hájovny 28. VIII. 1954, pod tím: Baruchová D.
20. 190 Alois Schneiderka, Kostel ve Valašském Meziříčí
kresba uhlem, papír, 451x330 mm, vpravo dole: Al. Sch. 1953
21. 191 Alois Schneiderka, Benátky u Valašského Meziříčí
kresba uhlem, papír, 330x450 mm, vpravo dole: Al. Sch. 1953

22. 192 Alois Schneiderka, Ulice ve Valašském Meziříčí
kresba uhlem, papír, 330x450 mm, vpravo dole: Al. Sch. 1953
23. 294 Dagmar Baruchová, Valaška v kroji
akvarel, papír, 443x325 mm, vpravo dole: 27. VIII. 54. Baruchová
24. 308 Alois Schneiderka, Ruce přadleny
kresba rukou, papír, 427x343 mm (výřez pasparty), vpravo dole: Al. Sch. 1952.
25. 584 Jožka Baruch, Ondráš
kolorovaná kresba, papír, 498x363 mm, vpravo dole: J. Baruch 54
26. UH 541 Josef Brož, Maškarní
olej, lepenka, 47x60 cm, vlevo dole tužkou: Brož 40, vpravo dole štětcem: Brož 40
27. UH 542 Josef Brož, Starý strom
acryl, lepenka, 50x70 cm, vpravo dole: Brož 76
28. UH 654 Antonín Hudeček, Jaro
tempera, lepenka, 50x66 cm, vpravo dole tužkou: Ant Hudeček
29. UH 655 Martin Benka, Ledňáček
olej, plátno, 38x36 cm, vlevo dole: M. BENKA.
30. UH 656 Arnošt Paderlík, Sváteční zátiší
olej, lepenka, 35x50 cm, vlevo nahoře: PADERLÍK
31. UH 657 Antonín Strnadel, Na salaši
barevná litografie, papír, 330x430 mm (výřez pasparty), tužkou dole vlevo: 116/300, vpravo: AStrnadel
32. UH 658 Josef Hodek, Plzeň
barevná litografie, papír, 438x601 mm, vpravo dole tužkou: Josef Hodek 46
33. UH 659 Václav Vodák, Kytice
barevná litografie, papír, 496x350 mm, tužkou dole vlevo: 81/400, vpravo: V. Vodák 50.
34. UH 660 Svatopluk Máchal, V divadle
barevná litografie, papír, 460x565 mm, vpravo dole tužkou: Máchal
35. UH 664 Fritzí Mally: Deutsche Trachten aus Mähren
album osmi barevných reprodukcí, úvodní text napsal Josef Haník, Praha 1942
36. UH 1005 Adolf Zábranský, Pohled do stodoly
pastel, papír, 195x260 mm, nesignováno
37. UH 1056 Adolf Zábranský, Dvorek chalupy s kůlnou
tempera, papír, 58x75 cm, nesignováno
38. UH 1194 Jožka Antek, Hanuš Schwaiger
patinovaná sádra (v. 41 cm), mramorový podstavec (v. 17,5 cm), celková výška 58,5 cm, vpravo dole: J. ANTEK

K INVENTARIZACI
FONDU PLATIDEL
ZE STARÝCH SBÍREK
VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ

VANDA KOLMAČKOVÁ

Základ fondu platidel někdejšího muzea ve Valašském Meziříčí vznikl péčí Muzejní společnosti, založené 18. 1. 1884. Obsahoval — z převážné části — mince z období vlády Františka Josefa I., získané z banky poté, co měna korunová nahradila krejcarovou (dosti dobře je však zdokumentováno mincovnictví celého období habsburské nadvlády, alespoň co se týče nižších nominálů). Z papírových platidel je početně největší skupina inflačních bankovek z let 1922-23 (nejvyšší nominál: 50 miliard marek, Německo, 10. říjen 1923). Středověké ražby jsou zastoupeny 12 denáry (Boleslav I., Vratislav II. 2x, Břetislav II., Bořivoj II. 2x, Vladislav I. 2x, Soběslav I., Vladislav II., Soběslav II., Přemysl Otakar I.), 4 brakteáty (Přemysl Otakar II. 2x, Václav II. 2x), bez označení původu; i pražské groše (Jan Lucemburský 5x, Karel IV. 2x, Václav IV. 6x, Jiří z Poděbrad 4x, Vladislav II. 3x) byly většinou zapsány bez údaje o dárci, pouze u položky „4 groše pražské Jana Lucemb. a Karla IV.“ je v rubrice „původ“ uvedeno: z pokladu u Arnošta Hatlapatky, Byňina. Nálezové okolnosti jsou vynechány vůbec. Ostatně většina zápisů ve starých inventárních knihách je dosti kusá; zpravidla se omezuje na nominální hodnotu předmětu (např.: 1 K rakous.).

bez letopočtu, bez mincovní značky, jen zřídka je zaznamenán materiál. Ze jmen dárčů byla dle všeho uváděna jen ta věhlasnější, výjimkou se objevuje zápis: daroval Sekerka, trafikant, zde. (I když není vyloučeno, že převaha učitelů, řídících učitelů, lékárníků atp. naznačuje spíše něco o kulturní uvědomělosti či o majetkových poměrech dárčů).

I přes neúplnost zápisů má stará inventární kniha určitou vypovídací hodnotu, neboť bez ní bychom už nezjistili, odkud se do sbírek dostaly exotické mince; takto alespoň víme, že např. turecké metaliky a egyptské piastry a miliiemy přivezl z cest a 5. 10. 1898 daroval Bohumír Jaroněk, malíř z Val. Meziříčí (spoluzakladatel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm), bešlik a jirmilík Mahmuda II. a H. 1223 (n. l. 1807) daroval v roce 1917 lékárník Mrákota z Val. Meziříčí, dánské, švédské, španělské a portugalské drobné mince přinesl Josef Štorch „z Berlína a Krasna“ (povolání neuvedeno, snad zaměstnanec skláren), čínské a japonské drobné mince pocházejí od Boh. Kramoliše z Rožnova p. R., francouzské drobné mince (bez uvedení letopočtu) dodal Gustav Reich z Krásna. Snad ze snahy po úplnosti sbírky byly akvizice doplňovány i rozsáhlejšími koupěmi mincí římských, 110 bronzů, zahrnujících platiadla od republikánských denárů po Valensovou ražbu, pochází většinou z pražského Chaurova starožitnictví. Do této části sbírky byla původně — patrně pro doplnění posloupnosti — řazena i faksimile (Agripinových, Caligulových, Vespašiánových, Macrinových a Corneliínových) mincí, dnes převedená do pomocného materiálu.

Inventář obsahuje i falza — ať zařazená úmyslně (ukázka 10- a 20 haléřů F. J. I., padělaných na Valašsku okolo přelomu století; jako perlička je zde uvedeno, že poslední penězokazové dostali v roce 1903 trest šesti a pěti a půl roku těžkého žaláře) — nebo omylem;

falza tolaru Ludvíka XV. a tolaru brunšvicko-lüneburského Jiřího Ludvíka byla pokládána za pamětní medaile a takto i zapsána. (Skutečných pamětních medailí je ve staré sbírce 85 kusů).

Kuriózní použitým materiélem je nouzový 25fenik slezského města Münsterberka z roku 1920, zhotovený v míšeňské továrně na výrobu porcelánu, a nouzová poukázka města Pößnbecku ze srpna 1923, znějící na 5 miliónů marek a vytisknána na obdélníku kůže 140x90 milimetrů.

Nouzová poukázka města Pößnbecku na 5 miliónů marek z r. 1923, z jemné kůže

Žena v kanafasce, Vsetín, konec 19. stol.

ním Valašsku několik druhů³). Všimneme si blíže jen těch, jejichž materiál pochází z dílen vsetínských tkalců.

Označení „vsetinka“ se pro tyto sukně používalo mimo oblast užšího Vsetínska (Rusava, Pozlovice, Slopné, Lhoty na Luhačovicku), ve Vsetíně a nejbližším okolí se nazývaly podle materiálu „vlněně sukně“ nebo „vlněnky“ a „kanafasky“.

Charakteristickými znaky obou druhů sukní je kromě ručně tkaného materiálu ušití z jediného kusu tkaniny o délce 310-450 cm (nejčastěji 350 cm — pět loktů) a šířce 75-90 cm, přičemž šířka tkaniny určovala délku sukně. V pase byly sukně hustě nařaseny a okraj obšít barevnou pruhovanou tkanicí nebo nabrán do límce z téhož materiálu jako sukně. Ve švu na boku byl asi 40 cm hluboký rozperek a ve dvou případech i plátěná kapsa.

Do současnosti se těchto sukní zachovalo jen velmi málo: ve sbírkách Moravského muzea v Brně je jedna vlněná „vsetinka“ z Rusavy, ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově dvě vlněnky (z Liptálu a Ratiboře) a dvě kanafasky (z Hošťálkové a Růžďky), v kroměřížském muzeu tři kanafasky z Rusavy, ojediněle jsou ještě i v soukromém majetku. Okresní vlastivědné muzeum ve Vsetíně shromáždilo zatím sedm vlněnek a osm kanafasek, pocházejících ze Vsetína i z okolních obcí (Hovězí, Ratiboř, Růžďka, Val. Polanka). Jedna vlněnka byla zachráněna v poslední chvíli při asanaci sklářských domků ve Vsetíně-Filákově v r. 1977, druhá byla donedávna používána při masopustních obchůzkách na Hovězí⁴). Vlněnky i kanafasky jsou zachyceny i na obrazech nebo v ilustracích publikací, např. na akvarelech Marie Gardavské, vytvořených na Rusavě v roce 1910 a vydaných i jako pohlednice pod názvem Valaši z Moravy, na akvarelu Adolfa Kašpara Rusavjanka u studně (1914) a v jeho ilustracích k monografii Rusava (Olomouc 1928),

VSETÍNSKÉ SUKNĚ VLNĚNKY A KANAFASKY

EVA URBACHOVÁ

„Před 60-70 lety patřily do výbavy Valašek od Vlárského průsmyku za Bystrici p. Host. nezbytně také červené sukně, svisle pruhované barevnými linkami. Na jižním Valašsku je jim říkalo „vsetinky“. Byly to sukně velmi slušivé“¹).

Podobně píše Ant. Václavík už dříve v monografii Luhačovské Zálesí, kde ještě uvádí, že je „tkali soukeníci ve Vsetíně a Vizovicích z červené vlny²). Těchto červených sukní bylo na již-

na dvou akvarelech Karla Langra z Nového Hrozenkova z r. 1929 (Žena v lajbíku, Žena v kožušku). V některých případech, zvláště na kresbách pracovního oděvu, mohlo však jít i o pozdější červené sukňě barchetové, nošené většinou jako spodnice.

Červená pruhovaná „vsetínka“ je i na akvarelu Joži Uprky (Žena v krátkém kožichu, 1919), reprodukováném barevně v monografii Luhačovské Zálesí, tab. CLXXII.

Z fotografií je patrně nejstarší fotografie vsetínské rodiny, na níž je žena v měšťanském oděvu s pruhovanou sukňí. Fotografie, uložená ve fotografickém archivu OVM Vsetín, byla otištěna v publikaci Matouše Václavka: Moravské Valašsko, Vsetín 1894.

VLNĚNKY

Materiálem na vlněnky byla tkanina jinde zvaná šerka nebo mezulán⁵): do lněné osnovy v barvě režné, nebílené, ojediněle obarvené na modro, se tkal plátnovou vazbou vlněný útek v červe-

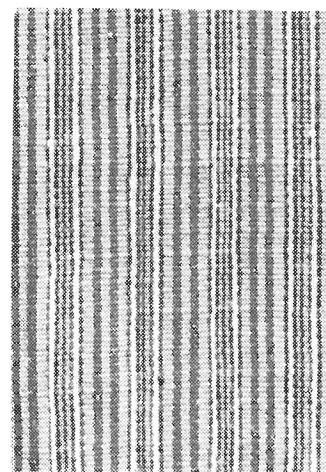
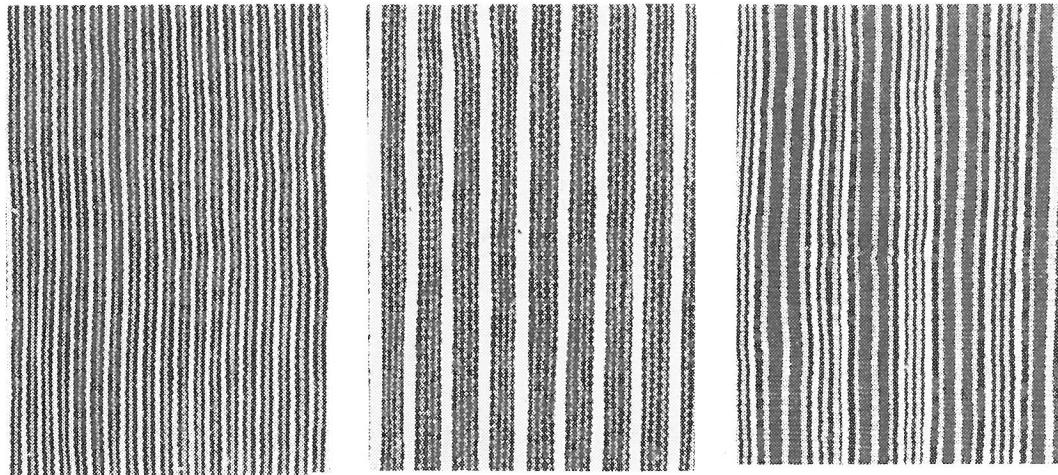
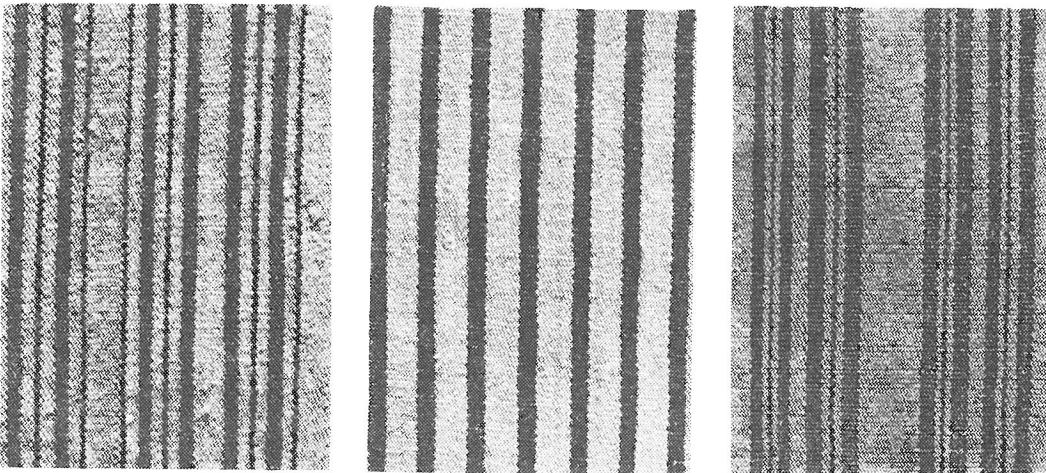
ných a černých, v jednom případě červeno-modrých proužcích. Varianty různých šírek proužků vytvořily poměrně početnou řadu vzorků. Tkanina na sukni vážila 1-1,5 kg a byla dosti nákladná. Proto se většinou vsazoval lehký materiál, kanafas nebo tištěné plátno, do přední části sukňě příkrývané zástěrou. Obecně se tato vsazovaná část nazývá „ledaco“.

Dolní okraj byl většinou jen málo zařazený a často ještě podložený pruhem téhož materiálu nebo barveného plátna. Na několika sukňích je na okraji našita černá vlněná šnůrka — harska.

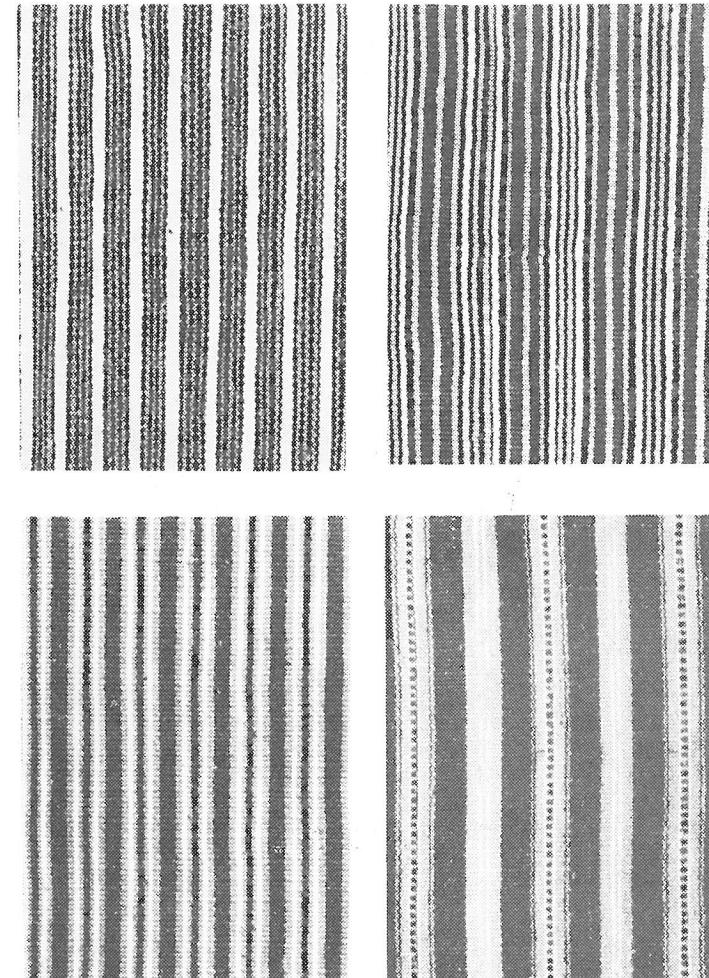
Vlněnky byly sukňě velmi trvanlivé, vydržely po několik generací. Nosily je vdané ženy jako součást svátečního oděvu hlavně v zimním období (ke kožichu).

Pro vlněnku byl při terénním výzkumu v Liptále zjištěn název „dělanica“, mistr lidové umělecké výroby a poslední valašskokloboucký soukeník František Sušil má ve svém vzorníku, uloženém v etnografických sbírkách Moravského muzea v Brně, pro vlněnku název „pruháňa“. V pozůstalostních spisech ze Vsetínska je často zapsána jako „sukňa vlněnná“, dvojené n bylo totiž i v dialekту.

Vzory sukni vlněnek

Vzory kanafasek

KANAĎÁSKY

Sukně takto označované byly ušity z jednoho kusu ručně tkaného kanafasu s lněnou osnovou a lněným nebo bavlněným útkem, tkaným plátnovou vazbou, v detailech i jinými vazbami, v proužcích barvy červené, tmavěmodré a bílé. Kombinace těchto barev a různé šířky proužků umožňovaly vytvořit bohatou škálu vzorků; z osmi kanafasek ve sbírkách OVM se ani jeden vzorek neopakuje. Podle spisova-

tele Jana Misárka Slavičínského, pocházejícího ze soukenické rodiny ze vsetínské čtvrti Sychrova, bývalo vzorků velmi mnoho („do set“), jednomu se říkalo „sychrovský“. Vyhlášeným tkalcem kanafasek byl hluchý Vašica⁶). Kanafasek bylo, jak ukazují i pozůstalostní spisy, mnohem více než sukňí vlněných. Nové kanafasky byly zřejmě nošeny jako sváteční („na nedělu kanafaska pamuková“ - bavlněná)⁷), obnošené pak na všedno, a to i svobodnými děvčaty. O kanafaskách jako součásti pracovního oblečení píše opět J. Misárek Slavičínský: kanafasky se no-

sily kratší, „aby se nezašubaly při práci v polu nebo kolo domu“⁸). V popise oblečení vsetínských žen z r. 1894 je uvedena sukně „šupaňa“ s modrou osnovou a modrým a červeným „štárfkem“⁹). Kanafaska byla vystavěna i na figurině s ženským krojem z Hoštálkové na národopisné výstavě ve Vsetíně v r. 1892⁹.

Literatura uvádí kanafasky v popise oděvu žen i z Vizovicka a Brumovska.

Z HISTORIE VÝROBY

Mapka rozšíření tradiční výroby kanafasů a nevalchovaných polovlněných a vlněných látek v českých zemích¹⁰) zaznamenává jediný výskyt této výroby z celého území východní Moravy pouze ve Vsetíně, když hlavními oblastmi jejího rozšíření jsou východní a jižní Čechy a Českomoravská vrchovina¹¹).

Začátek této výroby v dílnách vsetínských tkalců nemůže — jak se podle zatím dostupných pramenů zdá — sahat dále než do prvních desítek 19. stol., zvláště pokud je na útek tkaniny použita bavlna. Výroba je také závislá na barvení textilních vláken na červeno. Na modro a černo barvili tzv. „černí barvíři“, červené barvení košelinou však obstarávali „krásnobarvíři“ (Schönfärber). První vsetínský krásnobarvíř Ignác Schindler zakoupil od panství „černé, bílé a krásné barvířství“ v r. 1817¹²).

Zatímco pečetidlo cechu vsetínských tkalců je uloženo v Okresním archivu Vsetín, cechovní kniha se nezachovala. V r. 1801 uvádí Fernandova kronika pro celé vsetínské panství 213 tkalců s 215 stavý, v r. 1815 udává jen 51 tkalců, Obchodní a živnostenská komora v Olomouci zaznamenává k r. 1851 na Vsetíně třináct tkalců, což je neúměrně malý počet proti současnemu stavu ve Val. Meziříčí a hlavně v Rožnově¹³). Sčítací operáty z 31. října 1857 uvádějí tkalcovství jako hlavní zaměstnání

u těchto obyvatel Vsetína: Josef Hovadík z č. 37, Jan Bubela z č. 91, Josef Šula z č. 377, Jan Mayer z č. 383, Jindřich Schram z č. 412 a Jan Kubíčík z č. 521, který je označen jako Kunstweber. Pavel Daněk z č. 156 byl tkalcovský pomocník¹⁴). Do r. 1873 klesl počet tkalců na čtyři a když se v r. 1886 tvořila společenstva živností, do společenstva živností oděvních ve Vsetíně nevstoupil tkadlec ani jeden¹⁵).

Je však jisté, že se vlněnky a kanafasky nosily ve Vsetíně už v druhém desetiletí 19. století, jak dokládají pozůstalostní spisy z tohoto období: tak Alžběta Novosadová z Horní Jasenky, bydlící ve Vsetíně v č. 382 a zemřelá v r. 1822, má v soupise pozůstalosti dvě „vlněnné“ sukně v ceně 6 zl a jednu kanafasu za 3 zl, je tu uvedena i „kordulka kanafasová od sukni“.

Kateřina Obadalová, roz. Živocká, žena barvíře, v testamentu z r. 1824 zanechává dceři Anně kromě většího počtu jiného oblečení i šest kanafasek. V pozůstalostech z obcí se vlněnky a kanafasky objevují nejpočetněji ve čtyřicátých letech 19. stol., přetrvávají však v nich až do konce století¹⁶).

Můžeme ještě dnes zjistit, co dalo podnět k zavedení a rozšíření této pro východní Moravu netypické výroby?

Zajímavé údaje podávají „Paměti starého Vusatana“, otiskované Matoušem Václavkem v Časopise Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého a brzy nato uveřejněné i ve 2. vydání jeho Dějin města Vsetína¹⁷). Paměti psal vsetínský švec Josef Pokorný, nar. 1824. Jeho údaje jsou o to věrohodnější, že se týkají rodiny jeho manželky. Pokorný uvádí, že jeden syn ze vsetínské soukenické rodiny Winklerů odešel na delší čas na vandr do Čech. Za nějakou dobu po jeho návratu jej na Vsetíně vyhledala mladá žena s dítětem v košíku. Winklerovi ji přijali, byla svatba a od té doby se domu, kde mladí bydleli, říkalo „u Čechů“.

V kapitole o vsetínských tkalcích, kteří „dělali kanafasky přazové a sukně vlněné“, Pokorný píše: „Bylo to pěkné

podívání na gázdenky, když se potkávaly na cestě, nemohly se ani rozloučit: Ach kmotřičko, ach sestřičko, ach susedko, kdes nabrala, prosím ťa, tak pěkný muster na tú kanafasku, na tú sukně, já sem ešče takových ani neviděla! Ach kmotřičko, od Češky Vinklérky, tá ty muster udává tkalcem, tá temu rozumí!“

Rodopis rodiny Winklerovy ze Vsetína zpracoval regionální historik Karel Kobliha¹⁸). Podle něho se Václav Winkler, nar. 1778, soukeník, oženil 6. července 1801 s Veronikou, dcerou tkalce Josefa Nezbedy, tehdy již zemřelého, z města Sobotky v Království českém, které bylo tehdy 24 let¹⁹). V r. 1811 její manžel zemřel na souchotiny a Veronika se pak asi ještě jednou provdala (v r. 1836 při úmrtí syna Jana je zapsána jako Mžiková).

Jak dalece však mohla tato žena, byť z tkalcovské rodiny a z oblasti, kde byla výroba mezulánu a kanafasu značně a dlouho předtím rozšířena²⁰), zavedení této výroby ve Vsetíně ovlivnit? Mohl poměrně malý počet vsetínských tkalců zásobit svou produkcí tak širokou oblast? Při současných znalostech historických materiálů zůstávají tyto otázky zatím nezodpovězeny.

Jan Misárek Slavičínský dokládá, jak obliba těchto sukní mezi vsetínskými „měšťkami“ postupně klesala: „Včil měšťky prodávají kanafasky robám do dědín a už ani ty sa po nich hrubě neptajú“ a jinde: „Včil sú robám aj kanafasky už sprosté“²¹). Z obnošených kanafasek se staly sukně spodní, široké vlněnky se zužovaly, že z jedné vznikly dvě, a tak jako většina ručně tkaných textilií z lidového oděvu končily naprostým opotřebením při nedostatku textilu v době 1. světové války.

Vlněnky a kanafasky, které se dodnes zachovaly, jsou dokladem mistrovské práce vsetínských tkalců v minulém století.

P O Z N Ā M K Y

- 1) VÁCLAVÍK Ant.: Poznámky k obnově lidového kroje na Valašsku. Naše Valašsko 10, 1947, s. 125–130
- 2) VÁCLAVÍK Ant.: Luhačovské Zálesí. Luhačovice 1930, s. 158
- 3) Jiným druhem červených proužkovaných nebo i kostkováných sukní jsou „pásky“ z celovlněné valchované látky zvané „pačja“, vyráběné valašskoklobouckými soukeníky. Bylo to sukně tkané v přírodních barvách vlny bílé a černé a teprve utkané se obarvilo na červeno (Frant. Sušil — poznámky ke vzorníku ve sbírkách národnopisného oddělení Moravského muzea v Brně). Snad stejněho typu byly i vizovické červeno-černé pruhované vlněné sukně zvané „šurimaňa“ (Peck Ed.: Lid na Vyzovsku. Časopis Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého 13, 1896, s. 110–112. Týž: Upomínka na výstavu v Holešově, 1893, s. 13). Věra Kovářů uvádí, že se názvem „setinky“ označovaly na Zlínsku pracovní sukně z potištěného plátna (Kovářů V.: Lidový kroj na Valašsku. Ostrava 1982, s. 27).
- 4) Do tohoto počtu nejsou zahrnuty dvě ručně tkané sukně, které se od ostatních liší barevností i vazbou a jejichž provenience není známa.
- 5) Šerka i mezulán (z ital. mezzolana — polovlna) jsou názvy pro tkaninu s lněnou osnovou a vlněným útkem, tkanou převážně plátnovou, ale i jinými vazbami, málo nebo zcela nevalchovanou a nečesanou, v níž nit útku úplně přikryje lněnou nit osnovy. Na Valašsku se tyto názvy nepoužívaly.
- 6) MISÁREK Slavičínský Jan: U Křúpalů. Valašská povídka. 2. vydání, Olomouc 1907, s. 106
- 7) Okresní archiv Vsetín, pozůstalost Josefa Válka, i. č. 393
- 8) MISÁREK Slavičínský Jan: Vlk Krampotů. 2. vydání. Olomouc 1905, s. 16
- 9) VÁCLAVEK Matouš. Moravské Valašsko, Vsetín 1894, s. 37
- 10) Lidové tkaniny v českých zemích. Studie o lidové umělecké výrobě 1. Praha 1973, příloha
- 11) Např. STRÁNSKÁ Drahomíra: Lidové kroje v Československu. Díl 1. Čechy HYNKOVÁ Hana: Mezulán a mezulánky v oblasti Orlických hor. Český lid 46, 1959, s. 104–113

HYNKOVÁ Hana: Krásnobarvírství a muzuláničtví v oblasti Orlických hor a jejich podhůří. Z dějin textilu. Supplementum 4. Ústí nad Orlicí 1985, s. 193—201

SVOBODOVÁ Vlasta: Lidová a manufakturální textilní výroba s přihlédnutím k vývoji na Moravě. Lánárský průmysl. Příspěvky k dějinám. Supplementum 2. Trutnov 1983, 188 stran.

STAŇKOVÁ Jitka: Lidové tkaniny na Žďársku koncem 19. a počátkem 20. století. Český lid 46, 1959, s. 206—218

12) FERNAND Wilhelm: Chronik der Herrschaft Wsetin. Český překlad Richarda Pavlika, s. 311

KOBLIHA Karel: Okres vsetínský, seš. 4. Vsetín 1941, s. 281

13) Za údaj děkuji PhDr. Janu Krbovi z Valašského muzea v přírodě v Rožnově

14) Okresní archiv Vsetín, fond Smíšený okresní úřad, č. 31—33

15) VÁCLAVEK Matouš: Obrazy ze života bývalých cechů řemeslnických na Vsetíně. Vsetín 1895, s. 79

16) Státní oblastní archiv Opava, fond Velkostatek Vsetín, Okresní archiv Vsetín, fond Okresní soud

17) VÁCLAVEK Matouš: Něco z paměti starého Vsacana, č. XIV.
Časopis Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého 17, 1899—1900, s. 18—28, 115 až 120

VÁCLAVEK Matouš: Dějiny města Vsetína, 2. vydání, Vsetín 1901, s. 360

18) Okresní archiv Vsetín, pozůstalost Karla Koblihy, i. č. 453

19) Z jejího jednání môžeme soudit, že to byla žena rozhodná a cílevědomá, což potvrzuje i to, že ač se provdala do evangelické rodiny, svatbu měla v katolickém kostele a podle ujednání vychovávala své dcery v náboženství katolickém, zatímco synové byli evangelici.

20) BÍLEK Karol: Cechy města Sobotky. Sborník prací východočeských archivů 6, 1986, s. 235—264. Zde uvedena i pečet cechu mezulánků v Sobotce z r. 1767

21) MISÁREK Slavičínský Jan: U Křúpalů, s. 136 a 192

Barokně klasicistní budova ve St. Lubovni, v níž je instalována expozice novějších dějin

VÝVOJ MUZEJNÍCTVA V OKRESE STARÁ LUBOVŇA

MARCEL SMETANA

Pred tridsiatimi rokmi vyvrcholilo úsilie založiť múzeum ve Staréj Lubovni, ktoré by zhromažďovalo dokumenty hmotného charakteru o vývoji spoločnosti a prírody, umeleckej tvorivosti a iných druhoch činnosti človeka na území okresu. Myšlienka budovať a využiť zachované hnuteľné pamiatky našla podporu niekoľkých nadšencov, ktorí založili prípravný výbor. Uznesením Rady Okresného národného výboru v Staréj Lubovni z 18. mája 1956 schválili organizačné opatrenia pre vytvorenie múzea. V novozariadenej inštitúcii začal pracovať ako externista prednosta poštového úradu Andrej Čepiššák. Svoj voľný čas využíval na zhromažďovanie zbierkových predmetov, pre ktoré chýbali vhodné depozitárne priestory. Situáciu riešil ONV prideleňím jedinej miestnosti v bývalej sýpke na námestí, ktorú zreštaurovali, a vý-

Lubovňanský hrad

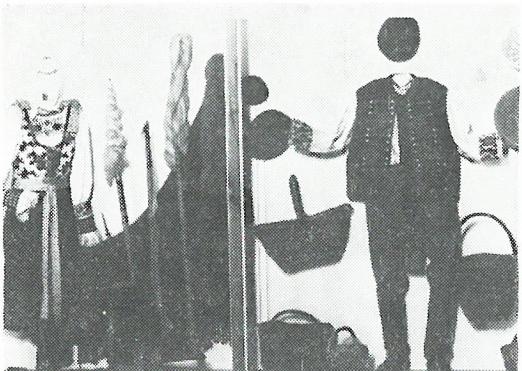
merom určil pre múzeum. Takto sa podarilo vytvoriť depozitár a pracovňu. V tomto prvom priekopníckom období sa múzeum len pomaly dostávalo do povedomia občanov okresu ako inštitúcia významná z hľadiska záchrany, tvorby a prezentácie dokladov vývoja prírody a spoločnosti. Od 1. februára 1959 sa stal Andrej Čepiššák riaditeľom múzea. Odvtedy sa mohol plne venovať múzejníckej práci. Priestorové problémy a neucelený zbierkový fond zatiaľ neumožňovali budovať expozície múzea.

Územnou reorganizáciou roku 1960 okres Stará Lubovňa zanikol. Bývalý, tzv. provinčný dom na námestí sa uvolňuje a poschodie tejto budovy získava múzeum pre svoje potreby. Na podnet Okresného výboru KSS v Poprade začalo sa s rekonštrukciou najzachovalejších objektov hradu. Rekonštrukcia sa začala bez projektovej dokumentácie a jej priebeh bol zdĺhavý. Napriek to-

mu, že snahy funkcionárov a riaditeľa múzea narážali na rôzne fažkosti, činnosť zainteresovaných vzrástala.

Po piatich rokoch sa múzeum prestávalo do renovovaných priestorov na hrade a v podhradí. Inštaláciu prvých expozícií urobili pracovníci Východoslovenského múzea a Krajskej galérie v Košiciach.

Táto nová expozícia sa delila na dva celky: časť historickú a národopisnú. Historická expozícia zaberala dve najväčšie miestnosti a jej náplňou boli dejiny mesta a hradu v období poľského záloh. Dominantu expozície tvorili portréty poľských starostov a strelné zbrane zo 16. storočia. Už pri inštaláčnych prácach sa ukázalo, že múzeum nemá dostatok historického materiálu, ktorý by zodpovedal zámerom libreta. Pre väčšie možnosti tvorby bohatšieho národopisného materiálu, vybudovaná národopisná expozícia ukázala sa pre návštěvníka príťažlivejšou. Obe expo-

Z expozice lid. krojů (goralský lid. oděv z Vyšných Ružbach)

zície do roku 1973 ešte slúžili. Obohatenie a skvalitnenie zbierok umožnilo v ďalšom období vytvoriť nové expozície. Základom činnosti múzea v tomto období bola zberateľská činnosť, zameraná na obdobie stredoveku. Okrajovo sa orientovala aj na národopis, ale bez potrebného vedeckovýskumného základu. Po roku 1973 sa podarilo zhromaždiť 4360 zbierkových predmetov a približne 2000 dokumentov a fotografií. Chýbala však prvostupňová a druhostupňová dokumentácia.

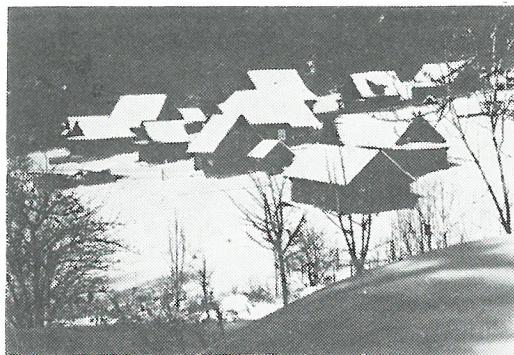
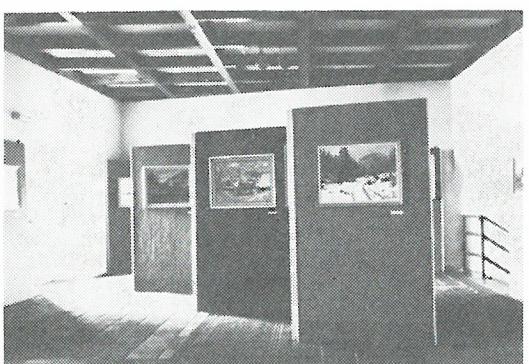
Roku 1974 odšiel A. Čepišák do dôchodku. Základnou úlohou jeho nástupcov bol zlepšiť materiálové vybavenie múzea, rekonštruovať depozitáry, vybudovať prevádzkové priestory - stolárske dielne, fotolaboratóriá a konzervátorské dielne. Od roku 1976 sa dôraz kladie na ochranu a dokumentáciu zbierok, na vedeckovýskumnú činnosť a zlepšovanie zariadenia pracovísk. Zbierkový fond za posledných 12 rokov vzrástol na 14 185 spoločensko-vedených a 373 prírodnovedených zbierkových predmetov. Vo fotoarchíve je evidovaných 12 500 negatívov, všetky sú spracované. V druhostupňovej evidencii je spracovaných 10 076 zbierkových predmetov. Múzeum má aj primearanú príručnú knižnicu.

V súčasnosti pracuje v múzeu 18 pracovníkov, z toho štريا s vysokoškolským vzdelením. Táto kádrová základňa je schopná plniť náročné úlohy ve-

deckovýskumnej práce v spoločensko-vedenej oblasti. Vedeckovýskumná práca sa zameriava na tieto úkoly: výskum protifašistického odboja a oslobodenia okresu, zvykoslovie, vývin ľudového odevu, košíkárstvo a duchovnú kultúru.

Dôkazom životoschopnosti múzea, jeho pevného miesta v sieti kultúrnych inštitúcií okresu, je rozsiahla kultúrno-výchovná činnosť. Tvorí ju intenzívna prednášková a výstavná činnosť. Potvrdzuje to aj stále rastúca návštěvnosť. Roku 1970 navštívilo expozície múzea 11 019 návštěvníkov, roku 1980 ich už bolo 20 694, roku 1985 26 630 a v minulom roku 33 320. Návštěvníci môžu vidieť tieto expozície: expozíciu dejín poľského zálohu, stredovekých remesiel, ľudového odevu, novodobých dejín, interiéru dedinskej izby, pamätnú izbu Terézie Vansovej v Podolinci, expozíciu galérie a múzeum ľudovej architektúry v prírode.

Od roku 1978 sa zintenzívnila aj metodická činnosť múzea — inštruktáže písania obecných kroník, vytváranie izieb revolučných tradícií a záujmovej umeleckej činnosti. Odborní pracovníci múzea — etnografi — pomáhajú folklórnym skupinám v Plavči, Novej Ľubovni, Hraničnom a v Kolačkove pri tvorbe programov. Už niekoľko rokov je známy program „Tichá krása“ na celoslovenskom festivale zborového spevu v Kamienke i na okresných mierových slávnostach. Prostredníctvom neho sa mladá generácia zoznamuje s tradičnou ľudovou kultúrou.

Muzeum ľudovej architektury

**ODBORNÁ ŠKOLA
PRO ZPRAČOVÁNÍ DŘEVA
VĚ VALAŠSKÉM MEZIRÍCI
A JEJÍ PŘÍNOS
VÝTVARNÉMU UMĚNÍ**

JIŘÍ DEMEL

Vytvorenie stálych expozícií sa nedalo uskutočniť bez plánovitej vedeckovýskumnnej činnosti pastierstva, rolníčenia v tých najťažších podmienkach a lesného hospodárstva, ktoré boli základou pracovnej činnosťou ľudu Spiša.

Ďalšie existovanie inštitúcie je podmienené plnením spracovanej konceptie na obdobie 8. PRP, no hlavne podporou straníckych a štátnych orgánov.

Úspešná rekonštrukcia hradu Ľubovňa vytvorí možnosti spracovania bohatých a zaujímavých dejín tohto krásneho kúta našej vlasti prostredníctvom múzejných prezentačných foriem.

Budúcnosť múzea vítame činorodou prácou, optimizmom a novými formami, o ktorých sa dnes tak často hovorí.

„Pořádný, vycvičený řemeslník brzy se již úplně i důchody i pak vážnosti vyrovnaná úředníkovi a učenci: aby se to však státi mohlo, hlavně dopomohou průmyslové školy. Ony budou moci řemeslníka postavit na takový stupeň všeobecného vzdělání, aby se jiným stavům, pokud zapotřebí, vyrovnal. Aby však tyto školy průmyslové takový, jak jsme pravili, mohly mít užitek, zvláště pro národ náš, zapotřebí především jedné úhlavní změny, které se časem svým nejen průmyslové školy a techniky, nýbrž i ostatní školy vyšší a nižší dočkají a dočkati se musejí.“

Kromě všech ostatních již dříve vypsaných nedostatků, na které školy všech národů postonávají, mají naše školy ještě jeden hlavní samy pro sebe. Jest to ten, že se neučí v jazyku národním ... Častěji se již pořádně rozložilo, jak veliká škoda pro vzdělání vůbec, a zvláště nižších tříd národu našeho z takového odstranění jazyka českého vyplývá.“

(Karel Havlíček Borovský: Potřebnost průmyslové školy české — Pražské noviny 1846)

Havlíčkův článek svědčí o tom, jak veľký význam příkládali naši přední buditelé nejen rozvoji obecného školství, ale především rozvoji odborného školství a jeho vlivem hospodářskému rozvoji národa. Správně si uvědomovali, že sama existence českého národa je závislá na jeho hospodářské síle.

Uskutečnění myšlenek rozvoje odborného školství nebylo ovšem snadné a naráželo na silný odpor jak vládních činitelů, tak i odpor hospodářsky silné německé menšiny v Čechách a hlavně na Moravě.

Galerie na hradě

Na Valašsku byla situace ještě obtížnější. Počátky školství v tomto kraji sice spadají již do 15. století, ale jeho úroveň po bělohorské porážce byla nízká. V polovině 19. století prožívají všechna města kraje velkou krizi. Hospodářský vývoj šel v tomto hornatém kraji, ležícím stranou hlavních obchodních cest, mnohem pomaleji než na ostatní Moravě. Řemeslná výroba se už vyplácela málo, průmyslové podnikání začíná až ve druhé polovině minulého století (sklárny Salomona Reicha byly založeny roku 1855 v bývalém Krásné nad Bečvou).

Důležitým mezníkem pro další rozvoj politického, kulturního i hospodářského života byla šedesátá léta minulého století, kdy uvolnění po vydání Ríjnového diplomu přineslo i renesanci myšlenek revolučního roku 1848 a také návrhů na rozvoj českého školství.

Na Valašsku bylo v důsledku těchto snah založeno v roce 1871 gymnázium ve Valašském Meziříčí. O zřízení první české střední školy v severovýchodní části Moravy měl zásluhu zejména jeden z prvních českých advokátů v tomto kraji JUDr. Alois Mikyška. Jako zemský a později říšský poslanec se podílel na vytváření české politiky na Moravě a velmi aktivně pracoval v centrální komisi pro odborné školství. Dr. Alois Mikyška měl značný vliv na veřejné mínění ve Valašském Meziříčí a okolí. Skupině jeho přívrženců se podařilo prosadit v obecním zastupitelstvu zřízení živnostenské školy, která byla financována městem. Moravská zemská školní rada tuto školu povolila v květnu 1872. Vedení školy bylo svěřeno profesorům gymnázia, což zajistilo vysokou teoretickou úroveň školy. Řízení školy bylo svěřeno řediteli gymnázia prof. Aloisu Kaplanovi. Nedostatek finančních prostředků vedl po pěti letech k zániku této první odborné školy na Valašsku. Její vznik však vytvořil předpoklady pro další velmi významný zakladatelský čin, u jehož zrodu opět stál dr. Alois Mikyška. S jeho jménem je spjata myšlenka pomoci valašskému lidu založením odborné školy, která

měla vytvořit základnu pro další hospodářský rozvoj kraje. Krajové dispozice vedly k volbě směru školy. Tak došlo roku 1874 k založení odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.

Otevření školy ovšem předcházely přípravné práce. Již v roce 1873 bylo založeno pro tento účel družstvo v čele s Mikyškovou Občanskou záložnou, které jednalo ve Vídni s ministerstvem obchodu o zřízení školy. Pro dva místní řemeslníky, řezbáře Josefa Lihaříka a truhláře Františka Boese, bylo získáno stipendium, aby mohli absolvovat kurs vídeňské umělecko-průmyslové školy. 13. října 1874 se začalo učit. Škola měla 3 žáky. Učilo se v soukromém domě na náměstí č. 106.

Náklady na provoz školy nesl stát, který platil učitele a přispíval na zařízení a suroviny, a město s družstvem, které se musely postarat o místnosti a nést další náklady. Provoz školy se podobal státem podporované dílně, kde našel obživu i nejeden nezaměstnaný tovaryš. Žáci dostávali totiž, jak vzpomíнал Alois Jaroněk, dvakrát třikrát do roka tak zvané „výplaty“, což někdy činilo i několik desítek zlatých. Později byly místo výplat zavedeny prémie pro žáky chudobné a hodné. Tento systém měl podporovat píli žáků a prémiový systém měl asi lámat odpor nespokojenců.

Škola byla určena pro Čechy i Němce. Zpočátku ústav řídil profesor gymnázia Karel Friedrich, který byl české národnosti. Roku 1876 dostala škola nového ředitele Františka Rosmaela, který usiloval o německý charakter školy, což narazilo na silný odpor českých žáků, kterých byla převážná většina. Roku 1885 sice byl ústav prohlášen za český, ale osoba ředitele udržovala i nadále na škole utrakovský ráz.

Roku 1875 byla pro gymnázium a odbornou školu dostavěna budova dnešního gymnázia. Protože škola měla brzo nedostatek místa, byla v roce 1889 přistavěna k západní části gymnázia dílenská budova podle návrhu prof.

Valašské Meziříčí

27. 8. 1912 Odborné školy a gymnázium
Sedecí díl výstavky řežbářské oddělení
Nakladatel Josef Haas ve Val. Meziříčí, drahobatice od Rakouské

sora vídeňské vysoké školy technické Viléma rytíře z Dodererů.

Po založení měla škola truhlářské a řezbářské oddělení, později přibývala oddělení další. Studium začínalo jednoletou přípravkou, po které žáci postoupili do tříleté odborné školy, do oddělení pro stavební a nábytkové truhlářství nebo do oddělení pro ornamentální řezbářství nebo do oddělení pro soustružnické. V roce 1880 byla při škole zřízena živnostenská škola pokračovací. Teoretickým předmětům se učilo společně. V roce 1904 byla při odborné škole zřízena v Rakousku-Uhersku první jednoletá mistrovská škola pro stavební a nábytkové truhlářství.

Po dvacet let byl třídním učitelem a vyučujícím kreslení arch. E. K. Pelant, který jí dal vysokou úroveň. Škola obešla řadu výstav a na výstavě dekorativního umění v Paříži v r. 1925 získala Grand Prix. V roce 1906 byla zrušena přípravka a studium na odborné

škole bylo zkráceno na jeden rok, což se neosvědčilo. Proto byla odborná škola změněna na dvouleté učební dílny pro truhlářství a soustružnické. Těsně před první světovou válkou bylo pro malý zájem zrušeno řezbářské oddělení.

Podstatné změny prodělala valašskomeziříčská odborná škola pro zpracování dřeva v době po roce 1918. Zanikají oddělení řezbářské a soustružnické. V roce 1922 bylo zřízeno oddělení pilářské, které bylo po deseti letech přeneseno do Tábora. Nově se tehdy zřizuje oddělení kolářsko-karosářské.

Škola měla výbornou pověst i v zahraničí. Studovali na ní nejen žáci české, slovenské a německé národnosti, ale i Poláci, Bulhaři, Litevci. Učebny v budově gymnázia velmi často nestačily a učilo se v soukromých domech, v bývalé košíkářské škole a jinde. Samostatné budovy se odborná škola dočkala roku 1929, kdy byla dokončena stavba nové budovy podle návrhu prof. ing. M. Lamla. Od třicátých let měla škola tato oddělení:

— Tříletá odborná škola pro truhláře dávala žákům odborné technické znalosti truhlářské, zručnost v odborném kreslení a vědomostí obchodní. Vysvědčení mělo platnost tovaryšského listu.

— Mistrovská škola truhlářská byla zprvu jednoletá, později dvouletá. Byla určena pro výchovu dílovedoucích a správců závodů nebo samostatných živnostníků.

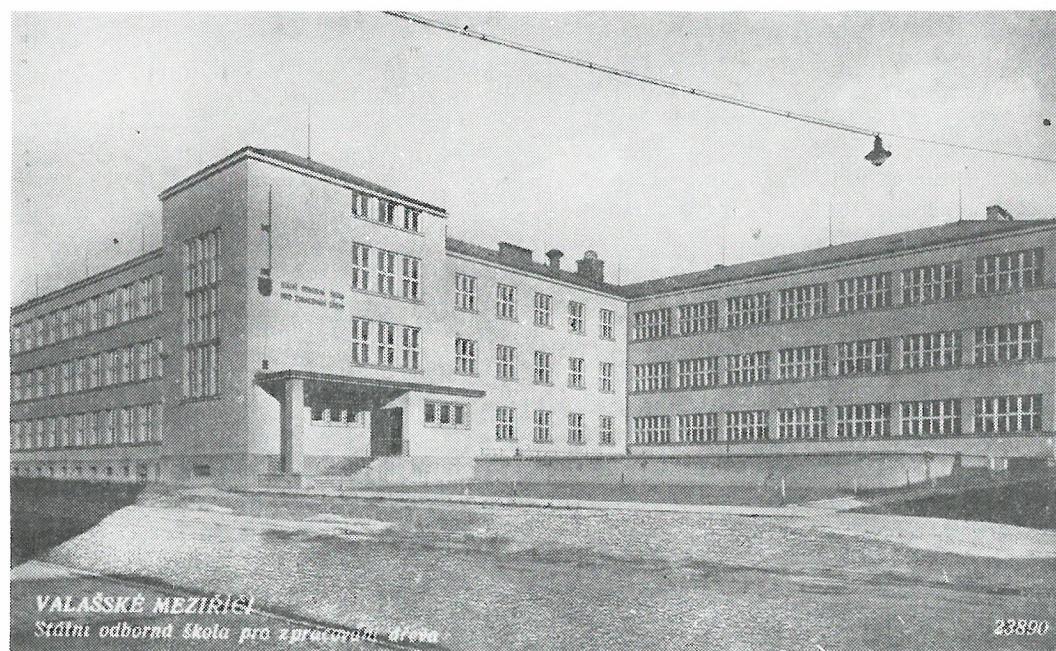
— Mistrovská škola karosářská s oddělením kolářským a klempířským byla rovněž dvouletá a měla podobný úkol jako mistrovská škola truhlářská. Obrovský význam pro žáky, ale i širokou veřejnost měly kurzy, které škola pořádala. Již v r. 1888 byl otevřen kurs zručnosti pro žáky obecných a měšťanských škol, v němž se učilo modelování, řezbářství, soustružnictví, truhlářství, pletení z proutí i pracím lepenkářským. Od r. 1891 existovala tak zvaná veřejná kreslárna, kde se učilo základům kreslení a odbornému kreslení. Při odborné škole se pořádaly i další kurzy:

kurs modelování, kurs hračkářský, kurs pro malíře písma a štítu a společně s vojenským velitelstvím odborné kurzy pro vojáky.

Odborná škola pokračovala ve své práci bez podstatných změn až do r. 1951, kdy byla v rámci nově budovaného systému školství zrušena a v její budově byla umístěna nově zřízená střední průmyslová škola stavební.

Škola měla od svého vzniku štěstí na výborného učitele, z nichž mnozí patřili mezi známé sochaře, malíře, architekty. Není divu, že také početná řada žáků se výrazně uplatnila v českém výtvarném umění.

Zpočátku byli žáci vedeni k vytváření děl v duchu neorenesance, jejímž propagátorem byl především ředitel školy František Rosmael. Teprve příchod žáků Kotěrových a Janákových přinesl změnu, po níž častokrát volali bývalí i současní žáci. Zejména působení arch. Emanuela Pelanta a arch. Josefa Místeckého silně ovlivnilo mnoho žáků, kteří své nadání rozvíjeli na uměleckých školách.

Odborná škola pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí

Miloš Bublík: Dřevaři

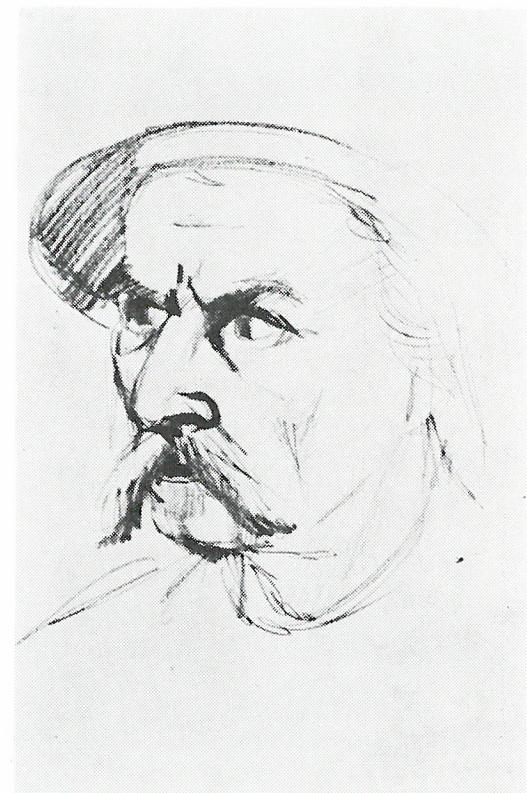
Z mladších architektů, kteří na škole působili, je třeba jmenovat ještě B. Anderlíka a B. Kupku. Vděčně vzpomínají žáci také na působení řezbáře Aloise Balána, sochaře Františka Hrachovce, sochaře a malíře Miloše Bublíka.

Do vývoje českého výtvarného umění poprvé zasáhli žáci odborné školy na začátku století. Odchovanci školy malíř a grafik Bohumír Jaroněk, keramik Alois Jaroněk, sochař Franta Uprka a profesor školy sochař František Hrachovec byli iniciátory uspořádání jedné z prvních výstav moravských výtvarníků v aule gymnázia v roce 1907. Tu se také konala ustavující schůze Šdružení moravských výtvarných umělců, které bylo první moravskou výtvarnickou organizací. K nim z žáků odborné školy patřil ještě vsetínský František Hlavica a Slovák Štefan Zálešák. Všem společný byl nadšený obdiv k tvořivé síle lidu, který je vede na

jedné straně k secesnímu ornamentu, na druhé pak ke snaze po realistickém zachycení života.

Tvůrčími názory měli k této první generaci absolventů odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí blízko umělci narození kolem roku 1890. Patří k nim významný grafik Jožka Baruch, krajinář Augustin Mervart a profesor školy sochař a malíř Miloš Bublík.

Velmi významně se uplatnila generace narozená v prvním desetiletí 20. století. Na národního umělce Josefa Brože měl velký vliv arch. E. Pelant, na národního umělce Václava Hilského, zasloužilého umělce Richarda Podzemného, jeho bratra Roberta, Antonína Tenzra a mnohé další architekty silně zapůsobil jejich profesor arch. Josef Místecký.

Josef Brož: Autoprotré

Obrazy J. Brože, zachycující významné mezníky našich novodobých dějin, kolektivní dům v Litvínově, Centrotex v Praze (V. Hilský), obytný dům v Dejvicích, plavecký stadion v Podolí (Rich. Podzemný), hotel Jalta na pražském Václavském náměstí (A. Tenzer), fakultní nemocnice v Praze-Motole (Podzemný, Tenzer), společný návrh na obnovu Lidic (Hilský, Podzemný, Tenzer) patří k významným dílům našeho moderního umění. Nelze ovšem pominout ani tvorbu mnoha dalších: restaurátorské i sochařské dílo Joži Antka, práce sochaře Ladislava Píchy, architektů Františka Váhalu, J. Halabaly, J. Mati, Hrozinky, Pische, Šplháčka, Jar. Hlaváče, Zdeňka Plesníka a dalších.

V těživých letech okupace prošli školou sochař Ambrož Špetík, architekti Radomír Hofman, Stanislav Halašta, předčasně zemřelý talentovaný malíř Jaroslav Kalivoda.

V prvních poválečných letech absolvovali školu významní architekti Jaroslav Kadlec, Ladislav Vrátník a urbanista Jiří Lasovský. Jejich díla najdeme v interiérech Pražského hradu, Martinického paláce atd.

Za 83 let svého trvání vychovala odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí nejen velkou řadu dobrých odborníků, ale díly některých žáků přispěla výrazně k rozvoji našeho výtvarného umění.

Výtvarníci — bývalí žáci odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí

Sestavili B. Kavan, J. Demel

Malíři

Josef Baruch
Josef Brož, nár. um.
František Hlavica
Bohumír Jaroněk
Alois Jaroněk, keramik
Jaroslav Kalivoda
Augustin Mervart
Alois Zedník

Učitelé

Balán—Kysela
Pelant—Hofbauer,
Kupka
Balán—Schwaiger
Balán
Balán
Místecký—Sychra
Hrachovec
Balán

Sochaři

Joža Antek, zasl. um. Bublík	Zálešák, Kafka
Miloš Bublík, sochař a malíř	Balán—UMPRUM
Ota Bučánek	Štursa, Španiel
Bohumil Dobeš	Balán
František Hrachovec	Balán—(Vídeň)
Jan Knebl, sochař a malíř	Balán—König (Vídeň), Szabo (Budapešť)
Josef Kněžek	Mařatka
Leopold Krist	Dvořák
Ladislav Pícha	Bublík—Makovský
Ambrož Špetík	Balán—Maudr
František Uprka	Balán—UMPRUM
Jan Uruba	Balán
Štěpán Zálešák, prof. UMPRUM	

Architekti

Jiří Bartek	Místecký—Smetana
Ludevít Brežný	Místecký—ČVUT Brno
František Faulhamer	Místecký—Janák
Herbert Faulhamer	Místecký—Janák
Otto Frňka	Místecký—Novotný
Stanislav Halašta	Místecký
Jindřich Halabala	Pelant—Janák
Jaromír Hasal	Místecký—Janák
Václav Hilský, nár. um.	Místecký—Novotný
Jaroslav Hlaváč	Místecký—Novotný, Gočár
Radomír Hofman	Místecký—Rotmayer
Ferdinand Hrozinka	Pelant—Kotěra
František Jasenský	Místecký—Janák
Rudolf Jasenský	Místecký—Janák
Jaroslav Kadlec	Místecký—Benš
Bartoloměj Kavan	Místecký—Novotný
Arnošt Kozák	Místecký—Janák
Karel Koželka	Pelant—Gočár
Josef Kramoliš	Místecký—Janák
Vladislav Kubečka	Místecký—Smetana
Jiří Kulíšťák	Místecký—Janák
Bohuš Kupka	Pelant—Janák
Jiří Lasovský	Místecký
Josef Místecký	Pelant—Kotěra
Jiřina Morávková	Místecký—Janák
Vladimír Palla	Místecký—Novotný
Ladislav Petráš	Místecký—Janák
Bohdan Pisch	Vídeň
Zdeněk Plesník	Místecký—Janák
Richard Podzemný, zasl. umělec	Místecký—Janák
Robert Podzemný	Pelant—Janák
Milan Podzemný	Místecký—Novotný
František Růžička	Janák
Oldřich Skalík	Místecký—Smetana
Ladislav Sobol	Místecký—Novotný
František Stránský	Místecký—Novotný
Vojtěch Šplháček	Místecký—Novotný
Antonín Tenzer	Místecký—Janák
František Vahala	Kotěra
Jaroslav Vančura	Místecký—Janák
Ladislav Vrátník	Místecký—Smetana

PŘÍSPĚVEK K POČÁTKŮM ČESKÉHO DIVADLA NA VSETÍNSKU V 60. A 70. LETECH MINULÉHO STOLETÍ

PAVEL MAREK

Přestože nelze pochybovat o velkém významu divadla pro rozvoj české národnosti, jazyka, kultury a vzdělanosti, historiografie na Moravě nevěnovala této oblasti dosud odpovídající pozornost. Pokud vůbec nechybí, většina literatury je zastarálá, případně si všímá pouze nejvýznamnějších center, přičemž i zde je řada mezer. Proto také

zůstává na okraji zájmu problematika cestujících divadelních společností, které vlastně na mnohých místech jako první šířily divadelní kulturu v českém jazyce a připravovaly půdu nebo ovlivňovaly ochotnické divadlo.

Z těchto důvodů jsme vytyčili pro svou práci cíl pokusit se zachytit historii českých cestujících divadelních společností na Vsetínsku v 60. a 70. letech 19. století. Pramenou základnu příspěvku tvoří především spisy presidia moravského místodržitelství uložené ve Státním oblastním archivu v Brně, dále materiály z divadelního oddělení Národního muzea v Praze a jednotliviny z okresních archivů. Významný dokumentární materiál skýtá periodický dobový tisk, zejména brněnská Moravská orlice. Literatura k této problematice je sice nečetná, avšak práce Josefa Knapa¹ nepozbyly dosud svůj orientující význam. Přes relativní šíři heuristického záběru je třeba vidět omezenou výpočetní hodnotu pramenů, které neumožňují úplné a plastické

Valašské Meziříčí v 2. polovině 19. stol.

zpracování tématu a jsou v pozadí popisných pasáží. Domníváme se, že přes tato omezení může být tento článek příspěvkem k dosud neřešené problematice. Z metodologického hlediska jsme přistoupili ke zpracování kočovných družin monograficky, což přispívá k přehlednosti publikovaných materiálů.

1. SPOLEČNOST ANNY ŠANDEROVÉ

První českou kočovnou divadelní společností, která se v roce 1867 objevila na Vsetínsku, byla družina ředitelky Anny Šanderové (1814–1889). Od 12. května do 10. června sehrála 19 představení ve Valašském Meziříčí a přilehlém Krásně². Trupa vdovy Šanderové měla mezi tehdejšími společnostmi u nás výbornou pověst jak z hlediska uměleckého, tak zejména jako družina, která první na Moravě od roku 1863 hrála představení v českém jazyce a prokazovala jeho opodstatnění pro oblast literatury a umění. Vydobyla si nesmírné zásluhy o národní probuzení moravského venkova⁴. V roce svého příjezdu na Valašsko měla za sebou řadu hostování ve městech střední, západní a jižní Moravy (Kroměříž, Holešov, Přerov, Hranice, Prostějov⁵, Vyškov, Blansko, Tišnov, Velké Meziříčí, Nové Město na Moravě, Třebíč, Boskovice, Uherské Hradiště, Hodonín atd.), kde všude byla přijímána s nevšední pozorností a většinou i zájmem obecenstva. Jaká byla reakce návštěvníků divadla ve Valašském Meziříčí nevíme, neboť zprávy v českém tisku o pobytu na Valašsku nebyly nalezeny. Poměrně spolehlivě však můžeme rekonstruovat pořad her, neboť se dochovala účetní kniha společnosti, v níž principálně mladší syn Antonín⁶ pečlivě naznamenal příjmy a vydání společnosti a v této souvislosti i repertoár. 12. května Šanderová zahájila Benedixovou veselohrou Dalibor Čermák, po níž následovala historická hra J. V. Svobody Břetislav a Jitka, Tylova Lesní panna, neidentifikovaná hra Vězeň na pevnosti sv. Ondřeje, Schillerovo drama Úklady

Antonín Šandera

a láska, Tylovo Jiříkovo vidění, Klicperův Jan za chrta dán, Birch-Pfeifferové Diblík, šotek z hor, Malá koláčnice, Schillerovi Loupežníci, Tylova Jenovefa, Kaiserova Chyba lávky a Bratr honák od téhož autora, Leonora, Tylova adaptace Kožíšek, perle a kamna, oblíbená Dellacourova Slepá nevěsta, Jidáš z roku 1741 a Tylův Rybrcoul, který 10. června hostování ukončil⁷. Výčet ukazuje, že dramaturgie stále hojně čerpala z dramatického díla J. K. Tyla, ať už z jeho původních her, nebo adaptací. Tato skutečnost měla své kořeny nejen v oblíbenosti děl populárního národního buditele na moravském venkově, ale nepochybňě i v tom, že Tyl byl vlastně v 50. letech společně s mužem Anny Šanderové hybnou silou Zöllnerovy společnosti⁸. Informace o jejich vztažích sice nejsou příliš lichotivé, nicméně je pravděpodobné, že právě z této doby pocházely divadelní knihy v knihovně vdovy Šanderové. Vedle Tyla byl repertoár tvořen veselohrami,

fraškami a vůbec lehčím žánrem. Tato orientace souvisela především s průnikem tehdy nové a módní operety do českého divadla a současně signalizovala pozvolný odklon kočovných společností od čistě národně buditelských a vzdělávacích cílů k preferenci komerčních hledisek. Zřetelně ji ovlivňoval nevalný vkus obecenstva, neboť prázdná sedadla měla dopad na beztoho špatnou životní úroveň herců cestujících společností. Dramaturgické tápaní souviselo i s absencí skutečných osobností na místech režisérů, kteří garantovali uměleckou úroveň družin. V případě trupy A. Šanderové po odchodu Karla Poláka na jaře 1864 dlouho hledali schopného režiséra, jímž se nakonec stal Václav Svoboda. Přes nesporné nadání pozdější vývoj jeho vlastní družiny ukázal, že patřil mezi ty, kteří od původního poslání cestujícího divadla ustupovali. V důsledku absence recenzí, jak bylo již výše uvedeno, nelze hodnotit provedení her ani výkony herců. Obtíže máme se samotným složením společnosti: soupis herců vystupujících přímo ve Valašském Meziříčí není k dispozici, ovšem přesto, že se složení družin kočovných herců často a výrazně měnilo, můžeme předpokládat, že v polovině roku 1867 u Šanderové hráli manžel Bušovi, Hynek Grunert, Adéla Macháčková, manželé Lipovští, E. Světlá, bratři Šanderové, Jan Souček se svou ženou aj. — tedy s výjimkou kultivovaného a vzdělaného Součka vesměs herecký průměr⁹.

Totéž, co bylo řečeno o hercích a rozboru jejich výkonů ve Valašském Meziříčí, platí i pro pobyt společnosti Anny Šanderové ve Vsetíně (13. června až 24. června 1867) a Rožnově pod Radhoštěm (30. června–15. srpna 1867)¹⁰. Na druhé straně je dobré, že se téměř v úplnosti opět zachoval soupis provedených her. Ve Vsetíně se konalo celkem devět představení: vedle Dalibora Čermáka, Břetislava a Jitky, Jiříkova vیدění, Diblíka a Lesní panny mohli návštěvníci vidět veselohry Pokuta ženy

(snad od Václava Pázdrala) a Pokuta muže (A. Bourgeois-M. Massou), C. A. Görnera Manžel bez ženy a otec bez dítěte a Jeřábkovy Cesty veřejného mínně. Pobyt v Rožnově byl prokládán několika hostováními ve Frenštátě pod Radhoštěm, kam vdova Šanderová odjela po ukončení rožnovského angažmá. V této souvislosti jsme zjistili jedinou výjimku v mnohaleté historii Šanderové společnosti, totiž družina zde sehrála devět her v němčině, z toho jednu ve Frenštátě¹¹. Bohužel neznáme bližší okolnosti tohoto vybočení: Šanderové byli snad jedinou výjimkou a dokonce i s místodržitelstvím korespondovali v rodném českém jazyce. Při 30 rožnovských představeních společnost sehrála vedle už zmíněných her také Kolárovu Moniku, Lásky kouzla, Po svatbě, Tylova Strakonického dudáka, Škodovu aktovku Doktor Robin, Štěpánkovy Korutany v Čechách, Kaiserovu Chybu lávky, Macháčkovy Ženichy, na závěr místně aktuálního Ondráše a Juráše. Vesměs tedy opět repertoár bez vyšších uměleckých kvalit.

2. SPOLEČNOST ANTONÍNA MUŠKA

Průkopnická činnost společnosti A. Šanderové na Moravě byla od r. 1866 doplňována druhou družinou kočovných divadelních herců, kterou řídil Antonín Mušek (1819–1875). I Muškovi byli zkušenými divadelníky a sám principál prošel stejně jako většina výraznějších postav tehdejšího moravského divadla školou Zöllnerovy společnosti po boku J. K. Tyla, Františka Pokorného, Josefa Šandery, Václava Svobody atd. V roce 1862 si pronajal Szeningovu koncesi a o dva roky později se pustil do samostatného podnikání. Se svou většinou početně menší skupinou herců se dostal na Moravu v lednu 1866¹². Muškův repertoár se nijak nelišil od toho, který známe ze společnosti Anny Šanderové — tedy Tyl, veselohry, frašky. Na druhé straně se rediteli dařilo (alespoň v 60. letech) získávat kvalitní herce (Jindřich Vilhelm, manželé Ryšaví, Jelínkovi, Rothovi aj.).

Marie Tylová (1848–1868)

Zejména od druhé poloviny roku 1867 značně stoupla prestiž družiny na moravském venkově v souvislosti s angažováním Tylových dcer, jejich matky, J. L. Turnovského a Tylové ženy (na kratší dobu). U Muška také v říjnu 1868 v Morkovicích zemřela dvacetiletá Marie Tylová a její novorozená dceruška¹⁵.

Muškova společnost se dostala na Vsetínsko poprvé v dubnu 1869 — od 10. dubna hrála v Kelči a od 8. května ve Valašském Meziříčí, které opustila 4. června 1869. V trupě tehdy hráli Antonín Mušek st. a ml., Jaroslav Mušek, Josef L. Turnovský, Anna Turnovská (Rajská), Eliška Tylová, Václav Sybert, Karel Svoboda, Václav Schubert, Elisabet Schubertová, Karolina Hlaváčková a Marie Müllerová¹⁶. Mezi muži vedli ředitel Mušek, který vynikal v ro-

lích „taklích starců“¹⁷, a komik Václav Sybert, zajímavá a zdaleka nejen sympatická postava mezi kočovními herci a řediteli společnosti z pozdější doby. Kritika mu však vyčítala časté přeháňení a užívání dvojsmyslných narážek: „Nemysliž nikdo, že se takové věci snad líbějí, když se několik rozpustilců z řemesla směje“¹⁸. Antonínu Muškovi ml. radila, „aby se vždy přičinil přirozenějšímu pojmu úloh a nehledal někdy jen efektu, tak i vždy správné mluvy šetřil“. V ženské části souboru hrála prim Anna Turnovská jako „obratná herečka v každém ohledu“, ale pozornost poutala především Eliška Tylová, „kterážto každou úlohu, nechť vážného nebo rozumného rázu, zdařile ano výtečně provede“¹⁹. Divadelní referent rád viděl na jevišti i Marii Müllerovou, které přál „více pilnosti“. Vynikala „svým líbezným a zvučným hlasem při zpěvu“. V říjnu 1870 Mušek přivezl s sebou do Valašského Meziříčí (od 6. do 30. října) některé nové herce. Václava

J. L. Turnovský (1837–1901)

Anna Rajská-Turnovská

berty, Karla Svobodu, Karolinu Hlaváčkovou a Schubertovy vystřídali Václav a Anna Burianovi, Josef Schneider, Jan Hlava, Anna Tichá a Felix Sika²⁰. Také o tomto pobytu společnosti chybějí další bližší informace. Když však přijela v červnu příštího roku (1871) opět (hrálo se v Kelči a Valašském Meziříčí — do 30. října), stál už v jejím čele nový umělecký vedoucí, bývalý člen Svobodovy společnosti Jan Souček, jenž byl znám nejen jako dobrý herec a režisér, ale i vlastenecký. Navíc s sebou přivedl Karolinu Macháčkovou, Karolinu Hájkovou, Františka Betku a Annu Betkovou. Nezdá se však, že by změna ve vedení družiny podstatně ovlivnila dosavadní úroveň společnosti. Soudíme tak z toho, že i nadále v repertoáru

převládal lehčí žánr²¹.

3. SPOLEČNOST VÁCLAVA PÁZDRALE

Herce, divadelního ředitele, dramatika a nakonec pastora presbyteriánské církve v USA Václava Pázdrala Josef Knap charakterizuje jako jednu ze záhadných postav českého kočovného divadla²². Skutečně sledujeme jeho život a hereckou dráhu jen v útržcích

— a to platí tím více pro jeho cestu Moravou. Vlastní koncesi si tento bývalý Prokopův herec vydobyl někdy kolem roku 1870 a kočování ukončil asi v roce 1882, přičemž navíc byla jeho divadelní dráha před polovinou 70. let na dva roky přerušena — to se Pázdral věnoval úředničině. O koncesi pro Moravu požádal 15. prosince 1873²³ a poprvé jsme tu jeho působení zachytili v červnu 1874. Od konce roku 1875 hrál na severu Moravy a postupně začal do Místku, Rožnova, Valašského Meziříčí, M. Ostravy a Jeseníku. Na Vsetínsku můžeme jeho pobuty přesně datovat: nejprve se svou družinou přijel do Rožnova (15. června — 13. září 1876) a pak dvakrát do Valašského Meziříčí (14. září — 3. listopadu 1876 a 19. června — 20. září 1877)²⁴. U Pázdrala tehdy hráli vedle principálové ženy Josefiny staří známí od Prokopa Vilímkovi (Vilém se ženou a dcerou Marií), vyloučený student a pozdější divadelní ředitel Jan Hurt, bývalí Jelínkovi herci Stanislav Burget a Josef z Infeldů*, manželé Šumovi*, kteří si brzy nato zřídili vlastní společnost, Jan a Anna Rösslerovi, František Starý*, Marie Kantorová, nám známí od Muška Marie Müllerová a Václav Sybert - Mělnický se svou družkou Františkou Snidlovou*. Rožnovský pobyt v jeho závěru hodnotila Moravská orlice, takže máme alespoň přibližnou představu o repertoáru, hereckých výkonech a úrovní družiny, která si tu získala „dobré jméno, zvláště od doby, kdy na nás pokyn přestala hrát méně cenné kusy a uvedla lepší dramatická díla“²⁵. Slušný ohlas měl oblíbený Diblík, šotek z hor Ch. Birch-Pfeifferové, drama V. Sardoua Vlast, Boleslavského Katovo poslední dílo, Tylův Strakonický dudák, Scribova Pokuta ženy, Birch-Pfeifferové Zvoník u Matky Boží, Moserův kus Pozvu si majora, Macháčkovi Ženichové a Šamberkova hra Jen žádný sněm. Referát mlčí o pravidelném uvádění Pázdralových her, v nichž autor, režisér a protagonist v jedné osobě nezapomíнал na sebe s hrdinskými úlohami. Podle náznaků Pozoru při zájezdu společ-

nosti do Moravské Ostravy lze soudit, že repertoár se přece jen lišil od toho nejběžnějšího, se kterým se setkáváme u jiných trup. Pázdral měl sklon k uvádění tragedií a veselohrámu a fraškám přece jen nedával takový prostor. Z hereckého souboru kritika v první řadě oceňovala řediteli, který byl prý výborným hercem a líbil se v charakterních rolích i přesto, že byl znám nepřirozenou manýrou v hlase i gestu: „Divadelní výkony pana Stěžerského (pseudonym Pázdralův, pozn. P. M.) někdy také dobré jádro v sobě obsahují; když však přehání a z pravé úlohy se vyšine, tu pak celek mnoho trpí. Zato však p. S. se svou manželkou co nejvíce se přičiňuje, by všeobecně vyzhověl, což se mu i povede, ač orgán jeho při mnohých úlohách mu vadí“²⁵. Kritika oceňovala Pázdrala i „jako vzdělaného muže mimo divadlo“. „Poprvé odchází ředitel z města, aniž by urážel ochotníky netaktním jednáním“²⁶. Nejoblíbenější hereckou byla Marie Vilímková (se svým „příjemným a luhným zevnějškem“), která však „někdy se neudrží a aplauduje při vtipu s obezemstvem, což škodí souhře“. Václav Sybert byl vítán jako „starý známý komik“, zatímco talentovaný mladík Jan Hurt uspokojoval, i když by mu někdy neškodilo více píle, aby „tajný duch v budce se velmi namáhati nemusel.“

4. SPOLEČNOST ARNOŠTKY LIBICKÉ-NÁPRAVNÍKOVÉ

Velmi obtížně se zjišťují údaje o působnosti malé společnosti ředitelky Arnoštky Libické-Nápravníkové (1837 - 1893), která vznikla v roce 1871 v době, kdy Libická, v minulosti úspěšná herečka Štanderovy-Kullasovy společnosti po boku Karla Poláka a hvězda Prozatímního divadla v Praze a německého olomouckého divadla, onemocněla (hlásivky) a byla nucena se vrátit ke kočovným společnostem²⁷. Někdy v dubnu 1871 zahájila v Hulíně svou pouť Moravou, na níž se v září a říjnu 1874 zastavila v Rožnově²⁸. To je bohužel jed-

na z mála spolehlivých informací vztažujících se k pobytu družiny na Valašsku. Nezachoval se soupis herců ani repertoáru a tak musíme jen předpokládat, že u společnosti působili Jan a Anna Součkovi, Karel Michálek, Emanuel Šuma a jeho budoucí choť Ernestina Kavanová, Arnoštka Libická a Anna Nápravníková; režisérem trupy byl Souček. Zda v družině hráli ještě v Rožnově Karel Vaněk, Jakub Mikulanda, Jaroslav Stříbrný, Felix Sika a František Schier není jasné, neboť herecký kádr se velmi rychle měnil. Všechny herce převyšovala svou úrovní ředitelka Libická, která vynikala v oboru tragických hrdinek, což přiznával i dopisatel Moravské orlice z Rožnova²⁹. Pokud jde o repertoár, zdá se, že se společnost orientovala téměř výhradně na veselohry a frašky, přičemž značný podíl v jeho skladbě měly aktovky; stále se hojně objevoval Tyl a vedle něj Raupach, Kaiser, Kneisel, Nestroy atd.

5. SPOLEČNOST EMANUELA ŠUMY

Od podzimu 1877 se na Moravě setkáváme s novou divadelní společností, kterou řídil známý a osvědčený člen řady kočovných družin Emanuel Šuma. Josef Knap jej symbolicky nazývá dědicem Pázdralovy koncese³⁰, neboť se domníval, že po odchodu této zajímavé postavy mezi řediteli cestujících trup od divadla se na Moravě uvolnil prostor pro novou českou společnost; místodržitelství záměrně udržovalo i ve srovnání s německými družinami po řadu let stejný počet společností a koncesi udělovalo pouze výjimečně. Šuma se na počátku své ředitelské dráhy se svou společností pohyboval především po střední Moravě³¹. Na Valašsko se dostal poprvé až v roce 1879: od 2. do 19. srpna hrál ve Valašském Meziříčí a mezi 20. srpnem a 29. září působil v Rožnově³². Šumova společnost nebyla velká a opírala se o herecké manželské dvojice. Ve Valašském Meziříčí a Rožnově hráli manželé Šumovi, Jan

a Adéla Součkovi, Václav a Anna Burianovi, Anna Meisnerová, Jan Faltis, Karel Michálek, Marie Nováková a snad i jiní. Šumova společnost tvořila v této době určitě z hlediska svého složení výjimku, neboť hlavní kádr herců zůstával i několik sezón stejný. Nejoblíbenější a snad i nejlepší hereckou družinou byla principálova žena Arnošta Šumová. J. Knap charakterizuje repertoár společnosti jako poměrně zajímavý, bohatý na operetu a chudý na původní kusy³³. Potvrdit tuto tezi na materiálu z Valašska se nám nepodařilo, neboť soupis her se nezachoval.

Na závěr je nutno konstatovat, že 60. a 70. léta jsou v dějinách cestujících divadelních společností obdobím průkopnickým a počátečním, v němž převažovalo obrozenecké posílání divadla nad uměleckými cíli. Josef Knap správně pojmenovává, že hlavně venkovské divadlo tvořilo součást celé obrozenecké kulturní soustavy. Jestliže se tato charakteristika vztahuje především na Čechy, pak pro Moravu platí dvojnásob, neboť tento region byl tradičně ve svém vývoji opožděn. Menší vyspělost v ohledu ekonomickém i společenském byla provázena i absencí regionálního tisku. To ve svých důsledcích a z hlediska sledování širších souvislostí našeho tématu výrazně omezilo možnosti registrovat pohyb a činnost kočovných hereckých družin na Moravě. S výjimkou společnosti Václava Svobody a Elišky Zöllnerové ve vymezeném období hostovaly na Valašsku všechny tehdy na Moravě působící české kočovné divadelní družiny; ve srovnání s dalšími regiony Moravy nepatřila města na Vsetínsku mezi řediteli divadelních trup k vyhledávaným, ale ani opomíjeným. Přesto lze konstatovat, že obyvatelé měli možnost seznámit se se vším podstatným, co nabízelo venkovské divadlo na Moravě.

- 1 Josef Knap: Umělcové na pouti. Praha 1961. 258 s. Týž: Zöllnerové. Praha 1958. 231 s.
- 2 Divadelní oddělení Národního muzea v Praze, účetní kniha Štanderovy divadelní společnosti, i. č. 2004. (Dále jen DONM).
- 3 První českou kočovnou divadelní společností, která hrála na Moravě, byla družina J. A. Prokopa v roce 1852. Byla to však jen průjezdí episoda na cestě z Vídni zpět do Čech. Srov. J. Knap: Umělcové, c. d., s. 16. Miroslava Šáchová: K začátkům českého divadla v Brně, in: Velká pochodeň, Brno 1959, s. 14.
- 4 Pavel Marek: Štanderové na Moravě, Program Státního divadla v Brně LVII, 1986, č. 8, s. 296–299. Srov. i Jiří Štefanides: České divadelní společnosti v Olomouci (1868–1884), in: Středisko 64 (5), 1980, Olomouc 1980, s. 21.
- 5 Srov. Pavel Marek: Počátky českého divadla v Prostějově a okolí v 60. a 70. letech 19. století, Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově VI, 1986, č. 2, s. 12–26.
- 6 Srov. Pavel Marek: Příspěvek k historii Štanderovy divadelní společnosti, in: Sborník příspěvků z konference mladých muzejních pracovníků v Brně 1986, Brno, Moravské muzeum a KKS 1986, s. 26–36. Týž: Svůj život obětoval umění (medailon herce, režiséra a organizátora českého divadla Antonína Štandery), Štafeta XIX, 1987, č. 3, s. 6–8.
- 7 Srov. též: Alexandr Buchner: Cedule kočovných divadelních společností v Čechách a na Moravě, Praha 1968, s. 234–315.
- 8 Josef Knap: Zöllnerové, c. d., s. 60 n.
- 9 Státní oblastní archív Brno; fond B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1867–1872, karton 496. (Dále jen SOAB).
- 10 Tamtéž.
- 11 DONM — účetní kniha Štanderovy divadelní společnosti, i. č. 2004.
- 12 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1867–1872, karton 496.
- 13 Srov.: Vladimír Zapletal: Marie Tylová, herečka česká, dcera J. K. Tyla, 1848–1868. Morkovice 1948, s. 10 n.
- 14 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1867–1872, karton 496.

- 15 Z Bystřice pod Hostýnem, Moravská orlice VII, 1869, č. 61, 16. 3., s. 3. (Dále jen MO).
- 16 Z Bystřice pod Hostýnem, MO VII, 1869, č. 75, 3. 4., s. 3.
- 17 MO VII, 1869, č. 61, 16. 3., s. 3.
- 18 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1867—1872, karton 496.
- 19 Pan Jan Souček, MO IX, 1871, č. 125, 2. 6.
- 20 Srov. Pavel Marek: Kočovné divadelní společnosti na Kroměřížsku v 70. letech 19. století, v tisku.
- 21 Josef Knap: Umělcové, c. d., s. 60—62.
- 22 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1873—1875, karton 497.
- 23 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1876—1879, karton 498.
- 24 Z Rožnova, MO V (XIV), 1876, č. 207, 12. 9., s. 3. Hvězdičkou označení herci v Rožnově nehráli a připojili se ke společnosti ve Valašském Meziříčí.
- 25 Z M. Ostravy, Pozor VI, 1877, č. 21, 14. 3., s. 2.
- 26 Z Nového Města, MO III, 1874, č. 160, 16. 7., s. 3.
- 27 Josef Knap: Umělcové, c. d., s. 83—85.
- 28 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1873—1875, karton 497.
- 29 Z Rožnova, MO III, 1874, č. 230, 8. 10., s. 3.
- 30 Josef Knap: Umělcové, c. d., s. 84. Ve skutečnosti však Pázdral působil na Moravě i po roce 1877. Např. z let 1880 a 1881 máme doloženy jeho pobyt v Prostějově, Kojetíně, Lipníku, Zlíně, Tlumačově, Kvasicích, Uherském Ostrohu, Kyjově aj. Srov. SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1880—1882, karton 499. Je však pravda, že s udělením koncese měl na konci 70. let řadu potíží, takže se 8. listopadu 1878 dokonce odvolal k císaři Františku Josefovi do Vídně. Naposled máme jeho pobyt na Moravě doložen koncem srpna 1881, přičemž měl obnovenou koncesi pro Moravu i na rok 1882. V tomto smyslu bude nutno opravit také příslušné pašáže v práci Josefa Knapa.
- 31 Pavel Marek: Počátky, c. d., s. 17. Týž: České divadlo v Prostějově a okolí v 80. letech 19. století, Zpravodaj Muzea Prostějovska v Prostějově VII, 1987, č. 1, s. 9.
- 32 SOAB, B 13 — presidium moravského místodržitelství, sig. 1/12, 1876—1879, karton 498.
- 33 Josef Knap: Umělcové, c. d., s. 84.

VALAŠSKOMEZIŘÍČSKÉ TISKÁRNY

JINDŘICH JANOUŠEK

1) TISKÁRNA FRANTIŠKA VAŇKA

Brzy po polovině 19. století vzniká ve Valašském Meziříčí řada českých spolků a organizací (čtenářský spolek, pěvecký spolek Beseda, Sokol s divadelním odborem), v r. 1871 je tu zřízeno české gymnázium, o tři roky později odboorná škola pro zpracování dřeva.

Město však dosud nemá svou tiskárnu, která je nezbytná všude tam, kde je průmysl, obchod, čilý společenský a kulturní život. To sem přivádí kroměřížského knihkupce a společníka tamější Národní tiskárny Františka Vaňka, který zde zakládá knihtiskárnu¹⁾. V začátcích svého podnikání nemá vlastní budovu. Teprve v r. 1883 (6. srpna) se mu podařilo koupit za 7100 zlatých od Julie Rosenfeldové velkoměšťanský dům č. 84 na východní straně náměstí. Vaňk budovu adaptoval a vybavil tiskárenským zařízením. Tiskárenskou koncesi rozšířil o koncesi nakladatelskou a zřídil i litografii a knihkupectví²⁾.

Tento podnikavý tiskař měl vedle živnosti tiskářské i velkovýrobu školních sešitů, tisk mlýnských listů (město mělo několik mlýnů) a etiket, které zhotovoval knihtiskem i litografií. Mimo to měl prodej hudebních nástrojů, obrazů, zrcadel aj.

V novém závodě tiskl Frant. Vaněk všechny druhy tiskopisů pro školy a spolky, zejména plakáty, pozvánky a programy. Pro Reichovy sklárny zhotovoval rovněž řadu tiskopisů a „Liebertafel“ pro jejich pěvecké sdružení.

Meziříčské náměstí s tiskárnou Bratří Chrastinové

U Vaňka se tiskl Úřední list c. k. okresního hejtmanství, různé tisky pro Muzejní společnost, především první ročník jejího Sborníku (1884), spisy Eduarda Domluvila, Matouše Václavka (Pohádky a pověsti z moravského Valašska, Hejtmansví valašsko-mezíříčské aj.), Kutzerovo Karlovské zrcadélko (1886), drobné tisky starších českých spisovatelů v edici Domácí knihovna i knížky pro děti.

V r. 1885 vydává a tiskne František Vaněk za redakce Arnošta Dadáka, učitele z Milotic nad Bečvou, čtrnáctideník „Radhošť“ s podtitulem „List věnovaný duševním a hmotným zájmům moravského Valašska“, který byl prvními novinami vydávanými na území tehdejšího okresu. O rok později začaly u Vaňka vycházet — opět za redakce Arnošta Dadáka — „Valašské hlasy“.

Vaněk má také zásluhu na vydání dokonale vytištěné barevné litografie — nejstarší známé pohlednice Valašského Meziříčí³⁾. Vaňkova tiskárna se významně podílela na tehdejším kultur-

ním a společenském dění Valašského Meziříčí a jeho okolí⁴⁾). Přesto koncem devadesátých let se František Vaněk vzdal tiskařské živnosti a tiskárnu prodal.

2) TISKÁRNA BRATŘÍ CHRASTINOVÉ

Dne 18. listopadu 1896 koupili Vaňkovu tiskárnu dva ostravští obchodníci František a Jaroslav Chrastinové. Prostřednictvím advokáta dr. Al. Mikeyšky ji dali zapsat do firemního rejstříku u krajského soudu v Novém Jičíně jako firmu „Bratří Chrastinové“. Rozšířili podnik o knihařství, tiskli etikety i pro Turecko, v knihkupectví prodávali nejen vlastní tisky, ale i publikace jiných nakladatelství. V kamenotiskárně tiskli velmi kvalitní plakáty, viněty i různé obchodní tisky. Kromě Úředního listu c. k. okresního hejtmanství vycházely v tiskárně i další ročníky Sborníku Musejní společnosti, Valašské noviny, dále týdeník vsetínské sociální demokracie Boj Valašska (prv-

ní číslo bylo vydáno 11. dubna 1908), první ročníky Novin zpod Radhoště, Valašsko — později přejmenované na Palacký a řada dalších časopisů.

Vyučil se tu sazečem Ferdinand Scotti, rodák z Krásna n. B., pozdější společník známé bibliofilske tiskárny „Kryl a Scotti“ v Novém Jičíně.

V roce 1902 vystoupil Jaroslav Chrastina ze společnosti tiskárny. Tu pak vedl dále jen František Chrastina pod původním názvem firmy.

Po období neutěšené hospodářské situace podniku, na níž se podílel i úpadek Mikyškovy Občanské záložny, a po změnách ve vlastnictví a vedení firmy se v r. 1909 ujal tiskárny opět František Chrastina, který po dvou letech přijal za společníka svého úředníka Karla Dobeše. Ze smlouvy, kterou uzavřeli 1. dubna 1911, je patrné, že tiskárna byla oceněna na 95 000 rakouských korun a dům na 32 000 K. V té době byla tiskárna „neceníková“ — zaměstnávala jen dělníky, kteří nebyli odborově organizováni. Ty zaměstnance, kteří byli v odborech, Chrastina propustil.

U Chrastiny se vytisklo prvních devět ročníků „Praktického rádce“, tiskl se tu „Milotický hospodář“ a „Kalendář Milotického hospodáře“, všechny v redakci Arnošta Dadáka, dále řada knih s hospodářskou tematikou, Zvěrolékařské listy, výroční zprávy gymnázií, sokolské zpěvníky, Domluvilovy Obrazy ze života rolnického na Valašsku, Václavkovo Moravské Valaško, hudebně-teoretické práce J. N. Poláška, hry J. F. Karase (Kosové, Na rodné hroudě). Pro turisty byl vytiskl Průvodce po Valašském Meziříčí a okolí, vydaný Spolkem pro okrašlování a ochranu domoviny ve Val. Meziříčí a doplněný 25 fotografiemi Otakara Šrůtka.

Všechny tisky z Chrastinovy tiskárny byly sázeny ručně a tištěny buď na příklopovém stroji poháněném nohou nebo na tzv. „rychlolisu“, otáčeném ručně klikou. Na tomto stroji se tiskly noviny, knihy, plakáty a jiné práce většího formátu.

Teprve v r. 1900 byl koupen benzínový motor. Jím byly přes transmisi pohá-

něny tiskací stroje a pomocí dynama vyráběn elektrický proud na osvětlení tiskárny. Do té doby se svítilo petrolejovými lampami. O čistotu jejich cylindrů se starali učni.

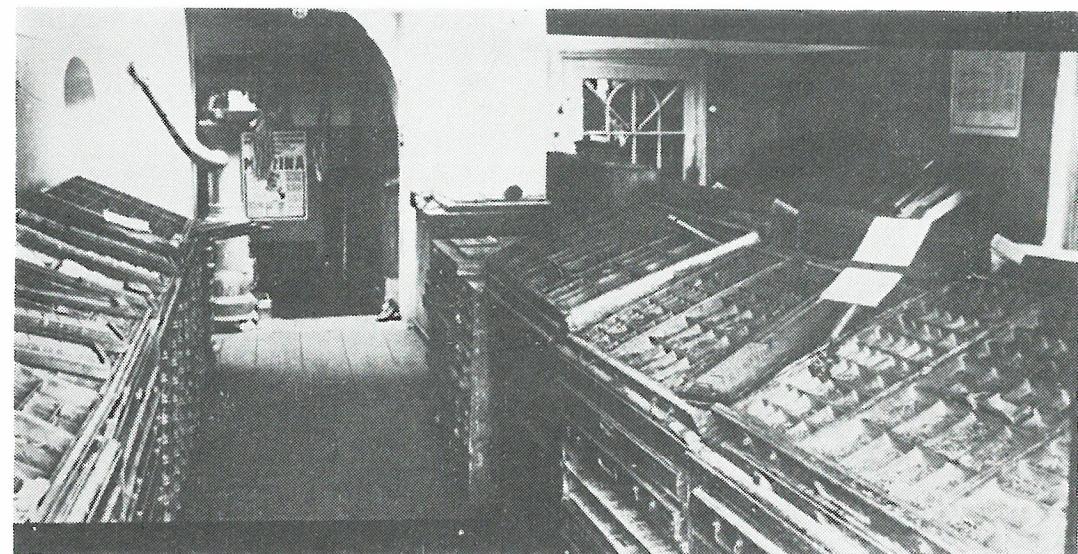
Tiskárna Bratří Chrastinové se svou produkcí podílela na kulturním a společenském životě města i Valašska. Jejího majitele však značně zaneprázdnily vysoké funkce v Sokole, v r. 1910 byl zvolen starostou Valašského Meziříčí. Přitom se zabýval i jiným výnosnějším podnikáním a proto se rozhodl prodat tiskárnu Rolnické záložně ve Val. Meziříčí, s níž byl po úpadku Mikyškovy Občanské záložny ve finančním spojení.

3) VALAŠSKÁ TISKÁRNA

O tiskárně se začali zajímat vydavatelé týdeníku Noviny zpod Radhoště, v té době tištěného u fy Klabussay v Hošťově. Noviny patřily straně lidové,

Valašská tiskárna, 1934

Ruční sazárna Valašské tiskárny, 1930

jejíž patnáct členů s podílem po 1000 K založilo 15. února 1918 družstvo s názvem „Valašská knih- a kamenotiskárna, zapsané společenstvo s obmezeným ručením“.

Družstvo převzalo vedení tiskárny, ale od Rolnické záložny ji odkoupilo i s domem č. 84 až 29. prosince 1921. Tiskárnu však i nadále financovala Rolnická záložna, finanční vypořádání bylo provedeno až po několika letech. Prvním technickým správcem tiskárny byl 28. ledna 1918 jmenován Karel Šnobl, po něm byl faktorem Josef Vyhlidal z Olomouce. Dne 1. října 1919 se stal ředitelem tiskárny Josef Segeth, dále tu pracovali jako techničtí vedoucí Emilian Macourek a Antonín Daněk.

Zastaralé a nedostatečné zařízení bylo jednou z příčin špatných, někdy i ztrátových výsledků. Tiskárna byla vedena v lidoveckém duchu a vedle tisku novin, zejména Novin zpod Radhoště, a propagacních brožur lidové strany tiskla spisy převážně náboženského charakteru. Vytiskla také přes 40 divadelních her meziříčského autora Adolfa Bognera, za okupace práce Frant. Šiguta o církevní architektuře ve Valašském Meziříčí a okolí. Tiskla také pohlednice města.

Od 1. července 1924 až do r. 1948 vedl tiskárnu Alois Svoboda, který zastával nejdříve funkci faktora, později byl jmenován ředitelem. Pocházel z Brna-Lísně, kde se narodil 18. dubna 1896. Byl to člověk houževnatý, ctižádostivý, dobrý organizátor. Po zaměstnancích požadoval rychlou a kvalitní práci. Tím si je možno vysvětlit i to, že v době hospodářské krize měl podnik stále práci a mohl zlepšovat technické vybavení závodu. V r. 1922 byl koupen malý příklopový lis — amerikán za 5000 Kč. Byl poháněn nožním šlapadlem a tak se na něm pracovalo až do r. 1939. Byl to stroj na menší akcidenční práce: dopisní papíry, navštívenky, účty, obálky, letáky, svatební oznámení aj. Do r. 1937 bylo zakoupeno za 410 000 Kč technické vybavení pro tiskárnu, sazárnu a knihárnu. K největším investicím patřil zánovní plně automatizovaný dvouobrátkový tiskací stroj. Jeho průměrný hodinový výkon byl 1500 kusů výtisků. Tiskly se na něm převážně velké náklady školních učebnic pro katolické náboženství, ale i jiné náročné práce, např. jubilejní publikace „60 let Státní československé odboarné školy pro zpracování dřeva ve Val. Meziříčí“ s četnými ilustracemi,

dokumentujícími práce žáků a profesorů školy. V r. 1935 byl na tomto stroji v mnohatisícovém nákladu vytištěn pro Akademický klub Valašsko v Praze ilustrovaný nástěnný týdenní kalendář určený k propagaci Beskyd a Valašska. Pro spořitelnu města zhotovovala tiskárna výroční a jubilejní zprávy. Všechny knihy vytištěné v tiskárně byly zde zpracovány i knihařsky v době vybavené knihárně.

Převážná většina knih byla zhotovována z ruční sazby a tak se stávalo, že po korektuře, již během tisku, musela být některá litera i několikrát vyměňována, aby její otisk odpovídal ostatním literám. Tyto korektury se často prováděly až v tiskacím stroji, kde měl sazeč špatný přístup k tiskové formě a jeho práce byla obtížná.

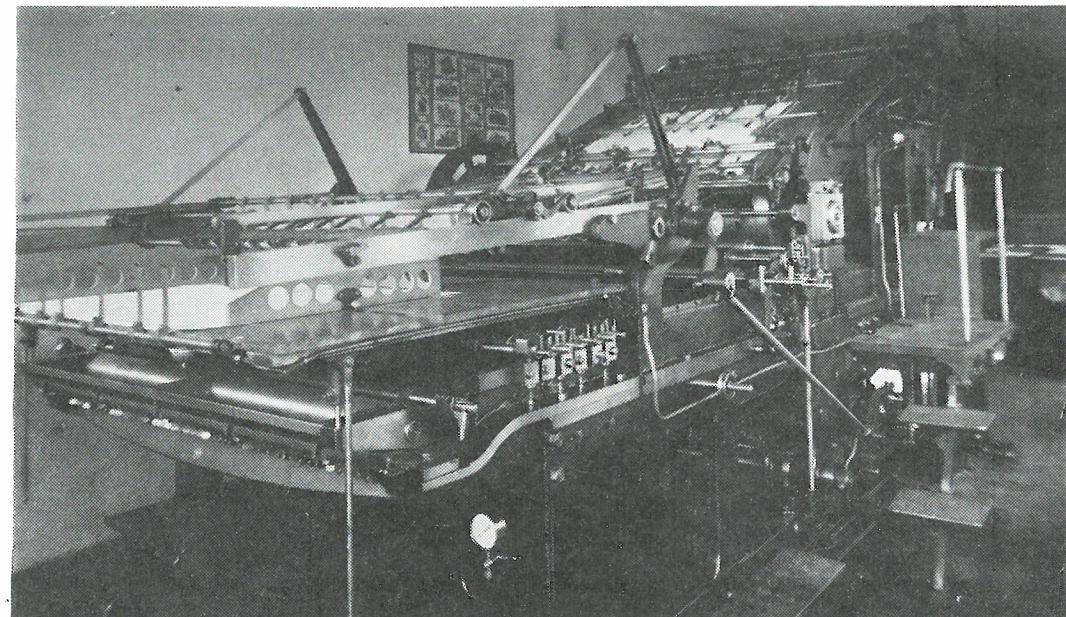
Na tiskaře byly kladeny při přípravě tiskových forem i při jejich tisku mimořádně nároky, měli odpovědnost za stejně zabarvení všech stran a archů, za přesný soutisk stránek. Starý rychlolis byl generálně opraven a tiskly se na něm i vícebarevné tisky, vyžadující velkou přesnost. Měl výkon 800—1000 kusů v hodině. Papír se do něho vkládal ručně. V r. 1936 byl pro sazárnu kupen starší sázecí stroj „Linotype“. Do té doby se noviny a knihy sázely ručně. Po tisku musela být ruční sazba „rozmetena“ - všechny její litery musely být dány na své původní místo do písmové „kasy“. To vše odpadlo při strojové sazbě, kde stroj odléval celé řádky, a hotová sazba se po tisku roztačí v kotli. Tím se značně zvýšila produktivita sázení. Ruční sazárna měla celou řadu typů písma. Jako první bylo kupeno písmo „Belve“ (1925) zdobené patkami, které se používalo převážně k tisku knih, ale i k práci akcidenční. Dále zde byla Gregrova „Romana“ i s kurzivou v několika velikostech, rovněž vhodná pro práce knižní a akcidenční. K moderním písmům patřily typy „Fatima“ a „Polotypy“. Sazárna měla celou řadu typů písma plakátového, takže plakáty, které z tiskárny vycházely, měly vysokou typografickou úroveň.

Tiskárna měla také dobře vybavenou litografii (kamenotiskárnu). Byl zde velký litografický stroj, mnoho dobrých litografických solenhofenských kamennů, ze kterých se tiskly jedno- i vícebarevné práce: etikety, obaly na zboží, noty, letáky a plakáty, které často navrhovali a přímo na kámen kreslili akademickí malíři Jožka Baruch, Jaro Kučera, litograf Jindra Mach a další. V letech hospodářské krize 1929—1938 nebylo v litografii vždycky dostatek práce a její zaměstnanci byli často propouštěni, třeba jen na několik dní, než byla nějaká práce získána. Nakonec byla litografie prodána firmě Baťa ve Zlíně. Jinak v době okupace tiskárna natolik prosperovala, že nikdo nemusel jít na nucené práce „do rajchu“, jak se tenkrát říkalo pracovnímu nasazení do Německa.

V knihárně, která je posledním článkem tiskárenské výroby, se zpočátku pracovalo převážně ručně. Byla zde jen kolová a páková řezačka, perforovací stroj a zlatička. Teprve později byly kupeny kartonážní stroje, stroj na řezání a drážkování lepenky a šiška na šití krabic na klobouky pro kloboučnickou továrnu Janyška a spol. v Krásně nad Bečvou, ale i pro jiné podniky. Později bylo zařízení knihárny doplněno zakoupením stroje na skládání archů a automatickou šiškou knih Martini ze Švýcarska.

V letech 1935–36 došlo v tiskárně k rozšíření ruční i strojní sazárny a knihárny, bylo zlepšeno sociální zařízení. Těmito adaptacemi byla tiskárna značně zmodernizována a mohla přijímat i velké a náročné práce všeho druhu.

Po osvobození se ředitel Alois Svoboda postupně vyrovnal se členy družstva a společně s manželkou Boženou kupili Valašskou tiskárnu i s nemovitostí na základě kupní smlouvy z 6. ledna 1947. Jako samostatný podnik pracovala Valašská tiskárna do 1. května 1950, kdy byla znárodněna a jejím vedoucím byl jmenován Vladislav Vinklárek. Technické zařízení bylo začleněno do nově utvořených „Moravských tiskařských závodů“, n. p. v Olomouci.

Litografie ve Valašské tiskárně

P R A M E N Y :

- 1) BALÁŠ Miloslav: Z minulosti tiskařské výroby ve Valašském Meziříčí. Valašské Meziříčí 1972.15 s.
- 2) Protokoly Valašské knihy a kamenotiskárny ve Valašském Meziříčí
- 3) BALETKA Ladislav: Valašské Meziříčí. Črty o vývoji města a jeho památkách. Valašské Meziříčí 1971.71 s.
- 4) Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848—1960, svazek VII. Ostrava 1980
- 5) PÍREK Zdeněk a kolektiv: Okres Vsetín. Vlastivědná příručka pro učitele základních škol. Vsetín 1983. 260 s.
- 6) Katalog oblastní výstavy poštovních známk mladých filatelistů. Valašské Meziříčí 1977.
- 7) BALETKA Ladislav: Z pokrokových tradic valašských novin. Nové Valašsko, r. 28—1978, č. 38
- 8) BALÁŠ Miloslav: Noviny a časopisy ve Valašském Meziříčí. Kulturní zpravodaj města Valašského Meziříčí 1975, č. 2 a 3
- 9) VRÁNA Jan: Publikace Milotického hospodáře tištěné ve valašskomeziříských tiskárnách.
- 10) Osobní vzpomínky typografů Františka Bambucha, Eduarda Hermana, Aloise Svobody, Aloise Vítka a Adolfa Vodáčka.

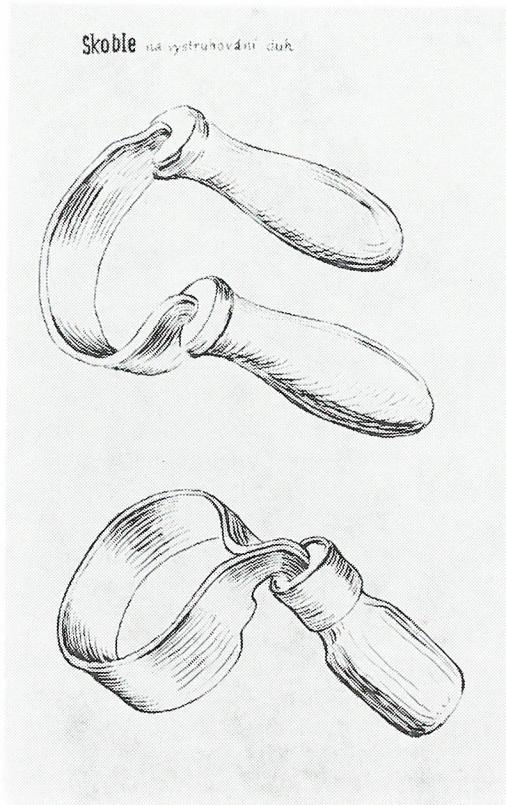
BEDNÁŘI

Z VELKÝCH KARLOVIC

KAREL JAKEŠ

Před padesáti a více lety se používaly ve venkovských domácnostech a usedlostech téměř výhradně dřevěné nádoby. Na Valašsku, v kraji rozsáhlých lesů, byli obyvatelé zručními výrobci různých předmětů ze dřeva. Dřevěné nádoby, nazývané tu obecně „bedno“, zhotovovali místní bednáři. Protože k výrobě putének, škopků, máselnic a dalších předmětů bylo nutné bednářské nářadí, nemohl je vyrábět kdokoliv. Řemeslo se obvykle dědilo. Podle starého nářadí se udělalo u kováře nové, ale mnoho dalších pomůcek si musel bednář udělat sám. Bednářů nebylo mnoho, byli hledaní a jejich výrobky žádané. Na práci dvou z nich předávám zde několik osobních vzpomínek.

Na začátku našeho století dělal ve Velkých Karlovicích bedno jistý Jež z Lopušánek. Byli tu ještě jiní, ale většinou tehdy dováželi bedno odkudsi z Bečevej. Snad tam se tomu naučil i můj pradědeček František Kalus (1857–1932), jehož babička pocházela z Horní Bečavy. Kalus si postavil chalupu v Karlovicích v údolí Podfatému, kde měl i kousek pole. Bednářil pro široké okolí. Záhy byl vyhledáván, protože uměl zhotovit jak bedno pro denní potřebu, tak i „parádní“ máselnice či vaničky s pěkným vykládáním „trnkovým“ dřevem. Když mé mamince padl v r. 1915 otec a tím úplně osiřela, vzali si ji k sobě staříčci Kalusovi. Sem se pak v r. 1922 přiženil můj otec Josef Jakeš. Byl tešarem, ale práce nebyla stálá a proto si přivydělával šitím papučí i jinak. Přitom si všimal, jak Kalus dělá bedno. Dílna byla totiž v jediné jizbě, která

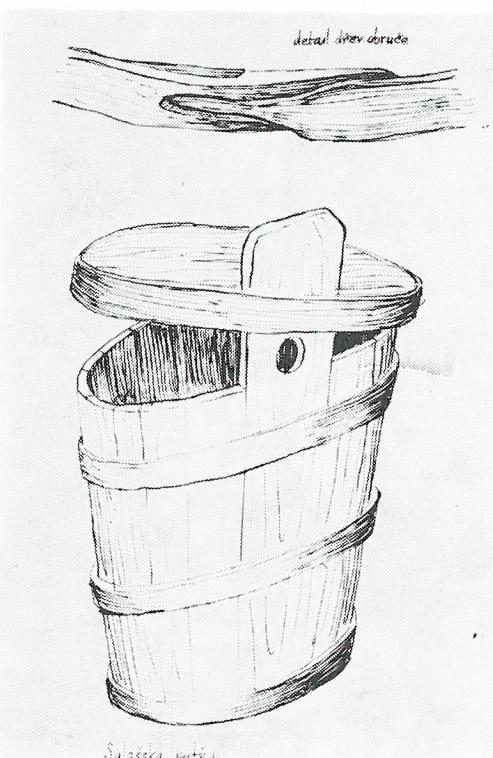

byla vším. Žili tu všichni společně, jen staří měli svou malou světničku – „chalúpku“. V jizbě míval Kalus svůj „strýček“, na něm seděl a strouhal „duhy“, tu štípal, řezal a tloukl na obruče. Pokuřoval přitom svou faječku, kterou mu jeho pravnuci rádi připalovali ohněm ze „šporheltu“. Děti si tu hrály s třísky, sestavovaly z nich řetězy, křížky, ptáčky a zvířátka podle svých představ. Kalus měl své tvary a vzory bedna, které byly od výrobků jiných bednářů odlišné a poznaly se na první pohled: puténky různých velikostí – lehčí do kuchyně, velké a pevné do chléva, škopky a škopíky na všelijaké použití – zabíjačkové, na zelí nebo pro dobytek, také hrotice na mytí nádobí, hrotky k dojení, díže na těsto. Pro bače dělal gelety k dojení ovčího mléka i mosory, podobné nízké díži s víkem, do kterých se ukládaly hrudky sýra. Jistě uměl vy-

robit i oboň, ve které se kdysi na Valašsku nosilo mléko nebo žinčice ze salaše. Byla též podobná nízké díži, ale se dvěma dny a s otvorem na boku, zavíraným zátkou. Často zhotovoval po více kusech též fasky neboli putyry na brynu. Velké koupací vany byly řídou zakázkou pro bohatší sedláky. Zato vaničky na koupání dětí byly na Valašsku potřebné v každé chalupě.

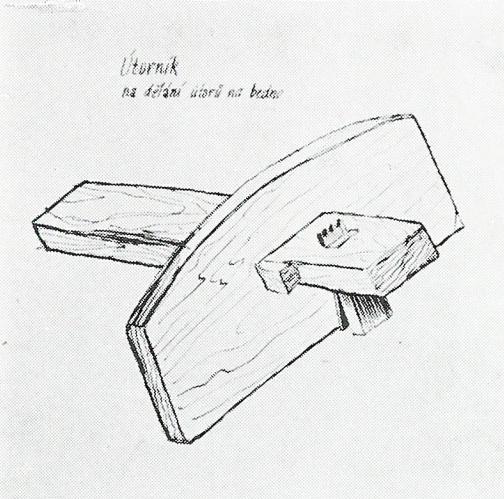
Dříve byl nedostatek pásového železa na obruče, proto je nahrazovaly obruče dřevěné: Nejlevnější byly ze smrkových větví. Kalus pro ně nechodil daleko, jen na kraj lesa. Za mízy nařezal dlouhé spodní větve, očistil a uřezal špičky. U potoka nad ohněm je „zapékal“ a já – jeho pravnuk – jsem přikládal třísky. Ještě za horka větev od tenčího konce křívákem „po stržni“ po délce rozštípl a získal tak pár obručí. Po změření udělal na každém konci zvláštní zářezy, konce za nimi šikmo seřízl, za tepla ohnul do kruhu a spojil. Zářezy zapadly do sebe, konce srovnal dovnitř obruče a narazil na nádobu. Pak kůru oloupal, aby obruč zůstala světlá, a když uschlala, pevně podržela svůj tvar. Zpravidla si připravil více kusů podobných rozměrů najednou.

Složitější byla výroba obručí javorových, které byly pevnější a pěknější.

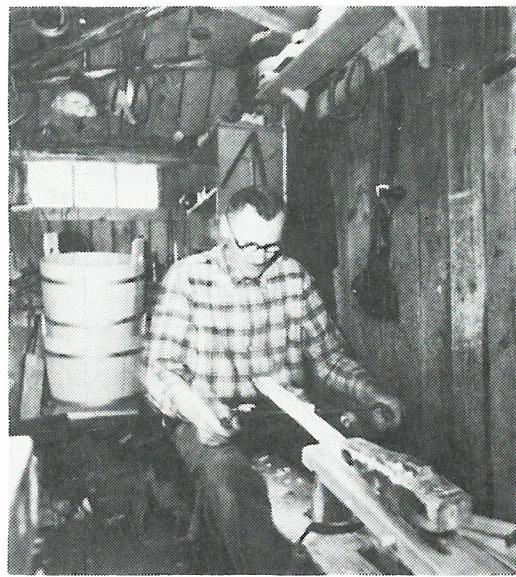

Kalus chodil pro ně s mým otcem až pod Javorník. Vybíral jen mladý bílý javor, který byl rychle rostlý a bez větví na kmene v průměru 10–12 cm. Po délce jej rozštípal a za syrova pořízem nadělal šavlovité obruče 3–4 cm široké a 3–7 mm silné. U delších obručí nebo z rovného javoru bylo nutné jeden okraj ponechat silnější než druhý, aby obruč po stočení přilehla ke kónickému tvaru bedna. Ohýbání bylo snadnější brzy po poražení javoru, jinak se musel v potoku pár dní namáčet, případně si při zpracovávání pomáhat horkou vodou. Po změření obvodu se na obruče provedly před konci zářezy, u jednoho otvor a na druhém jazyk. Po ohnutí se spojily v tzv. zámek tak, že oba konce byly uvnitř obruče. Ta se pak narazila na připravené bedno k zaschnutí.

Při výrobě vykládané máselnice byla nutná přesnost a pečlivost. Kónické dýhy musely být na obou koncích stejně široké a při střídavém vzoru vykládání

Kresby Ant. Strnadla 1930

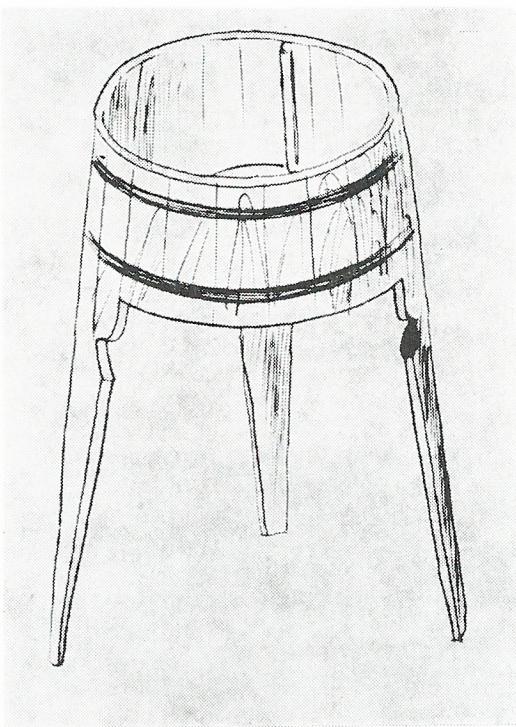
Josef Jakeš (1893–1984)

jich musel být sudý počet. Dřevo dýh muselo být z téže části jednoho stromu, jinak by rozdílné odstíny zbarvení dřeva rušily pravidelnost vykládání. Trnkové dřevo bylo třeba také vybrat z jednoho špalku. Na takovou „masniču“ bylo použito pět druhů dřev: na dýhy a dna smrkové, na kolečko topánky bukové, na vykládání trnkové, svrchník z lípy a obruče z javoru.

O hlavní materiál — smrkové dřevo — se bylo třeba starat včas. To si Kalus v lese vybíral sám, na pomoc bral s sebou mého otce. Strom nesměl být z okraje lesa, kde jej větry stáčely a dřevo bylo „kruté“ a dýhy „šuvéré“. Vybíral dále od kraje a dbal, aby patra větví byla daleko od sebe. Důležité bylo též, zda větve byly vztyčené nahoru nebo ohnuté k zemi, podle toho se dřevo štípalo špatně nebo dobře. Smrk musel být zdravý, s letorosty málo červenými, aby dřevo bylo bílé a lehké. Podle kvality je pak řezal na špalky vhodné délky měřené v coulech (1 coul = 2,63 cm). Ty pak štípal rozvážně: nasadil sekuru, „kyjaň“ dopadla na „tylec“ sekery a dýhy přibývaly u chalupy na sluneční straně. Tam se

celé léto sušily. Před zpracováním je však bylo třeba ještě dosušit na sporáku a nad ním na policích mezi trámy stropu. Jizbou se pak šířila příjemná smolná vůně.

Bez náradí, které bylo většinou jednoúčelové, se dělat nedalo. Na „strýčku“ se dýhy napřed strouhaly rovným pořízem, z vnitřní strany pak pořízem prohnutým — „křivým“. Ke správnému vnějšímu zaoblení byl „lér“ — pomůcka ze dřeva, zhotovená na určitou šířku kruhového průměru nádoby. Byla to šablona na část obvodu kruhu se zárezem, směřujícím přesně do jeho středu. Přitom bylo nutné dodržet přiměřený kónický sklon jednotlivých dýh i jejich sílu. Největším uměním bylo štosování. Provádělo se na „štosu“, což byl asi 1 m dlouhý hoblík, podobný tzv. macku, ale bez držadla. Štos byl položen ve výši asi půl metru nad zemí a obrácen břitem želízka nahoru. Bednář držel při práci dýhu v rukou, s velkým citem nasadil správný sklon i tlak

a hobloval postupně obě spojové strany — boky dýhy. Přesnost prověřoval přiložením „léru“ na dýhu proti oknu. Nezkušený zde mohl „proštosovat“ větší šířku dýhy a ještě si uhoblovat prsty. Nepřesnost se nevyplácela, to by kruh měl podobu „zemřáku“.

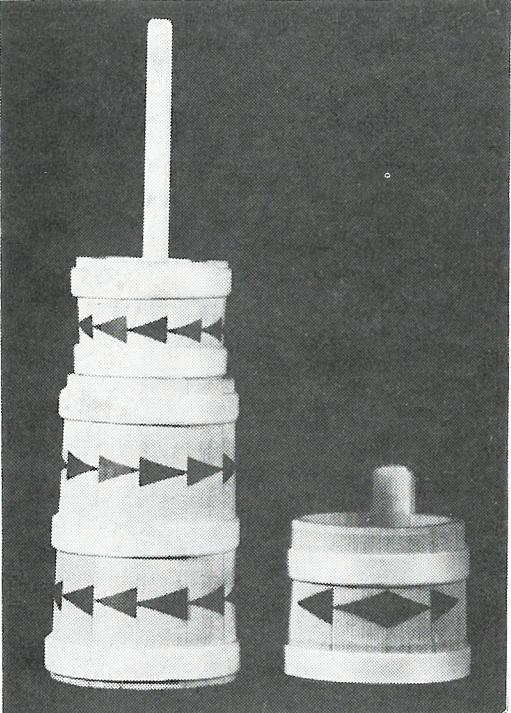
K vystrouhání vnitřku sestavené nádoby — dosud bez dna — se podle průměru používala větší nebo menší „škrobla“ nebo „škroblica“. Okraje se zarovalaly a „úturníkem“ se vyřezal útor (drážka) pro dno. Jeho poloměr se zjistil šesti kroky „circle“ (kružidla) v útoru. Připravilo se dno, srazila se obruč u dna, nádoba se rozestoupením dýh rozšířila a po vložení dna se znova obruci stáhla. Pak už zbývalo dokončení — otvor ucha, srovnání pořízem a rašplí a uhlazení skelným papírem. Vykládání se potřelo špekem.

Bedno vykládané muselo mít jiný postup, k vykládání se znova rozebrala celá nádoba a zase skládala.

U nepravidelného tvaru puten a vaniček se dýhy strouhaly podle obručí, číslovaly a pečlivě štosovaly, aby šířky neubyla více než předem ponechaných několik milimetrů. Při sestavování dýh byl pomůckou „pacholek“, což byl bukový špalík se zárezem, který krajní dýhy přidržoval k obruci.

Kovové obruče bývaly takzvané černé nebo pozinkované, jen někdy mosazné. Spojovaly se dvěma nýty, jedna strana se na kovadlince vyklepala, aby přilehla na bedno. Narážely se „majzlem“, který měl místo ostří zářez. Dřevěné obruče se narážely dřevěným špalíkem a „dřevěným kyjánkům“. Bednář musel mít množství pomocných obručí různých rozměrů a další nástroje.

Kalus byl dosti žárlivý na své řemeslo a mého otce se zpočátku zaučit nesnášil, jen říkal: „Šak sa dívaj!“ Starák Kalus v r. 1932 zemřel a otec se dal hned do bednařiny. A že to se dřevem dobré uměl a dobré se díval, práce se mu dařila. Zapamatoval si Kalusovy postupy a s náradím jakoby převzal i jeho fortel. V době krize třicátých let to byla jedna z mála možností si v tom

Máselnička a solnička, výrobky Josefa Jakeše

to chudém koutu Valašska vydělat na živobytí.

Také mne jako třináctiletého začal otec zaučovat. Napřed jsem jen skládal a dával dohromady rozsypané puténky, „podřezával“ je a do starých dával nová dna. Pak jsem už dovedl samostatně vyrobit i nové kusy. Několik let jsem otci pomáhal hlavně v zimě. Přišla však okupace, moje pracovní nasazení mimo domov, a tím moje učení skončilo.

S rozvojem průmyslové výroby se po r. 1945 přestávaly bednářské výrobky používat, protože je nahradily lehčí nádoby kovové nebo z umělých hmot. Ruční bednářská výroba se stávala minulostí jako některá jiná řemesla.

Otec však přesto ještě stále bednařil - skoro padesát let, téměř do své devadesátky. Nedělal sice praktické „náčinny“ pro domácnost, ale malé solničky a máselničky, pěkně trnkou vykládané, s javorovými obroučkami. Pro Karlovské muzeum i jiná muzea, pro milovníky tradičních výrobků lidové umělecké

práce. Jako ozdoby moderních bytů se dostaly i za hranice. Když v r. 1984 otec zemřel, bylo mu 91 let.

František Kalus a Josef Jakeš byli jedni z nemnohých bednářů tohoto kraje, kteří dovedli i užitkovým předmětům dát kus osobitosti a krásy dřeva z valašských hor.

BEDNÁŘSKÉ VÝROBKY
VYRÁBĚNÉ FRANTIŠKEM KALUSEM
A JOSEFEM JAKEŠEM

- 1) díže s víkem — na zadlávání těsta.
- 2) faska, též putyra, s víkem a kolíkem — na bryznu
- 3) geleta s železným držadlem — na dojení ovčího mléka
- 4) hrotek — na dojení a jiné použití
- 5) hrotice vykládaná — na mytí nádobí
- 6) masnice „parádní“ — vykládaná máselnice s javorovými obroučemi
- 7) masnička — malá máselnička, v posledním období vykládaná, s javorovými obroučkami
- 8) mosor s víkem — k uložení ovčího sýra na salaši
- 9) oboň s dvěma dny a otvorem na boku — nosívali ji „míšaníci“ v loktuši a v ní mléko nebo žinčici ze salaše
- 10) puténka vykládaná — na vodu do jizby
- 11) solnice — na dobytí sůl
- 12) solnička
- 13) solnička vykládaná, s javorovými obroučkami
- 14) škopek — v různých velikostech podle účelu využití
- 15) škopík s víkem — na kyselé zelí
- 16) štvrt — dutá míra s držadly na obrouči. Dno je nad třetinou výšky nádoby. Měřilo se jí zrno - v horní části jedna „štvrt“, po obrácení dolní části nahoru půl štvrti
- 17) vana koupací
- 18) vanička — na koupání dětí, ale i na prádlo
- 19) zřez na třech nohách — na mytí nádobí

František Hlavica: Cyril Mach

PAMÁTCE CYRILA MACHA
(1888—1945)

VILMA VOLKOVÁ

Cyril Mach se narodil 17. února 1888 ve Starých Smrkovicích u Nového Bydžova v Čechách jako syn kočího na panském dvoře. Vyrůstal v chudém, ale laskavém prostředí. Po vyjítí obecné školy jej dali rodiče studovat na gymnázium v Novém Bydžově a pak na učitelský ústav v Kutné Hoře. Jeho první učitelské místo bylo ve Valašské Bystřici na Valašsku, které si upřímně zamíloval. Ve škole v Kněhyňách na Bečvách jej zastihla první světová válka. Musel narukovat. Když si léčil zraněnou nohu v nemocnici v Trutnově, seznámil se s mladou učitelkou Táhou Michálkovou a na Valašsko se vrátil už ženatý.

Na Hutisko přišel v roce 1920 jako řídící učitel školy v Zákolpčí. Tam prožil 19 let pestrého života. Valašsko bylo tehdy chudé a zaostalé. A Cyril Mach se svou ženou udělali pro ně kus dobré práce.

Cyril Mach byl především organizátor, sportovec, výborný lyžař a dovedl zapálit děti ze zákopecke školy pro tento sport. Vždyť lyže byly v kopcovitém terénu velice potřebné, usnadňovaly dětem cestu do školy. Cyril Mach jim je opatřil a bezplatně půjčoval. Tehdy byla zákopecke škola dvoutřídní a učil na ní on se svou ženou. Měla to s ním někdy moc těžké. Když se ukázal sníh, složil učení: „Děčka, jde se ven! Vezměte si lyže a jedem.“ A jelo se třeba až na Pustevny. Tam děckám vyptal trochu polévkou a trénovalo se na závody. Vychoval i dobré závodníky. Franta Zúbků z Vigantic se dostal s naší národní reprezentací do polského Zakopaného, do rakouského Innsbrucku, byl v Dolomitech, v německém Oberhofu a dařilo se mu dobře. Aji ostatní ogaři jezdili dobře aji cérky všelijak vymuštěvané v zástěrách, papučách, šatkách nebo v baranicích, které pro ně jejich učitel vyptal ledakde ve světě. Byla to jeho zásluha, že se na Valašsku tento sport ujal. Ze to však neměl vždy jednoduché, svědčí tato příhoda: Stalo se, že přišel do školy inspektor. Ve třídě, kde učil řídící, ticho. Pan inspektor si v duchu liboval kázeň, s jakou se obvykle nesetkával. Zaklepal jednou, dvakrát, žádná odezva. Otevře dveře, třída prázdná. Sotory sice v lavicích byly, ale žáků nikde. Vejde do třídy učitelky, tam shledal všechno v pořádku. Když se zeptal po mužovi, dostal odpověď, že je ve třídě. „Není!“ „To není možné!“ — Ale štěstí, které při Cyrilu Machovi stálo, přivodilo předčasný návrat z tréninku a v tu ranu budova školy ožila. Pan inspektor vyslechl hlášení, že si přeložil tělocvik a lyžařský výcvik, poněvadž má být zítra obleva a děti mají před sebou závody. Pak pozval pana inspektora do třídy a všechno dobře dopadlo.

Nebylo to jen lyžařství, turistika, ale

i míčové hry, které s dětmi pěstoval. Postavil na potoku přehrada a zřídil koupaliště. Ve škole mívá letní tábor, pravilo se mu „kolonia“. Prostřednictvím Červeného kříže získal peníze na zakoupení pozemku při škole, kde udělal hřiště a na zbylé ploše nasázel stromy. Snažil se také zmírnit bídou valašského lidu, která po válce byla zvlášt citelná. Psal do novin, pořádal přednášky v různých městech, ukazoval ty černé neomaštěné osůchy, které si děti nosily do školy. Začal s vařením polévek pro školáky. Obracel se na různé instituce o pomoc pro školní mládež.

V té době i přes veškerou bídou byl na Hutisku cílý kulturní život. Hrála se divadla, režírovaná Františkem Malérem, který také v národopisném dění udělal kus dobré práce. Cyril Mach využil svých známostí a tak se Hutištané jako národopisná družina dostali do světa. F. K. Zeman, redaktor zábavných pořadů v rozhlasu a velký přítel Cyrila Macha, se zasloužil o to, aby se Valaši se svým národopisným bohatstvím dostali do povědomí široké veřejnosti. To mělo za následek, že i na Hutisko přijížděli na prázdniny tak zvaní „lufťáci“, což znamenalo pro mnohé domácnosti peněžní přínos.

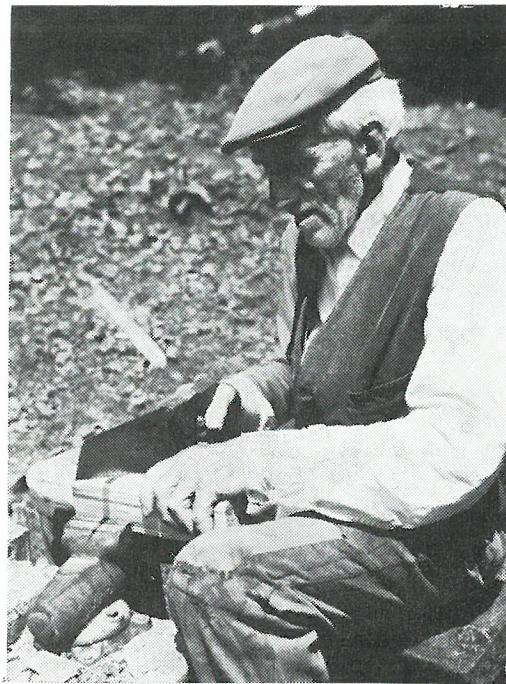
Cyril Mach udělal na Valašsku velký kus pokrovkové práce, která však byla mnohdy špatně chápána. Také to byla jeho letona, která jej odváděla od jednoho úkolu k druhému, aniž byl ukončen, že měl vedle vlivných přátel i místní nepřátele.

Když došlo k obsazení naší vlasti fašistickými okupanty, zapojil se do odbojového hnutí a s velkou zodpovědností začal v r. 1939 převádět přes hranice vojáky a důstojníky, kteří se chtěli dát k dispozici spojeneckým armádám. Byli to většinou letci, kteří pak bojovali na Západě i v Sovětském svazu. Byl výborný turista a znal chodníky, po kterých chodívala jen zvěř. Jeho věrným pomocníkem byl Jožka Baroš, autodopravce, a řada pasekářů, na které se mohl spolehnout. Cesty na Velký Polom a přes Bílou na Slovensko pře-

kazilo obsazení cest a přechodů nacistickým vojskem při nástupu proti Polsku, což značně ztěžilo všechny akce. Po čase musel Cyril Mach působením nepřátele zákopecckou školu opustit. Došel se do Prahy, kde učil na Vinohradech a pak na Vyšehradě. I tam byl zapojen do odbojové činnosti. V březnu 1945 byl naposled na Hutisku na návštěvě u Josefa Baroše a navštívil také své další přátele.

Začátkem května u matky ve Volanicích uslyšel volání rozhlasu o pomoc Praze. Hned se vydal na cestu, aby se zúčastnil obrany budovy rozhlasu. Tam jej také zastihla smrt. Až 12. května našli jeho náprsní tašku s doklady a podle fotografie jej poznal jeho přítel z časů spolupráce na Valašsku.

Za odbojovou činnost byl Cyrilu Machovi udělen in memoriam Československý válečný kříž. Prst ze společného hrobu pražských hrdinů byla přenesena na Valašský Slavín v rožnovském muzeu. Na Hutisku-Solanci je při základní škole pionýrský oddíl Cyrilova Macha. Jméno vlasteneckého učitele a kulturního pracovníka nebude na Valašsku nikdy zapomenuto.

Josef Heja při práci na dřevěné plastice

bylo. Ne však kouzla z pohádek, ale kouzla, která vyšla z tvrdých, dělných a mozolnatých rukou Josefa Heji, který tu žil se svou rodinou.

Těmito kouzly jsou drobná, komorní dílka ze dřeva, která svou prostotou diváka zaujmou a okouzlí. Člověk se marně ptá, kde jen se v nich vzalo nebo jakým způsobem do nich řezbář samouk Josef Heja vložil to, co je činí tak půvabnými. Co to je, co lidskému nitru dává zvláštní pocit bezprostředního zážitku a prožitku, a jakým způsobem toho bylo dosaženo. Snad ta působivost dílka spočívá právě v té neuvědomělé jednoduchosti, bezprostřednosti přenesení zážitku, vjemu do materiálu. A jistě také v tom, že každé z nich nese pečeť duchovní čistoty a pravdivosti výpovědi o prožitém, procítěném.

Josefa Heju, insitního řezbáře v pravém slova smyslu, školila tvrdá práce, příroda, život. To, co vycházelo z jeho rukou, je realizací jeho osobité imaginace, fantasie, představ. Byl to tvůrce s

velkou duší dítěte a proto v jeho tvorbě nacházíme tolik poetična jeho vidění a chápání, tolik upřímnosti, prostoty a čistoty. I když jsou jeho práce podány ve velkých formách, nemají v sobě tihu robustnosti. Vyzařuje z nich klid a přesto jsou v akci. Působí nadlehčeně použitým materiálem a také transparentní polychromií. Polychromie, která dovršuje výsledný dojem, ne překrývá napětí tvarů, není svírajícím krunýrem, ale naopak prodyšností akvarelových barev odlehčuje formě. Tematický okruh jeho tvorby se po hybuje v těchže rovinách jako jeho prostý život. Jeden tkví v prožitcích starých lidových tradic a zážitcích z děství a je vyjádřen líbeznými lidovými madonami, svatými, anděly a valašskými betlémy, druhý zabírá širokou škálu postav ze života prostého venkovského lidu, a to pastýřů, muzikantů, dřevařů, tetiček, každá z nich s příslušným atributem svého povolání (bača s holí či pastýřskou troubou a oveč-

Vzpomínka na Josefa Heju (1902—1985)

RUDOLF KUBELA

Cestou ze Vsackého Cábů jsem scházíval dlouhým údolím Dinotice, abych se — zvláště na podzim — pokochal krásou pcháče bělohlavého, známého jako „soláňský bodlák“, který se těk často vyskytuje na obrazech Aloise Schneiderky a který si i zde našel své místečko, ale současně to byla také zámkina, abych si mohl odskočit kousek z cesty do strmého kopečka, kde si na výsluní hověla dřevěnička jako z pohádky. A k pohádkové chaloupce patřil také pohádkový dědeček a babička a také pohádková kouzla. Všechno tu

kami, dřevař s pilou či sekerou, tetička s nůží, motykou atp.) a nesmíme také zapomenout na spoustu figurek ze života zvířat.

Dalo by se ještě mnoho povědět o Josefovi Hejovi a jeho práci. Bylo třeba jej vidět, s jakou pokorou bere do rukou kus dřeva, jak jej pečlivě zrakem, ale také i doteckem zkoumá, s jakou zbožností, s jakým obřadem — stejně jako když naše maminky brávaly do rukou a načinaly bochník chleba — jej svou třesoucí se rukou, nikým nepoučený, otevří své představě. A když se dlátka prvně dotkne dřeva, ruka se zklidní, chvění ustane. Zůstává jen napětí, představa a odvaha. A pak kolik radosti v očích, když se dílo podařilo. Kolik radosti v očích z radosti obdarovaného, ale také i záblesk smutku, když dílko opouští ruku tvůrce.

Bylo to po vánocích, sněhu všude plno, když jsem se poprvé proslapával k Hejům. V kuchyni na mne promrzlého dýchlo teplo z kamen a krásného pocitu lidské sounáležitosti, v hrubé izbě kouzlo a poesie valašského betlému. A v této souvislosti bych chtěl připomenout krásná slova vyznání a ocenění, kterých se dostalo betlému Josefa Heji od význačného akad. sochaře Vladimíra Preclíka: „Mám betlému hodně, ten nejhezčí od pana Josefa Heji. Mám ho v ložnici a vždycky když vstávám, padne mi zrak nejdříve na něj. Ono je poučné dívat se na ty dřevěné figurky, vždyť ty nejlepší mají charakter sochařského díla, snesly by i velké zvěření, aniž by ztratily proporce a výraz. To sochař pozná. Nemají rozmáchlá gesta, jejich celkové pojetí je kompaktní, jako to má být u dobré sochy“¹).

A Richard Jeřábek v publikaci Plastika lidových tvůrců řadí Josefa Heju mezi „nejosobitější lidové řezbáře v přítomnosti“²).

Velká ocenění od osob nejpovolanějších.

Práce Josefa Heji došly uznání na výstavách v NDR, Olomouci, Valašském Meziříčí. V r. 1973 obdržel 1. cenu na

celostátní výstavě „Dřevo ve všech podobách“, konané v Českých Budějovicích. Jeho práce jsou v majetku Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, Valašského muzea v Rožnově, Severočeské galerie výtvarného umění v Litoměřicích a jinde. V r. 1975 o něm vznikl televizní film „Jak dřevo promluvilo“. Loňského roku, 12. března, jsme vzpomněli nedožitých 85 let tohoto valašského lidového řezbáře.

Dílo přežívá svého tvůrce a lze jen doufat, že přežije i nás, tak jako přežijí jalovce na stráni v Dinotici nad chalupou Josefa Heji, a zůstane tak zachováno i příštím generacím.

POZNÁMKY

- 1) ŠVAGROVÁ Marta — KÁCHA Pavel: Sochařovy svátky. Svobodné slovo 24. 12. 1986.
- 2) JEŘÁBEK Richard: Plastika lidových tvůrců. Praha 1981, s. 18.

Z výstavy Včelařství včera a dnes ve vsetínském zámku v r. 1980

O VSETÍNSKÝCH VČELAŘÍCH

K 90. výročí založení včelařského spolku ve Vsetíně

OLDŘICH KŘENEK

Včelaři ze Vsetína, Liptálu a Lhoty u Vsetína, sdružení v základní organizaci Českého svazu včelařů ve Vsetíně, si letos připomínají 90. výročí vzniku Včelařského spolku pro Vsetín. Povolení okresního hejtmanství bylo vydáno 25. září 1898. Jak se dále vyvíjela činnost tohoto spolku nevíme, písemné doklady se nezachovaly a ze zakládajících členů už dříve nikdo nežije.

První zachovaný písemný záznam je „Zápis o ustavující valné hromadě Včelařského spolku pro Vsetín a okolí“ z 21. května 1911. Předsedou byl tehdy zvolen Karel Janský, zapisovatelem učitel Václav Misárek. Bylo přítomno 13 členů. V druhém zápisu z 13. srpna 1911 se zjišťuje, že „členové spolku mají na prodej 10 q medu a 50 kg vosku, což se oznámí v časopisech“. Dále se členové zajímali o pojistování včelínu, které by bylo nezávazné, rovněž o to, aby časopis Moravská včela nemuseli povinně odebírat. Ze zápisů z let 1912 a 1913 je vidět, že se ve spolku sdružovali včelaři, kteří se snažili získat pokrovkové vědomosti a zkušenosti o včelaření odjinud, aby pak nové způsoby práce se včelami mohli uplatnit ve svých včelínech. Svědčí o tom názvy přednášek, které tehdy pořádali, např. Základní podmínky racionelního včelaření. O včelařském právu. Obnova krve výměnou rojů. O národochospodářském významu včel. O zazimování.

Za 1. světové války ustala činnost spolku asi úplně, protože žádné záznamy nepokračují. Další zápis je až z 21. dubna 1919, kdy se valné hromady Pobočného včelařského spolku pro Vsetín a okolí zúčastnilo 24 členů. V r. 1920 bylo zástupcům okolních obcí (Velké Karlovice, Nový Hrozenkov, Halenkov, Ústí, Seninka, Jablunka, Ratiboř, Hoš-

tálková a Růžďka) doporučeno, aby zařídili vlastní spolky, protože práce tak velké včelařské obce se těžko organzuje.

Zprávy o činnosti vsetínského včelařského spolku po r. 1920 jsou jen občasné. Pravidelně začínají od roku 1932, kdy se stal jednatelom sklár Jan Kříž, který v r. 1934 převzal vedení spolku jako předseda a stál v jeho čele až do roku 1960. Zejména po 2. světové válce psali jednatelé pečlivě zápis všechn schůzí výboru i schůz členských, z nichž se dovídáme, jaké problémy i úspěchy tehdy včelaři měli. Začala se rozvíjet moderní zemědělská výroba a včely měly stále méně příležitostí nacházet zdroj nektaru na různých plevevných rostlinách. Proto začal výbor organizovat především včelí pastvy a téměř každý rok byly věnovány značné prostředky na zakupování akátů, vrb, jívy, rybízu, semen svazenk, komonice a jiných rostlin.

Dnes je Základní organizace Českého svazu včelařů ve Vsetíně členem Národní fronty stejně jako jiné zájmové organizace. Své celospolečenské úkoly plní velmi úspěšně a odpovědně. Má průměrně 160 členů a asi 1000 včelstev. Počet včelařů se mění podle toho, jaké jim plynou z členství výhody.

Cinnost včelařů je po všech stránkách bohatá a záslužná. Nejznámější je dodávka medu na státní nákup i jeho přímý prodej. Dá se říci, že jsou plně uspokojovány požadavky na dodávky medu pro vnitřní trh i na export, i když Valašsko se svým letním deštivým počasím medným výnosům příliš nepřeje. I vsetínskí včelaři přejí mají pokrovkové metody v pěstování včelstev. Tak například zavádějí ve svých včelínech výkonné vyšlechtěné matky, modernizují úly, věnují velkou péči zdraví včel v době, kdy se rozšířil nebezpečný roztoč Varroa Jakobsoni, starají se o zlepšení včelí pastvy. Pořádají a zúčastňují se odborných přednášek, uspořádali několik výstav, vychovávají včelařský dorost. Závěrem můžeme prohlásit, že včelařství ve Vsetíně má nejlepší výhledy do budoucnosti.

Sýkora lužní (foto J. Pavelka)

lingrová (6774), J. Polčák (6674). Na získávání údajů z uvedených a dalších čtverců se podílí ještě 14 pozorovatelů: Z. Urbanová, J. Žurek, ing. S. Kovářík, M. Kocurek, M. Maceček, K. Malík, J. Havránek, M. Vetchá, R. Zádrapa, J. Zádrapa, K. Zralý, RNDr. R. Žídek, M. Kamas a F. Špinar. Nás přínos této výzkumné akci je hodnocen centrálními organizátory velmi kladně — jde totiž o tisíce údajů, které lze získat jedině intenzivní prací v terénu.

K dalším organizovaným akcím, jichž se členové klubu účastnili, patří zimní sčítání vodních ptáků a hromadná kroužkovací akce Acrocephalus na Bartošovických rybnících (odchyty rákosinných ptáků). Ornitológové jinak prováděli individuální výzkum podle svého zájmu a zaměření: bionomie dravců a sov hnězdících v budkách (okolí Val. Meziříčí — J. a M. Dvorští, J. Žurek), ptačí populace v horských pralesech (RNDr. K. Pavelka, J. Pavelka), hnězdí bionomie lejska bělokrkého na Hukvaldech (J. Koštál), populaci dynamika a bionomie

tuhýka obecného (RNDr. V. Holář), ekologie lejska malého a rozšíření bramborníčků na Horním Vsacku (J. Pavelka), potrava mláďat drobných pěvců (F. Korytář, J. Pavelka), sčítání čápa bílého a černého (J. Jung — krajský koordinátor), ptactvo Zuberských rybníků (J. Jung) aj.

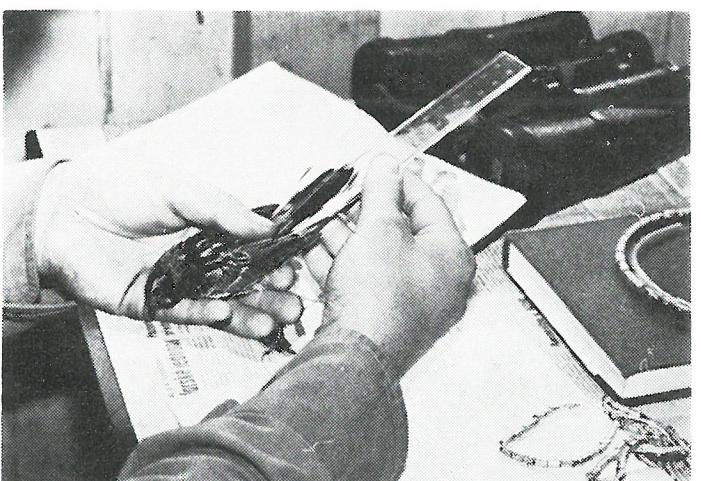
Všichni se podílíme na shromažďování dat o celé avifauně na Valašsku, přitom využíváme informace i od jiných zájemců o přírodu, zejména od pracovníků lesních závodů. Třetina ornitologů je aktivními kroužkovateli — v r. 1987 jsme okroužkovali kolem 1500 ptáků. Kromě odborné činnosti jsme se věnovali i veřejné osvětové práci a popularizaci výzkumu. V denním, odborném a populárně-vědeckém tisku jsme opublikovali 17 článků a uskutečnili jsme několik přednášek. S ostravskou televizí jsme spolupracovali při natáčení záběrů ze života datlíka tříprstého a sýkory lužní, které budou zahrnuty do filmu o CHKO Beskydy. Ve spolupráci s naším klubem vyrobili žáci ZŠ Vsetín-Sychrov několik desítek buudek pro menší pěvce. Jeden člen konzultoval práci SOČ na gymnáziu na téma Hnězd-

**Z ČINNOSTI
ORNITOLOGICKÉHO
KLUBU
V ROCE 1987**

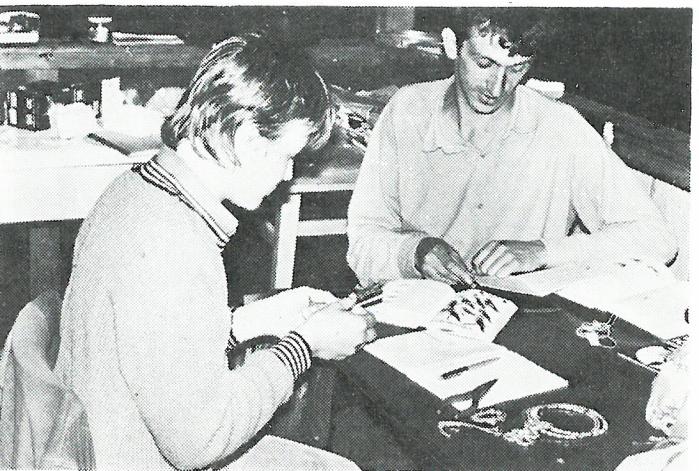
JAN PAVELKA

Dne 5. 12. 1987 se na vsetínském zámku uskutečnila výroční členská schůze ornitológického klubu při OVM ve Vsetíně. Byla na ní vyhodnocena práce za r. 1987 a projednána činnost v dalším období. Schůze se zúčastnilo 16 členů z celkového počtu 25.

Hlavním úkolem byla účast na mezinárodním mapování hnězdího rozšíření ptáků. Aktivně se zapojili tito členové: RNDr. V. Holář (zpracovává čtverec č. 6673), Jitka a Miroslav Dvorští (6473), T. Kašpar (6474, 6574), J. Koštál (6573), J. Jung (6574), J. Pavelka (6674, 6675, 6676, 6775), RNDr. K. Pavelka (6576, 6375, 6576, 6674), F. Korytář (6676, 6576), D. Kys-

Měření délky ocasu u strnada rákosního (foto J. Pavelka)

Práce na kroužkovacím stanovišti (foto J. Pavelka)

ní bionomie lejska bělokrkého.

Lze říci, že činnost ornitológického klubu je na vysoké úrovni, a to jak z hlediska účasti na organizovaných, mnohdy mezinárodních výzkumných programech, tak z hlediska přinisu každého pozorovatele pro poznání avifauny na Valašsku. Klub se tak stal významným pomocníkem muzea při plnění jeho úkolů v oblasti přírodovědného výzkumu.

**ORNITOLOGICKÉ
ZAJÍMAVOSTI
V ROCE 1987**

Jedinečnou lokalitou se stává přehrada v Karolince-Stanovnici, kde specifické podmínky umožňují výskyt mnoha druhů, jinak řídkých až vzácných druhů — např. tam hnězdí bramborníček hnědý (asi 15 párů), bramborníček černohlavý (2 páry), linduška luční (2-3 páry), tuhýk obecný (asi 15 párů), pěnice vlašská (2 páry), kachna divoká (několik párů), kulík říční (1 pár) a polák chocholačka (1 pár). Na taahu se tam dále zdržovali pi-

sky (na Horním Vsacku 8 až 10 lokalit), to však může být způsobeno intenzivnějším výzkumem v posledních letech. Křepelka polní se téměř nevyskytuje a koroptev polní je relativně vzácný druh. Ledňáček říční po roce 1985 jako hnězdící prakticky z Hor. Vsacka zmizel, byl však zastílen na přelatu v mimohnězdí době (zřejmě vliv tvrdých zim, navíc pokročilo znečištění toků — tj. méně potravy, regulace potoků narušuje hnězdání lokality). Stále nedostatečné jsou naše znalosti o výskytu sovy (sova pálená, sýček obecný, sýc rousný aj.), lelka lesního, některých šplhavců aj.

Proto vřele uvítáme jakékoli zprávy o výskytu zájemců uvedených druhů. Tyto údaje je možno zaslat do Okresního vlastivědného muzea ve vsetínském zámku.

Dutina s hnězdem sýkory lužní v pahýlu jasanu. Vel. Karlovice, červen 1987. Foto J. Pavelka.

Z NAŠICH KRONIK

110 LET AMATÉRSKÉHO DIVADLA VE VELKÝCH KARLOVICÍCH

Jiří Mahen: Věříme-li v divadlo, musíme vytrvat.

110 let od založení amatérského divadla znamená nepřehledné množství nadšenců, obrovskou práci odvedenou pro společnost. První doklad o divadelní činnosti ve Velkých Karlovicích je z roku 1878. Řídící učitel M. Dušek dostal pečetní prsten s věnováním za divadelní činnost. Prsten je uchováván jako rodinná památka.

Z roku 1880 už existují písemné záznamy o existenci spolku Květoslav. Byl to recitační, divadelní a hudební spolek při sklárni v Léskovém. Vlastenecká vystoupení způsobila, že jeho činnost byla zastavena.

V roce 1892 měl spolek svého následovníka. Vznikl opět při Mariánské hutí. Měl svou shromažďovací místo, knihovnu a dokonce jeviště. Předsedou spolku byl Jan Anděl. Do spolku patřil hlavně divadelní kroužek, ale i smyčcové kvarteto, smyčcový orchestr, dechová hudba, pěvecký a recitační kroužek. V roce 1899 vznikl při druhé karlovičské sklárně další spolek, původně označený jako čtenářský. Nesl jméno Františka Palackého. Vedení divadelního kroužku převzal František Marecký. Kromě her se nacvičovaly také výstupy, které byly vystřídány zábavou.

Na přelomu století se hrálo divadlo skoro ve všech údolích s většími či menšími úspěchy. Nejvíce her snad nacvičili v Sokole. V paměti obyvatel V. Karlovic je dosud zdramatizovaný příběh bitky na Machůzkách v 18. století mezi Moravčíky a Uherčíky. Ve hře účinkovalo skoro sto herců.

Divadelní ochotníci z Vel. Karlovic v r. 1923

Z divadelního představení

V prvních letech republiky byly hrány hry s valašskou tematikou nebo hry klasické. Při premiéře Pasekářů byl přítomen i jejich autor. Amatérské divadlo znamenalo kromě folklóru jedinou kulturu obyvatel. Hráli dospělí i děti, s kulisami a kostýmy vyrobenými podle vlastních představ. V létě se hrávalo hodně venku nebo po stodolách. Nejlepší pak hráli v sále Sokola, později v Potockých. V době nezaměstnanosti hrál soubor v Podtatém. Výdělek si herci mezi sebou dělili. Je pravda, že většina souboru se scházela náhodně, jen soubory Sokola a Omladiny hrály pravidelně. Dokonce i za okupace. Když se hrát už nesmělo, většina ochotníků se vyžívala sportovní činností a folklorem.

Po osvobození pravděpodobně první hru nacvičili svazáci v Léskovém. Vzápětí vznikl divadelní kroužek při Rudém koutku UP závodů. Režisérem se stal zkušený divadelník a obětavý člověk Jindřich Fischer. Hráli však i učitelé, Svaz žen, děti. Zkoušelo se v jídelně UP závodů a pak v kinosále, velmi často nevytipeném. Malá šatna nebyla rovněž překážkou. V místní mlékárni, v soukromém bytě vedle kinosálu se líčilo, převlékalo. Karlovjané rádi chodili na ochotnické divadlo. Největší úspěch měla hra Bačova dcera a nejvíce repríz nově nacvičení Pasekáři. V repertoáru byly různé hry, například Matka, Vojnarka, Chudák manžel, Otec, Zlý jelen, Hrátky s čertem, Meridián, Maryša, Osm žen, Dvě valašské pohádky a další. V Maryši hostoval herec Divadla pracujícího Miloš Vosmanský. Skoro celý soubor natáčel s režisérem Petrem Tučkem film Balada o narození. Členové souboru byli vyznamenáváni na festivalech. Nejvíce vyznamenání dostal Josef Valigura, který patří k základnímu hereckému kádrů do dnešních dnů.

Při stém výročí divadla bylo obnoveno uvedení Maryši. Po něm se sešli členové amatérského souboru, který už patřil do Střediskového kulturního zařízení, zavzpomnali a mnoho z nich obdrželo uznání MNV. Chtěla bych vyjmenovat aspoň některé: Antonie Heinová, která byla

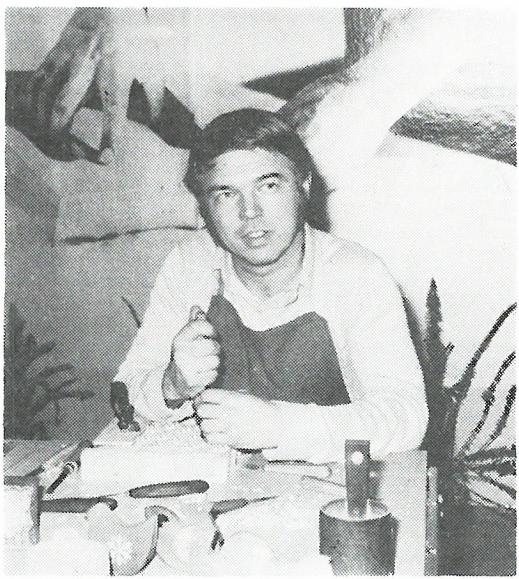
režisérkou po smrti J. Fischerové, Blažena Mazáčová, Josef Valigura, Jiřina Křenková, Ivanka Foralová, nynější režisérka, Miroslav Kedroň, František Solanský, Františka Kretíková a jiní. Při této příležitosti byla uspořádána výstava fotografií z divadelní činnosti.

V současné době televize a rozhlasu je velmi problematické hrát amatérské divadlo. Často se jezdí za profesionální divadlem nebo toto divadlo zajíždí za divákem. Přesto i dnes patří amatérské divadlo do zájmové umělecké činnosti. Má zásluhu na rozvoji estetických pocitů nejen u dospělých, ale hlavně u mládeže. V loňském roce se festivalu v Karolince zúčastnili žáci základní školy. Letos nacvičují opět. Také dospělí pod vedením Ivanky Foralové se pustili do nácviku. Přejeme jim, aby se jím práce dařila a byla úspěšná. Aby se mladí členové souboru stali nositeli štafety divadelníků ve Velkých Karlovicích.

HELENA MIČKALOVÁ,
kronikářka obce Velké Karlovice

PAVEL ČÍP, MISTR LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY ZE ZUBŘÍ

Stát se mistrem lidové umělecké výroby, což je nejvyšší ocenění v oboru lidové umělecké výroby v ČSSR, není snadná věc. A přece jím je náš spoluobčan Pavel Číp, nar. 1944, původním povoláním strojírenský technik.

Pavel Číp ze Zubří

Řezbařinou se začal zabývat již od svých jinošských let. Nejprve, jak sám říká, to byla hra. Jeho práce byla tehdy oceněna i v ústředním kole Soutěže tvůrčnosti mládeže. Část svých výrobků věnoval figurální tvorbě. Ta jej však nenaplnovala takovým pocitem uspokojení, jaký by si přál. A pak tu byl nápad. S použitím tradičních lidových technik na úpravu dřeva, například zakourování, začal tvorit solničky, různé druhy misek apod. Jeho výrobky zaujaly pražskou výtvarnice M. Kotrbovou, se kterou společně vytvořil kolekci misek a solniček. Byla natolik úspěšná, že Pavel Číp získal první místo v celostátní soutěži a udělení titulu mistr lidové umělecké výroby. Konkursem se stal formířem, výrobcem modrotiskových forem. Byla to práce natolik jedinečná, že vlastně každá vyrobená forma byla unikátem. Neustále však hledal nový cíl svého snažení a našel pochopení u výtvarníků P. Dordy a J. F. Kováře. Vytvořili kolekci hraček, která obdržela zvláštní cenu na zahraničním veletrhu v Bruselu. V tomto období, kdy vytvořil několik kolejních hraček, dostal se do povědomí veřejnosti i v našem kraji.

A protože dokonale rozumí dřevu a navíc je muzikant, spojuje tyto dvě záliby a touha mladých let nachází realizaci. Neustálým odborným studiem pak vyznívá naplno. Začíná vyrábět „píšťalky“, jak jemně je sám nazývá, a pouští se i do zdánlivě neuskutečnitelného. Velkou podporu a přínos pro svou práci našel ve spolupráci s etnografem Valašského muzea v Rožnově, učitelem Jožou Országem Vraneckým, který byl nadšeným muzikantem a stavitelem lidových hudebních nástrojů. Pavel Číp po zpracování příslušné dokumentace a konzultaci s odborníky tvorí své první moravské gajdy a klasické české dudy. Najdeme je nejen ve sbírkách muzea ve Strakonicích, ale vyrábí nástroje i pro současné folklórní soubory, například Javřínek z Rožnova nebo pro rožmberskou kapelu. Když zvládl techniku náročné stavby gajd, byl požádán, aby podle muzejního exempláře provedl rekonstrukci lužické tarakawy. Jeho kvalitní práce byla oceněna vedoucím dobříčovského lidového hudebního souboru F. Běhounkem, který na jeho počest složil „Čípův tanec“.

O jeho umění se přesvědčili i návštěvníci mezinárodního folkloristického festivalu v Anglii a ve Francii, kde naši zemí, náš kraj a naši oběc Zubří Pavel reprezentoval. Před očima diváků vytvářel tam pohádkový svět hraček — dřevěné koníky, pejsky, slepičky a kohoutky, které zdobil lidovými prvky. A ti mu jeho mnohdy ještě nehotové výrobky brali přímo z rukou.

Popřejme Pavlovi hodně úspěchů v jeho krásné práci a věřme, že ji bude i nadále odvádět s takovou láskou a pravým „kumštem“, jak tomu bylo dosud.

VLASTA ŠIMKOVÁ,
kronikářka obce Zubří

MUZEJNÍ STŘÍPKY

DÝMKAŘSTVÍ V KELEČSKÝCH SBÍRKÁCH

V r. 1987 byl v II. stupni evidence zpracován fond dýmkařské výroby, uložený v Památníku bratří Křičků v Kelči, který je pod správou OVM Vsetín.

Fond obsahuje poměrně malé množství kompletních dýmek, a to i dýmek v Kelči nevyráběných — porcelánek a pěnovek; velkou část fondu tvoří kelečskými fajkáři vyráběné dřevěné hlavičky dýmek v různém stupni opracování, některé ve spojení s odlejváky.

Pozornost si zaslhuje veliká reklamní dýmka fajkáře Arnošta Botha o výšce 76 cm, jejíž hlavička i odlejvák jsou zdobeny reliéfní řezbou s mysliveckým námětem. Mezi hlavičkami vyniká bohatě řezbovaná hlavička dýmek „mostky“ s monogramem fajkáře Josefa Mlčáka.

K určení názvů jednotlivých druhů dýmek vyráběných v Kelči byl použit německý ilustrovaný katalog firmy J. Pajdla z Kelče a práce J. Országa Vraneckého: Dýmkařství na východní Moravě, Rožnov 1972, kromě dalších drobných článků. Fond obsahuje i značné množství dýmkařského nářadí, ať už samostatné nástroje nebo nástavné nože a vrtáky k nožnímu soustruhu.

Celkem má fond 389 inv. čísel, tj. 967 kusů, bez dosud nezpracovaných písemných materiálů.

Ur

VIDEOTECHNIKA V MUZEJNÍ PRAXI

Oddělení společenských věd začalo v rámci své kulturně výchovné činnosti využívat možnosti videotechniky jako nového prostředku specifické práce s širokým okruhem veřejnosti včetně školní mládeže.

Snadná manipulace a jednoduchá obsluha přehrávače umožňuje i technicky méně zdatným pracovníkům a průvodcům používat toto zařízení. Svou premiéru měl jeden z video-pořadů na aktu Kronikářů v prosinci 1987. Šlo o ukázkou filmů s regionální tematikou „Valašské pastorále“ (natočeno z podnětu KS PPOP v Ostravě) a „Valašská světidla a svítidla“ (natočeno pro potřeby OVM Vsetín a k. p. Sklo Union ve Valašském Meziříčí filmovým amatérem).

Další z nahrávek — dokumentární a vzpomínkový pořad o činnosti 1. čs. partyzánské brigády J. Žižky na Valašsku „Odkaz“ zhledli účastníci metodického semináře pro učitele dějepisu na středních odborných školách a učilištích okresu Vsetín.

Počátkem roku 1988 byly návštěvníci vsetínského zámku prostřednictvím videotechniky provedeni výstavou „Spoutaný zvuk“ i s ukázkami funkce vystavených exponátů.

K dalšímu využití jsou připraveny medailony výtvarných umělců Josefa Brože, Ilji Hartingerem, Albína Brunovského, Ondreje Zimky a dalších. Ve stadiu příprav je nahrávka filmu o založení Muzejní společnosti ve Valašském Meziříčí a o činnosti OVM Vsetín, určeného budoucím návštěvníkům nových expozic v zámku Kinských ve Valašském Meziříčí.

Využití video-pořadů v muzejní praxi, jak ukažují naše dosavadní zkušenosti, je opravdu mnohostranné. Škoda jen, že muzeum zatím nemá k dispozici vlastní kamery. Sbírkotvorná činnost, především v oblasti dokumentace současnosti, je tak ochuzena o jeden z nejpohotovějších a ve svých záznamech nejobektivnějších prostředků k dokumentaci současného života.

HJ

MYKOLOGICKÝ KLUB PŘI OVM VSETÍN

Dne 18. prosince 1986, v roce 65. výročí vzniku Československé mykologické společnosti, byl při Okresním vlastivědném muzeu založen mykologický klub. Klub má své stanovy a po odborné stránce je veden Československou mykologickou společností (dále ČsMS). Počet členů klubu (dále MK) vzrostl ze šesti zakládajících na 21. Z nich osm je členy ČsMS. Časopis československých houbařů, Mykologický sborník, odebírá 10 členů klubu. V měsíci únoru 1987 byla ve městě zřízena náštněka MK, která slouží k informování široké veřejnosti o činnosti MK a také k poznávání hub jedlých, nejedlých a jedovatých, je obměňována každý druhý měsíc.

Byla založena knihovna MK, byl pořízen seznam mykologické literatury v majetku členů, jimž také byla dána možnost využívat mykologickou literaturu uloženou v knihovně OVM. Členové MK se scházejí pravidelně každý druhý měsíc v prostorách OVM ve vsetínském zámku. Na těchto pracovních schůzkách přednesl předseda MK pro členy klubu přednášky na téma:

- Jarní houby jedlé, nejedlé a jedovaté,
- Zásady sběru jedlých hub pro zužitkování v kuchyni,
- Naše jedovaté houby,
- Ochrana přírody, činnost členů MK v lese i v celé přírodě,
- Metodické pokyny pro výzkum hub a průzkum mykoflóry,
- Metodické pokyny pro sběr hub na výstavu hub.

Předseda MK provedl 17. 7. 1987 besedu o houbách pro děti z pionýrského tábora Zbrojovky Vsetín ve Velkých Karlovicích-Léskovém. Na besedě bylo vystaveno 15 druhů jedlých hub, vyobrazení jedlých a jedovatých hub, mykologická literatura s názornými pomůckami pro poznávání hub — PEXESA, hry, odznaky, omaľovánky. Besedy se zúčastnilo 150 dětí.

V hlavní sezóně výskytu hub zveřejnil MK článek „Desatero houbaře“ v okresních novinách Nové Valašsko. Do Mykologického sborníku byla zaslána zpráva o založení MK ve Vsetíně a byl tu uveřejněn článek předsedy MK o výskytu síťovky dvojitě — Dictiophora duplicata (Bosc.) E. Fischer ve Vsetíně.

Mykologický klub začal s registrací hub nalezených na Vsetínsku a připravuje se na mapování hub regionu. Navázal kontakt pro spolupráci s Čs. svazem ochránců přírody. Úkolem klubu je i registrace otrav houbami, vyžadující spolupráci s OÚNZ.

Vyvrcholením celoroční činnosti MK bylo uspořádání I. výstavy hub ve dnech 29. 9.-2. 10. 1987 ve vsetínském zámku. Na přípravě i průběhu výstavy se podílela většina členů. Bylo vystaveno 105 druhů hub, nasbíraných v okolí Vsetína. Během jednoho dne nasbíralo 7 členů přes 80 druhů hub, ostatní druhы byly nalezeny a dodány během výstavy. Přes 20 druhů nebylo určeno. Výstava byla doplněna ukázkami desíti způsobů konzervování hub pro domácnost, mykologickou literaturou naší i zahraniční a různými hrami s houbařskou tematikou pro děti.

Výstava se setkala se zájmem veřejnosti z různých dospělých houbařů, ale hlavně žáků vsetínských škol. Zhlédlo ji přes 1900 návštěvníků, z toho přes 1400 žáků a studentů z 62 tříd. Během výstavy byly pro některé třídy provedeny krátké mykologické přednášky. Žáci byli upozorněni, aby hlásili členům MK nebo svým učitelům výskyt vzácnějších druhů hub. V rámci spolupráce s OVM si MK stanovil úkol rozšířit dosavadní druhy hub ve sbírkách muzea vlastním sběrem svých členů.

JOSEF HRNČÍŘÍK,
předseda MK

GENERÁLNÍ OPRAVA ZÁMKU V LEŠNÉ ZAHAJENA

Po opravě vsetínského zámku, zámku Kinských a lapidária Trojice ve Valašském Meziříčí byla zahájena dodavatelsky generální oprava zámku v Lešné, který je také ve správě OVM Vsetín.

Začátkem roku 1988 nastoupil Geologický průzkum Rýmařov k provedení statického zabezpečení objektu. Nad všemi klenbami se provádějí železobetonové rubové skořepiny, které zajistí nejen vlastní klenby, ale i celkové ztužení objektu. Současný stav původního zděva zafixuje a zabezpečí ve všech podlažích systém ocelových ztužujících táhel, uložených nad stropními nosníky.

Tento etapě předcházelo zavěšení původních dřevěných stropů, které jsou historicky i umělecky cenné, na novou ocelovou konstrukci a výměnu trámových stropů. Tyto práce prováděla skupina stavební údržby OVM Vsetín.

Veškeré uvedené práce jsou nezbytné k statickému zpevnění objektu a jsou výchozím mo-

mentem pro další postup prací podle projektové dokumentace, zpracované Státním ústavem pro rekonstrukce památkových měst a obyvatel Brno.

Statické zpevnění bude ukončeno v roce 1989 injektáží základového, event, sklepního zděva a chemickou izolací „Tizol“ proti zemní vlněnosti.

Du

VÝSTAVY V ROCE 1987

Bohatá výstavní činnost muzea pokračovala i v roce 1987. V prostorách pro krátkodobé výstavy (tři místo v přízemí vsetínského zámku) byla po ukončení 14. bienále fotografií s mezinárodní účastí „Interfotoklub“ zahájena výstava obrazů Zdeňka Hajného a sklářské tvorby Františka Víznera (25. 1.—1. 3.). Dílo vsetínského rodáka Z. Hajného (1942) vychází z hubokého citového prožitku a je současně vždy přesně domýšleno. Hajný ve své tvorbě čerpá ze svých rozsáhlých znalostí psychologie, estetiky, teorie umělecké tvorby a historie výtvarného umění, nenechává se však jimi spoutat a překrajuje hranice rozumu do světa fantazie. Jeho obrazy jsou plny osobitého kouzla i také napětí, dokáží vyjádřit úzkost z nepoznaného i radost z poznání, snáší se přivést svého diváka k zamyšlení nad postavením člověka v dnešním světě. Nastoluje věčné otázky a usiluje nalézt aktuální — současnou a přece nadčasovou — odpověď.

Tvorba F. Víznera (1936) je ověnčena četnými cenami z výstav našich i zahraničních a s jeho uměním se setkáváme častěji, než jsme si schopni uvědomit. Na výstavě však nebyly jeho návrhy užitkového skla, kterými tak výrazně ovlivnil českou produkci lisovaného skla zjména v sedesátých letech. V převážné míře zde byly individuálně zpracované skleněné objekty, které vznikaly v jeho ateliéru v průběhu posledního desetiletí. Ve svém na výsost moderním a přece klasicky uměřeném díle se F. Vízner snaží především zdůraznit ušlechtilé kvality (barvu a lom světla na okrajích skleněných masí i v jejich dutinách) a hmatové představy, které sklo poskytuje (nejen samotný tvar, ale i hladký či naopak matný povrch, tříška skleněných hmot, oblost či ostří hrany). Dílo Františka Víznera patří nepochyběně mezi vrcholy české sklářské tvorby.

K paděsátému výročí úmrtí malíře Miloše Borii uspořádalo OVM Vsetín ve spolupráci s Oblastní galerií Gottwaldov výstavu jeho díla (8. 3. až 12. 4.). Chtěli jsme vsetínskou veřejnost seznámit s tvorbou tohoto samotářského a až prorocky zaujatého umělce, připomenout jeho krátký a prací i tvůrčím zápalu naplněný život, který z větší části strávil na Vsetíně a v jeho okolí. Základní údaje o Miloši Borovi (1896—1937) i stručné zhodnocení jeho díla bylo uveřejněno ve Zpravodaji OVM Vsetín 1987.

Budeme-li usuzovat podle diváckého ohlasu, pak nejúspěšnější výstavou roku 1987 byla nepochybně výstava díla manželů Kornelie a Zdeňka Němečkových (19. 4.—24. 5.). Sochařské dílo Z. Němečka (nar. r. 1931 v Luži u Chrudimi) je zaměřeno převážně na sportovní tematiku. K instalaci jeho plastik byly využity nejen obvyklé výstavní prostory, ale také park před zámkem, kde bylo několik monumentálních soch, a zámecké nádvoří, kde byl soubor plastik se sportovní tematikou a portrétní tvorba. Klidné prostředí historické architektury dalo vyniknout moderní dynamice Němečkových pohybových studií.

Ve vlastních výstavních prostorách byla už převážně instalována tvorba vsetínské rodačky Kornelie Němečkové (1937), jejímž životním jubileem byla vlastní výstava motivovaná. Vytrživánky K. Němečkové jistě není třeba přiliš představovat. Známe je ze znělky televizních Zpívánek, z poštovních známek i z tisku. Jejich rozmarně veselé poselství bylo jádrem výstavní kolekce. Vystavena však byla i další její díla — poeticky a malířsky působivě podané textilie, ztvárněné technikou ara decor, či obrázky na skle, v nichž jsou osobitým způsobem zpracovány podněty vycházející z lidového umění malířčina rodného kraje.

„Muzeum 87“ byl název prázdninové výstavy (14. 6.—23. 8.). Výstava chtěla veřejnost seznámit s jedním důležitým úsekem práce muzea — se sbírkotvornou činností (v tomto případě s akvizicemi oddělení společenských věd) a shromažďovala příručky do sbírek muzea za období posledních sedmi až osmi let. Získané sbírkové předměty z oborů národnopisu, historie a výtvarného umění byly uspořádány tematicky a doplněny příslušnou písemnou i fotografickou dokumentací. Návštěvníci se seznámili nejen s částí činnosti odborných pracovníků muzea, ale ocenili i moderní a nápadité pojednání instalace často poněkud nesourodého materiálu do výrazně komponovaných celků. Po prázdninách představil vsetínské veřejnosti své dílo významný český fotograf Miloslav Stibor (6. 9.—18. 10.). Výstava byla uspořádána k umělcovým šedesátým narozeninám a se Stiborovým dílem se mohli postupně seznámit příznivci fotografického umění v Opavě, Praze, Olomouci a Vsetíně.

Také exponáty následující výstavy (25. 10. až 22. 11.) byly fotografie. K 70. výročí VŘSR jsme ve spolupráci s Galerií M. A. Bazovského v Trenčíně připravili výstavu „Leningrad objektivem Petra Hajducha“. Svým obzvláštním, lyrickým pohledem dokázal trenčínský fotograf P. Hajduch (1941) zprostředkovat divákovi dojem, který v něm vyvolaly tyto „Benátky severu“, ale také vyjádřit svůj obdiv budovateľům, obráncům, velkým historickým postavám i současným obyvatelům Leningradu.

ToM

1. strana obálky:

Zámek ve Valašském Meziříčí-Krásně po generální opravě

4. strana obálky:

Soubor nápojového skla z Karolinky ze sbírek OVM

V prosinci 1987 byla otevřena výstava „Spoutaný zvuk“ (6. 12. 1987—7. 2. 1988). Výstava přezvatá ze Slezského muzea v Opavě chtěla také připomenout 110. výročí prvního zvukového záznamu (7. 12. 1877 předvedl T. A. Edison poprvé veřejně první verzi svého fonografa) a 100. výročí vzniku gramofonu s plochou deskou (který předvedl americký Němec Emil Berliner 16. května 1888 ve Filadelfii). Výstava dokumentovala vývoj mechanických hudebních nástrojů (hracích strojků různých konstrukcí) a v závěrečné části i přístrojů na záznam skutečného zvuku od prvních fonografů po současné gramofony.

Ve dvou místnostech pro dlouhodobé výstavy, které jsou v prvním patře vsetínského zámku, pokračovala až do 31. července výstava restaurovaného nábytku ze sbírek OVM Vsetín a od 29. srpna až do konce roku tam byla instalována výstava „50 let Zbrojovky Vsetín“.

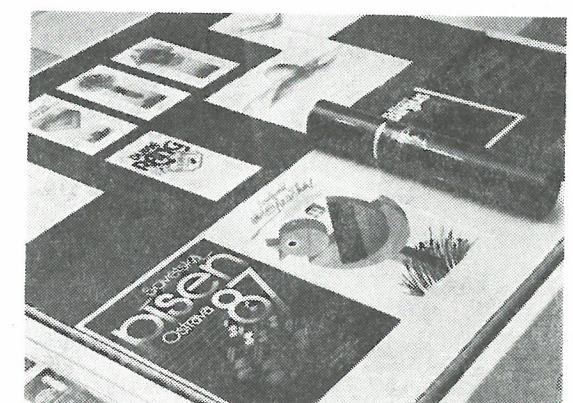
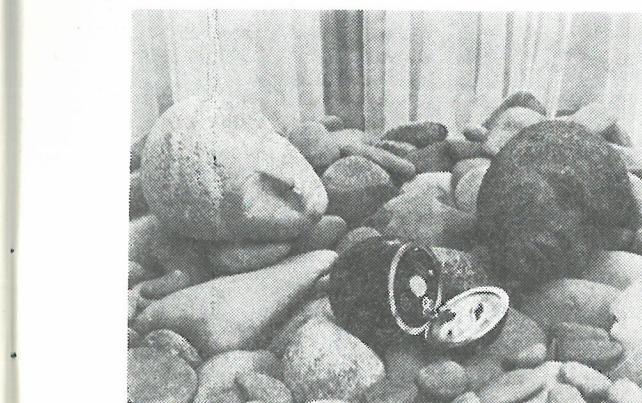
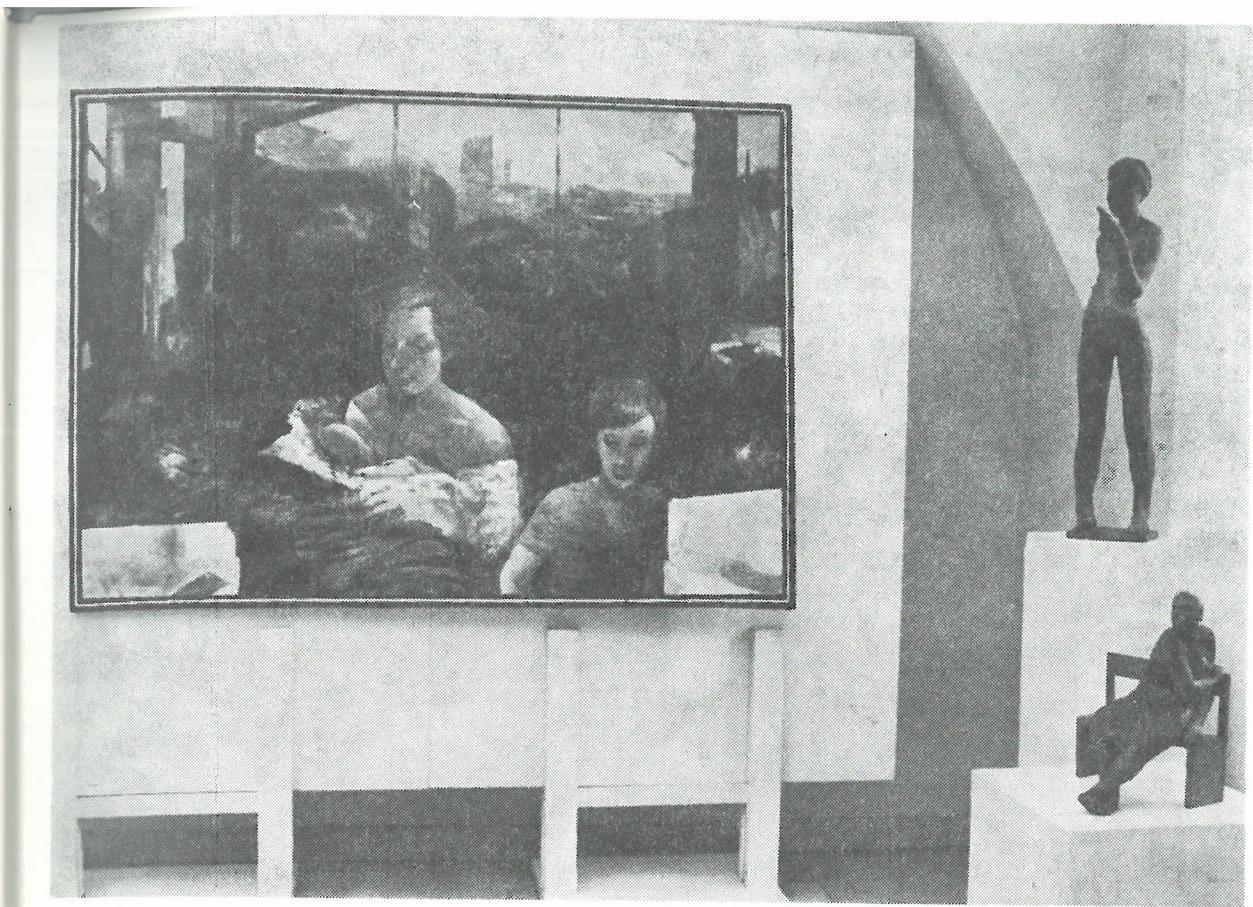
Muzeum se podílelo také na některých výstavách v Malé galerii Okresní knihovny. Od 11. ledna do 15. února tam představila svou tvorbu pražská sochařka Zdena Fibichová (výstava byla uspořádána ve spolupráci s Domem umění v Opavě).

K nedožitým osmdesátinám vsetínského malíře Ludvíka Klímka (1907—1959) připravilo muzeum výstavu jeho obrazů (MG, 10. 5.—21. 6.). Klímek byl vyhraněný krajinář s citem pro atmosféru dne i náladu kraje. Rád a často zahycoval milovanou krajinu v okolí Zděchova, někdy v širokém záběru, jindy třeba jen jeden kvetoucí strom. Vystaveny byly také pohledy na dnes už mnohdy neexistující partie starého Vsetína — tyto obrazy se pochopitelně těšily obzvláštnímu zájmu návštěvníků. Tato výstava potvrdila známou zkušenosť, že někdy poněkud opomíjené hodnoty regionálního umění vystoupou s odstupem času s novou aktuálností a naléhavostí.

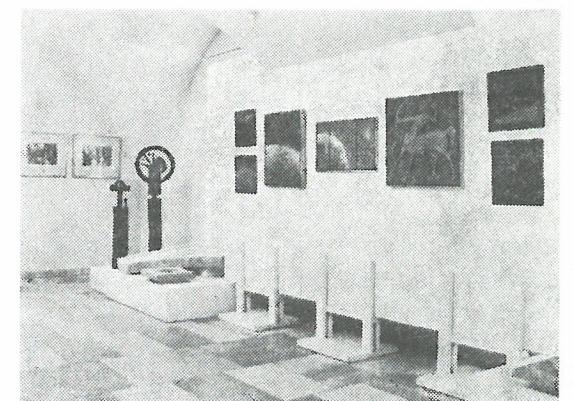
Něco obdobného lze s jistou výhradou říci i o výstavě obrazů, kreseb a akvarelů svérázného samouka Josefa Belháče (1899—1935), kterou pro Malou galerii připravil autorův syn (muzeum na výstavu zapůjčilo několik kreseb ze svých sbírek). Výstava se uskutečnila v době od 9. srpna do 6. září.

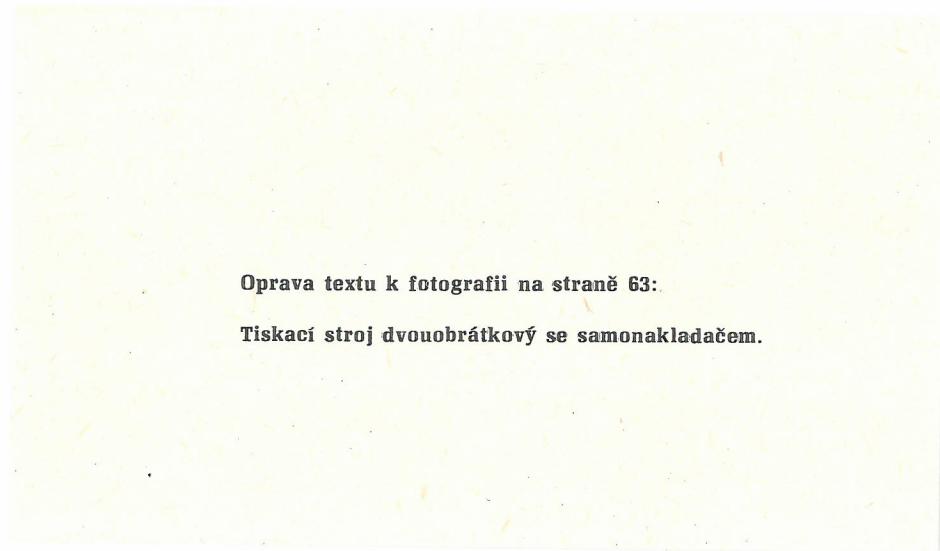
Velmi úspěšná byla výstava hub, kterou připravil Mykologický klub při OVM Vsetín do předsálí mramorového sálu. I když trvala jenom čtyři dny (29. 9.—2. 10.), zhlédlo ji návštěvníkům 2 000 a je potěšitelné, že to většinou byla mládež.

Oddělení ochrany přírody připravilo výstavu „Dravci“, která byla instalována v Havlíčkově Brodě, Jihlavě a Prostějově a ve všech třech místech se setkala s příznivým ohlasem.

K 40. výročí Vítězného února připravili pracovníci Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně zajímavou výstavu s názvem „Mladí umělci dnešku“. Příležitost představit se svými díly tak dostalo 10 mladých autorů žijících v okrese Vsetín (jmenovitě ak. malíř Miroslav Adámek, ak. malířka a textilní výtvarnice Dagmar Bravencová, ak. sochař Pavel Drda, malíř a grafik Jan F. Kovář, ak. sochař Miroslav Machala, ak. architekt Libor Sošták, ak. malíř a textilní výtvarník Jan T. Strýček, ak. malíř a textilní výtvarník Josef Štefka, grafik Josef Válek a ak. malířka Libuše Žilinská). Výstava byla 14. února 1988 slavnostně zahájena v mramorovém sále vsetínského zámku a trvala do 13. března.

Oprava textu k fotografii na straně 63:

Tiskací stroj dvouobrátkový se samonakladačem.